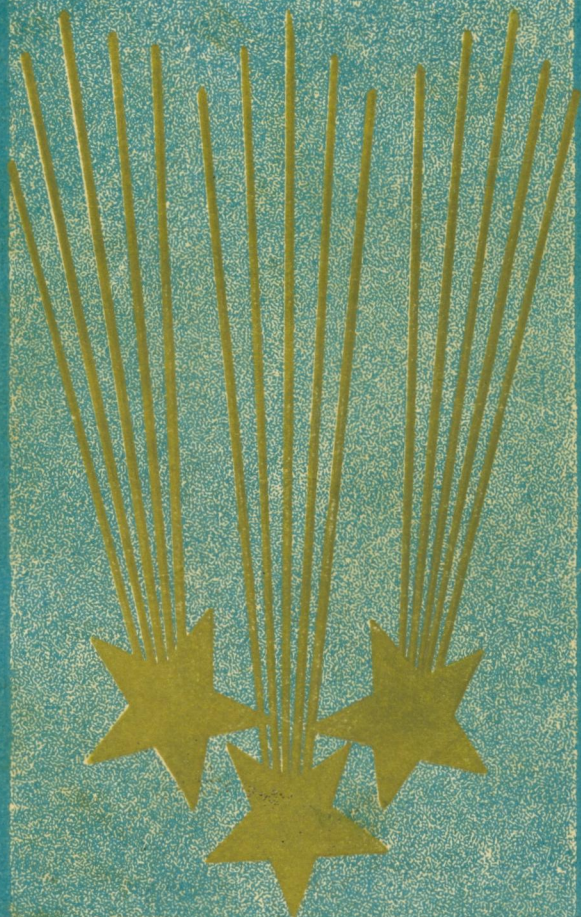


НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

ПРИКАЗКИ ОТЪ  
ЦЪЛЪ СВЪТЪ



ВЕСЕЛИ ДЕЦА

Издава Ст. Атанасовъ-София

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ  
ПРЕРАЗКАЗАНИ ОТЪ НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

---

---

№ 30

ВЕСЕЛИТЪ  
ДЕЦА

ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА  
СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ  
ул. Неофитъ Рилски, 36

ВЪВЕДЕНИЕ  
ОТЪ ПЪРВОТО ИЗДАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

А Б В Г Д Е

Ж З И К Л М

ПЕЧАТНИЦА С. М. СТАЙКОВЪ — СОФИЯ

## Милостивото момче

руска приказка

Имало една баба. Тя си имала само едно-едничко чедо — момче, по име Мартинъ. Бащата на Мартина билъ умрѣлъ, безъ да остави на жена си и на детето си наследство. Едвамъ прекарвали. Бабата работѣла чуждо, за да прехранва сина си и да го поддържа въ училище. А детето било много добро и жаловито. И умно било. Бабата се радвала, че има такъвъ синъ: — „Ще порастне Мартинъ“, — си казвала тя; — ще има кой да ме гледа на старини“.

Веднѣжъ господарката, при която работѣла Мартиновата майка, ѝ подарила две жълтици. Бабата пратила сина си въ града — да купи за едната жълтица брашно и да го докара. Отишѣлъ Мартинъ въ града. На една улица видѣлъ, че се били насъбрали хора. Единъ месаръ билъ вързалъ едно куче и го биелъ съ тояга. Свило се сърдцето на момчето, като го видѣло и като чуло жалнитѣ му писъци.

— Защо биешъ това куче?

— Какъ нѣма да го бия? Цѣло теле отвлѣче и, да го не бѣхъ отнелъ, толкова и щѣше да го видя вече. Изцапа месото въ праха. Никой не ще да го купи.

— Колко ти струва телето?

— Цѣла жълтица струва.

— Пусни кучето. Ще ти дамъ една жълтица, само ми го продай.

Месарьтъ се зарадвалъ, че това глупаво момче ще му даде жълтица, а — освенъ това — ще си продаде и месото. Далъ кучето, взелъ паритѣ. Мартинъ се зарадвалъ, че е отървалъ кучето. Отвелъ го право у дома си. Майката се ядосала.

— Толкова ли си билъ глупавъ, Мартине? — рекла му тя. — Азъ те мислѣхъ, че си умно момче. За едно куче — и то крадливо — да дадешъ цѣла жълтица! Бива ли тъй? Ами какво ще ядемъ?

Подиръ день-два тя пратила сина си отново въ града, съ другата жълтица.

— Иди купи брашно! — рекла. — Но да ми не довлѣчешъ и сега пакъ нѣкое куче? Пребивамъ те отъ бой; добре помни!

Мартинъ отишълъ пакъ въ града. Походилъ на-самъ-натамъ. Гледа на едно мѣсто — единъ слуга вързалъ за врата на една котка камъкъ и я носи къмъ рѣката да я удави.

— Защо ще давишъ котката? Що ти е направила?

— Мене нищо не е направила, но на господаря ми отмъкна цѣла опечена пуйка. А знаешъ ли, колко струва такава пуйка? Цѣла жълтица.

— Я дай тая котка на мене! Вмѣсто да я давишъ, дай ми я!

— Какъ ще ти я дамъ? Господарьтъ гледа отъ прозореца. Заповѣдалъ ми е да удавя котката, че иначе може да направи друга пакостъ.

— Продай ми я тогава!

— Да ти я продамъ. Дай една жълтица!

Мартинъ обмислилъ, че една жълтица е много за една котка.

— Не е ли скъпо? — рекълъ. — Ти искашъ много.

— Като ти се вижда скъпо, не я купувай! Ще я удавя. Или дай жълтицата, или я удавямъ ей сега!

Мартинъ купилъ котката и я отнесълъ у дома си. Тоя пѣтъ майка му му се не само скарала, ами го и изпждила отъ кѣщи.

— Не стига ли, — рекла, — че храня тебе, ами си ми надонесълъ кучета и котки — и тѣхъ да храня? Махай се и ти съ тѣхъ! Не ми трѣбва такъвъ синъ — разсипникъ.

Напусналъ Мартинъ майчината си кѣща. Тръгналъ да си търси работа. Срещналъ го единъ селянинъ.

— Накжде си тръгналъ бе, момче?

— Работа търся.

— Ела работи при мене!

— Да дойда, но ще ли приберешъ това куче и тая котка? Отъ тѣхъ се не дѣля.

Селянинътъ се усмихналъ и казалъ:

— Разбира се, ще ги прибера. Щомъ това ти е имотътъ, ще си го пазишъ. У дома има храна и за кучета и за котки. Но едно ще ти кажа. Не обичамъ да

се пазаря. Като работишъ цѣла година, ще ти платя. Доволенъ ще останешъ, бжди сигуренъ!

Момчето се главило у селенина за една година. Работило добре. И господарьтъ му билъ добъръ. Минала годината.

— Господарьо, ще си вървя, — рекълъ Мартинъ.  
— Бжди добъръ да ми платишъ, ако си доволенъ отъ работата ми.

— Ела съ мене, — казалъ селянинътъ и отвелъ ратая въ зимника.

Тамъ имало две торби. Едната била пълна съ медни пари, а другата съ бѣлъ пѣсъкъ.

— Виждашъ ли тия две торби? Вземи която искашъ! Но гледай да се не излъжешъ: ако вземешъ едната, голѣмо щастие те чака; вземешъ ли другата, много нещастенъ ще бждешъ.

Погледалъ Мартинъ торбитѣ, помислилъ, па си рекълъ.

— Който и да е на мое мѣсто, сигурно би взелъ торбата съ паритѣ. Но съ пари никой не е станалъ щастливъ. По-добре ще е да взема торбата съ пѣсъка.

И той я взелъ, па си тръгналъ. А следъ него тръгнали кучето и котката. Вървѣлъ що вървѣлъ, навлѣзълъ въ една гора — гжста и тъмна. Потърсилъ мѣсто да пренощува, понеже било късно да върви по-натамъ. Видѣлъ нѣкъде далече огънь. Тръгналъ натамъ. Стигналъ до една поляна. Силенъ огънь горѣлъ насрѣдъ поляната, а въ огъня стоела хубава мома. Тя плачела. Като видѣла Мартина, казала му:

— Моля ти се, момко, отърви ме отъ тоя страшенъ огънь! Ако ме отървешъ, голѣма награда ще получишъ.

— Какъ да те отърва? — запиталъ Мартинъ. — Не виждамъ вода наблизо, да угася огъня.

— Изсипи пѣсъка, койго е въ торбата ти! Огънятъ ще угасне.

Мартинъ изсипалъ пѣсъка. Пламъкътъ угасналъ и момата излѣзла. Изведнѣжъ, безъ да каже дума, тя подскочила и се превърнала на голѣма змия, па се обвила около шията на момъка. Той се уплашилъ и викналъ:

— Затова ли те избавихъ отъ пламъцитѣ — да ме

одушишъ? Нали щѣше ужъ голѣма награда да ми дадешъ? Смъртъ ли ще ми бжде наградата?

Но змията рекла съ човѣшки гласъ:

— Не се плаши, момко! Нѣма да те одуша. Тръгни отъ тукъ, презъ гората. Деветъ земи ще минешъ, чакъ въ десетата ще се запрешъ. Ще отидешъ въ подземното царство на баща ми. Той е змей. Ако почне да ти дава злато и сребро или скъпоценни камъни, недей ги взема. Кажу му, че не искашъ друга награда, освенъ пръстена, що носи на кутлето си. Ако обърнешъ тоя пръстенъ, ще се яватъ дванадесетъ силни роби и ще направятъ всичко, което имъ заповѣдашъ.

Мартинъ тръгналъ. Змията — на врата му, а следъ него — кучето и котката. Дълго вървели тѣй. Минавали царство следъ царство, додето минали деветъ царства и навлѣзли въ десето. Видѣли на срѣдъ пѣтя голѣмъ камъкъ — цѣла канара.

Тамъ се спрѣли. Змията слѣзла и се превърнала на мома. Повела момъка. Отвела го при една дупка и му каза да се пѣхне вжтре. Мартинъ тръгналъ по каменни стѣпала подъ земята. Дълго вървѣли по тъмно, докле излѣзатъ на свѣтло. Открило се широко поле, като ония надъ земята. Но по него не растѣли ни треви, ни цвѣтя. Имало само пѣсѣкъ и камъни. Вsrѣдъ полето се издигалъ високъ дворецъ отъ бѣл камъкъ, съ златно кубе отгоре. Златни били и вратитѣ, и рамкитѣ на прозорцитѣ.

Момата рекла Мартину:

— Въ тоя дворецъ живѣе баща ми, царьтъ на змейоветѣ. Да се не уплашишъ, като го видишъ?

Въ двореца ги посрѣщнали черни слуги въ червени дрехи. Отвели ги при царя. Той не билъ змей, а човѣкъ, но човѣкъ-магьосникъ. Лицето му било много грозно. Той се усмихналъ и пригърналъ дъщеря си.

— Добре дошла, — рекълъ. — Кжде се бави толкова дълго време? Сума години не съмъ те виждалъ.

А тя му отговорила:

— Татко, татко, и сега не би ме видѣлъ, ако тоя добъръ момъкъ ме не бѣше отървалъ отъ страшнитѣ пламъци, дето ме хвърли черната магьосница. Тамъ щѣхъ и да изгоря, безъ да ме видишъ и чуешъ.

— Тѣй ли? — рекълъ царьтъ. — Благодаря ти юначе, че си отървалъ милата ми дъщеря. Ела съ мене,

да те награда: не бива да останеш не награденъ.

И го отвелъ въ ония стаи, дето били съкровищата му.

— Вземи си, — казалъ, — всичко, което ти се хареса: злато, сребро, скъпоценни камъни. Колкото можешъ да понесешъ, толкова вземи.

Но Мартинъ рекълъ:

— Не ми трѣбва, царю честити, ни злато, ни сребро, ни скъпоценни камъни. Благодаренъ съмъ и на това, че можахъ да направя едно добро на дъщеря ти. Не ща награда: стигатъ ми твоитѣ добри думи.

— Не, не може тъй, — възразилъ царътъ на змейоветѣ. — Азъ не оставямъ никого не награденъ. Ти си беденъ момъкъ, вземи си колкото искашъ отъ моитѣ богатства.

— Щомъ ти се толкова иска да ме наградишъ, азъ ще те помоля да ми дадешъ пръстена, който ти е на кулето на ржката. Ей тъй само за споменъ. Искамъ да нося пръстенъ отъ царска ржка.

Царътъ се усмихналъ, па рекълъ:

— Защо ще ти бжде тоя простъ пръстенъ? Той е отъ олово. Дори скъпоцененъ камъкъ нѣма на него. Да ти дамъ ли другъ, по-хубавъ? Ето тамъ има много: избери си нѣкой. Тѣ сж все златни, съ хубави и скъпи камъни.

— Щомъ е тъй, — казалъ Мартинъ, — ще си отида не награденъ. Другъ подаръкъ не ще взема. Само тоя пръстенъ искамъ.

— Досѣщамъ се, — казалъ царътъ, че дъщеря ми ти е говорила за него. Добре, вземи го. Но го пази добре и не казвай никому, какво свойство има, че ще си изпатишъ.

Мартинъ си сложилъ на прѣста царския пръстенъ, сбогувалъ се съ царя и княгинята, повелъ животнитѣ и излѣзълъ пакъ на земята. Като се озовалъ при камъка, извадилъ пръстена, обърналъ го — и ето, че отведнѣжъ се явили, кой знае откъде, дванадесетъ роби, все едри и силни.

— Заповѣдай, господарю! — рекли тѣ.

— Доведете ми една колесница, впрегната въ бѣли коне! — казалъ той.

Следъ мигъ колесницата била предъ него. Качилъ на нея животнитѣ, сѣдналъ, поелъ поводитѣ и шибналъ



конетъ съ камшика. Полѣтели ония ми ти коне, като вѣтъръ. Не за день, не и за часъ, а само за нѣколко мига Мартинъ се озоваль у родното си село, предъ майчината си кѣща.

Посрѣщнала го майка му съ голѣма радость. А той ѝ казалъ, че е билъ на печалба, че е напечалилъ много пари. Пари той нѣмалъ, но ималъ оня прѣстенъ — прѣстенъ чудотворенъ, съ който можель да получи всичко, що поиска. И наистина, когато имъ потрѣбва каквото и да е, Мартинъ обрѣщаль прѣстена — и всичко бивало готово.

Охолно и преохолно заживѣлъ момѣкътъ съ старата си майка. За нищо се не грижелъ: всичко, що поиска, се намирало. Порастналъ той, станалъ момѣкъ за женитба. Майка му поискала да го ожени, та да ѝ доведе снаха. Казала му веднѣжъ. А той ѝ рекълъ:

— Щомъ мислишъ да ме женишъ, мамо, иди ми поискай царската дѣщеря. Друга мома не ща.

Бабата поклатила глава, па казала:

— Това нѣма да ни огрѣе, Мартине; намѣри си мома — прилика да ти е. Кой ще ни даде царска дѣщеря? Княгиня се мѣжи за князь, а ние сме селяни. Ако отида въ двореца да кажа на царя, че искашъ дѣщеря му, ще ми отсѣче главата, па не е чудно и твоята да отиде.

— Тогава не ща да се женя. Не ми приказвай другъ пѣтъ за женитба!

Но бабата настоявала. Днесъ тѣй, утре тѣй, найсетне решила да отиде въ двореца и да поиска княгинята за сина си. Облѣкла си тя най-новитѣ дрехи, притѣкмила се и отишла. Пазачитѣ я не пускали, но тя се развикала и трѣгнала по стѣпалата. Дошли слугитѣ, хванали я и я повлѣкли надолу. Но тя се разкрѣскала — иска да иде при царя и туй то. Придворнитѣ наизлѣзли, да видятъ какви сѣ тия викове. И самъ царьтъ надникналъ отъ едно прозорче. Гледа: слугитѣ мѣкнатъ бабата, а тя се тегли и вика, та се кѣса:

— Пуснете ме при царя! При царя искамъ да отида. Нѣщо важно има да му кажа!

Съобщили на царя. Той заповѣдалъ да пуснатъ бабата. Влѣзла тя при него. Той седѣлъ на престола си, а около му били насѣдали сума боляри и придворни. Бабата се поклонила и казала на царя:

— Чухъ, царю честити, че си ималъ хубава дъщеря. Азъ имамъ синъ, тъкмо за женитба; уменъ, богатъ и много изкусенъ. Всичко може да прави. Каквото му поржчашъ, скоро-скоро е готово. Той е лика-прилика на дъщеря ти.

На царя се видѣли смѣшни тия думи. Той смѣтно налъ бабата за луда. Затова се и не разсърдилъ, а си помислилъ, какъ ще е най-добре да се отърве отъ нея.

— Съгласенъ съмъ, — рекълъ той, — бабо. Дали ще се съгласи княгинята, това не знамъ. Но най-напредъ да видя изкуството на сина ти. Нека ми направи за единъ день и една нощ голѣмъ дворецъ — хей тамъ, на площада, срещу моя дворецъ. Но да го направи отъ алмази и да го покрие съ злато. А подътъ да е отъ сребро. Още искамъ — отъ оня дворецъ до тоя да има мостъ отъ кристално стъкло, а подпоркитѣ му да сж отъ скжпоценни камъни, сини и зелени. Отъ дветѣ страни на тоя мостъ да посади плодни дървета, които да раждатъ златни ябълки, сребърни круши, сливи — едри като песникъ, праскови като тикви и орѣхи като дини. А по дърветата искамъ да пѣятъ птици, каквито нѣма въ моята земя — перата имъ да блѣстятъ като скжпоценни камъни. Подъ моста да тече рѣка — половината млѣко, а половината вино; да текатъ и да се не смѣсватъ. Вsrѣдъ градината да издигне богата църква. Отъ алмазъ да я направи и надъ покрива ѝ да издигне едно голѣмо кубе отъ злато и около него други дванадесетъ, по-малки, отъ сребро. Въ тая църква ще стане сватбата и тамъ ще отивамъ азъ да се моля Богу въ празникъ и въ нѣдѣля.

Бабата кимала съ глава и слушала.

— Чу ли, бабо? — рекълъ царятъ и се усмихналъ още веднѣжъ. — Това искамъ отъ сина ти и го искамъ до други день заранъ. Ако бжде готово лесна работа. Но ако не бжде, ще заповѣдамъ да отсѣкатъ главата на сина ти, а тебе ще хвърля въ тъмница. Хайде сега върви, та кажи това на сина си!

Бабата пакъ кимнала съ глава, но побледнѣла отъ страхъ, като си помислила, що чака и нея и момъка. Тя излѣзла отъ двореца, но тоя пжтъ вървѣла бавно. Нозетѣ ѝ се пресичали.

Отишла си тя въкжщи и се разплакала още отъ вратата, па разказала на Мартина всичко.

А той рекълъ :

— Не плачи, мамо! Всичко, що е заповѣдалъ царьтъ, ще стане, и то ще бжде по-хубаво, отколкото го иска. Остави на мене тая грижа: то не е твоя работа.

Още сжщия день той се скрилъ въ стаята си, извадилъ прѣстена отъ едната ржка и го сложилъ на другата, като го обърналъ. Дошли дванадесетътъ роби. Той имъ заповѣдалъ да направятъ дворець, църква, мостъ и градина—каквито искалъ царьтъ, а освенъ това — и десетъ извора предъ царския дворець: отъ петьтъ да тече медъ, а отъ другитъ петъ — млѣко. И една пещъ да направятъ, отъ която да падатъ постоянно хлѣбове.

— Тая пещъ и тия извори ще бждатъ за беднитѣ, — рекълъ той. — Ще сложитѣ надписи, да се знае, че сж за беднитѣ: нека се радватъ хората.

Още на другата сутринъ, като се събудилъ, царьтъ видѣлъ съ почуда, че всичко е направено много подобре, отколкото билъ поржчалъ. Зарадвалъ се той и на пещьта, и на чуднитѣ извори, отъ които течело млѣко и медъ.

— Сега, — рекълъ си той, поне беднитѣ не ще ме безпокоятъ, че нѣмало що да ядатъ. Който е гладенъ — да дойде да се нахрани.

Извикалъ той дъщеря си и я попиталъ, би ли се омжжила за момъкъ, който е направилъ такива чудни нѣща. Тя погледала, па рекла :

— Много майстори ще се намѣрятъ по свѣта. Но ти имашъ само една дъщеря. Княгиня не бива да се омжжа за кого и да е: мжжътъ ѝ трѣбва да е отъ царски родъ. Па и какъ ще се омжжа за момъкъ, когато не съмъ дори видѣла?

— Ще го видишъ, — казалъ баща ѝ. — И азъ не съмъ го виждалъ, но обещахъ на майка му, че ще го ожена за тебе, ако направи тия чудни сгради. И той ги направи. Направи ги за една нощъ.

Момата рекла студено :

— Твоята воля е царска воля. Каквото кажешъ, това ще стане.

Царьтъ повикалъ Мартина въ двореца, назначилъ го пръвъ придворенъ и го оженилъ за дъщеря си. Сватбата била, разбира се, великолепна. Всички се веселили, яли и пили до пресита, пѣли и играли.

Мартинъ заживѣлъ съ княгинята въ новия дворець. Всички го почитали — нали е царски зеть? Дълбоки поклони му правѣли, ласкави думи му казвали, гледали да му угаждатъ въ всичко. И тъстъ му — царьтъ — дори почналъ да го почита, понеже видѣлъ, че е добъръ, уменъ.

Добре било на Мартина, нѣма що да се каже. Следъ царя, той билъ пръвъ въ царството. Все до него се допитвали. Никаква трудна работа нѣмалъ. То се казва, само ядѣлъ, пиелъ, разхождалъ се и отъ време на време отивалъ при тъста си — да поговорятъ за държавнитѣ работи.

Но тоя сладъкъ животъ не вървѣлъ дълго тѣй.

Княгинята не била доволна отъ баща си, че я омжилъ за простъ майсторъ — нѣкой си Мартинъ, а не за князь или царь. А тя обичала единъ князь, който билъ идвалъ на гости въ двореца и живѣлъ презъ деветъ царства въ десето. Но що да прави, та да го вземе? И какъ да се отърве отъ Мартина?

Ухитрила се тя. Наченала да се отнася много любезно съ мжжа си. Почнала да му угажда, да го хвали, че билъ много уменъ, че дори и отъ царя по-добре разбира държавнитѣ работи. И ето, че Мартинъ се излъгалъ. Той си помислилъ, че жена му го много обича, и почналъ да ѝ се довърява въ всичко. Тогава тя наченала все по-често и по-често да го подпитва за това, за онова. И веднъжъ, когато билъ малко веселичъкъ, запитала го, отде е взелъ такова голѣмо богатство и де е намѣрилъ толкова бързи и изкусни майстори, та е можалъ да сгради само за една нощъ голѣмитѣ и хубави постройки.

Мартинъ ѝ не казалъ най-наредъ истината. Отвърналъ ѝ, че тия богатства му сж наследство, а майсторитѣ му били пратени отъ единъ голѣмъ магьосникъ. Но жената му направо казала, че той се шегува: отде ще има това наследство, когато баща му не е билъ богатъ, а майка му е трѣбвало да върши чужда работа? И кжде е оня магьосникъ, който прави такива чудеса?

Княгинята се наскърбила, че мжжъ ѝ я смѣта за дете, та я лъже. Разсърдила се, разплакала се. Сърдцето на Мартина било меко: не трѣбвало много, за да го накара княгинята да ѝ каже всичко. Показалъ ѝ прѣстена, казалъ ѝ, що се прави съ него, за да се явятъ

дванадесетъѣ роби—духове. Разказалъ ѱ, и какъ е добилъ тоя пръстенъ.

Разбира се, княгинята това и чакала. Щомъ запалъ мжжъ ѱ, тя му измъкнала пръстена отъ ржката. После си отишла въ стаята и повикала духоветъ, па имъ заповѣдала да я пренесатъ въ онова царство, дето билъ князътъ, когото обичала; тамъ да пренесатъ и двореца, и моста, и църквата, и градината, и изворитъ, и пещъта: всичко. Мартина да изнесатъ и да го хвърлятъ на празния площадь.

Презъ нощъта станало всичко това. Мартинъ се намѣрилъ, че лежи на земята, посрѣдъ площада. Нѣмало вече ни дворець, ни други сгради наоколо. Очудилъ се Мартинъ. Помислилъ, че сънува. Но какъвъ ти сънь? Пипналъ се за пръста: пръстена го нѣма. Около него се вѣртѣли котката и кучето и го гледали жално-милно.

Станалъ и царьтъ. Отишълъ да види зетя си и дъщеря си, както правѣлъ всѣка заранъ. Но що е това? Кжде е новиятъ дворець? Кжде е църквата съ златното кубе? Кжде сж градинитъ, изворитъ съ млѣко и медъ? Кжде е чудната пещъ, която вади денонощно хлѣбъ? Кжде е блѣскавиятъ мостъ?

Нищо такова нѣмало. Площада се простиралъ — широко и прашенъ, а на него лежалъ зетъ му — Мартинъ. Пратилъ да го извикатъ. Довели го. Стои Мартинъ и гледа тѣста си — гледа го и гузно, и плахо. Запиталъ го царьтъ, кжде сж сградитъ, кжде е княгинята. Мартинъ мълчи; незнае, що да отговори.

— Кажи бе! Нѣмъ ли си? Отвори си устата!

Мартинъ почналъ да мнѣнка. Споменалъ вълшебенъ пръстенъ, княгиня, змейски царь, мома—змия, женски хитрини, измама.

Ядосалъ се царьтъ. Викналъ да се кара:

— Такъвъ ли си билъ ти? Значи, съ магии си прелъгалъ дъщеря ми и мене си измамилъ съ нѣкакви сгради, които ще стърчатъ день до пладне? Ти си убилъ дъщеря ми и си я заровилъ нѣкжде. Скоро да ми кажешъ истината!

Що да каже Мартинъ? Той разказалъ всичко, както си било. Но царьтъ не повѣрвалъ. Той заповѣдалъ да затворятъ зетя му въ една висока каменна кула

и да му не даватъ ни хлѣбъ, ни вода: отъ гладъ и жажда да умре.

Затворили Марина. Котката и кучето тръгнали подиръ него, но стражитѣ ги изпждили. Тѣ подвили опашки и си отишли.

Замислили се животнитѣ, какъ да помогнатъ на господаря си, който ги избавилъ едно време отъ смъртъ. Тѣ не можели и да мислятъ да го отърватъ отъ затвора, но поне да го нахранятъ, че инакъ ще умре отъ гладъ. Котката каже едно, кучето го не одобрява. Кучето каже нѣщо, на котката се вижда глупаво. Както се карали, ето че миналъ единъ продавачъ на банички.

Вървѣлъ той по пѣтя и викалъ:

— Ха банички, хааа! Топли банички, прѣсни банички!

Тогава котката рекла на кучето;

— Я ти върви тасѣпни тоя баничаръ, а азъ ще му отмѣкна баницитѣ, па ще ги отнесемъ на господаря си.

Както баничарътъ се билъ загледалъ къмъ прозорцитѣ — да види, има ли купувачи, — кучето се заврѣло въ нозетѣ му, съпнало го и той падналъ. Тепсията се търкулнала и котката почнала да граби банички и да ги мѣкне къмъ кулата. Баничарътъ подгонилъ кучето да го бие, а котката въ това време отвлѣкла повечето банички. Когато дошло кучето, тѣ пренесли събраното въ двора на кулата и се затекли къмъ прозорчето — да се обадятъ на Марина.

Котката се покатерила по стената и стигнала до прозорчето, а кучето останало долу да пази.

— Тукъ ли си, господарьо? — рекла котката. — Живъ и здравъ ли си?

— И живъ съмъ, и здравъ съмъ, — обадилъ се Мартинъ, — но ако върви тая работа все така, скоро ще ме уморятъ отъ гладъ. Па и вода ми се пие: никога не съмъ билъ толкова жаденъ.

— Кучето ще донесе вода, — рекла котката, — а азъ ще ти дамъ да се нахранишъ. Почакай малко!

И котката почнала да носи баничкитѣ една по една и да му ги спуща презъ прозорчето. А кучето отишло въ готварницата на двореца и домъкнало отъ тамъ една катуна, пълна съ вода. Слугитѣ пиели отъ нея.

Качила се котката и рекла на Марина:

— Вода има долу, до стената, но не знамъ, какъ да ти я подадемъ. Измисли нѣщо!

— Въ какво е водата?

— Въ кратуна.

Мартинъ си развързалъ пояса, нацепилъ го на върви, навързалъ ги и хвърлилъ единия край нагоре, къмъ прозореца. Котката уловила връвта.

— Слѣзъ сега, та вържи съ тая връвъ кратуната, а азъ ще я изтегля.

Така и станало. Имало що да яде Мартинъ. Имало и съ що да си накваси устата. Но тепърва се отворила работа на кучето и котката. Господарьтъ имъ заповѣдалъ — да тръгнатъ да дирятъ по свѣта неговия прѣстенъ и да му го донесатъ.

Ами какъ да го намѣрятъ? Мартинъ не знаелъ, кжде е прѣстенътъ. И отде ще знае? Но той имъ заповѣдалъ да го потърсятъ, и тѣ трѣбвало да го намѣрятъ, че каквото ще да става.

Качила се котката на върха на най-високата кула на двореца — дано види нѣкжде прѣстена. Разбира се, не го видѣла никжде. Но въ единъ коминъ на покрива намѣрила прилепи и хванала единъ отъ тѣхъ. Той билъ старъ и болнавъ. Примолилъ ѝ се да го пусне.

— Ще те пусна, — рекла котката, — ако ми обещаешъ, че ще видишъ кжде е прѣстенътъ на господаря ми. После ще дойдешъ да ми кажешъ.

Прилепътъ обещалъ. Щомъ го пуснала котката, и той полетѣлъ. Стигналъ до гробищата, дето се събирали нощя на съветъ всички най-стари прилепи. Запиталъ ги — и тѣ му казали, че прѣстенътъ е презъ деветъ царства, въ десетото. Върналъ се, та казалъ на котката, която все още чакала на покрива.

Слѣзла котката и повикала кучето, което лежело въ двора на кулата.

— Ставай, да вървимъ да донесемъ прѣстена на господаря.

— Научи ли, кжде е?

— Презъ деветъ царства въ десетото.

— Да вървимъ тогава.

Тръгнали. Тичали колкото имъ крака държатъ. Стигнали въ онова царство. Още отдалече видѣли двореца. Влѣзли, разпитали кучетата и коткитѣ, не знаятъ ли, кжде е прѣстенътъ. Никой не можалъ да имъ каже.

Тогава котката рекла :

— Ако не знаятъ кучетата и котките, мишките ще да знаятъ сигурно.

И отишла въ зимника. Притаила се и хванала единъ едъръ плъхъ — като нея голѣмъ. Стиснала го яко — не го пуска.

— Моля ти се, пусни ме! — почналъ да пици плъхътъ. — Не виждашъ ли ме, че съмъ царьтъ на мишките? Ако ме изедешъ, какво ще прави народътъ ми? Ще пропадне мишето царство.

— Ще те пусна, — казала котката, — ако направишъ това, което ще ти кажа.

— Какво е то?

— Царицата има единъ оловенъ пръстенъ. Ще го вземешъ и ще ми го донесешъ. Давашъ ли ми царска дума, че ще направишъ това?

— Давамъ ти. Ще потърся още сега пръстена.

Мишиятъ царъ изсвирилъ презъ носа си. Събрали се много мишки — и стари и млади, и едри и дребни. Той имъ казалъ :

— Слушайте, мишки, мои върни поданници! Знае ли нѣкоя отъ васъ, дали нашата царица има оловенъ пръстенъ?

— Има, има! — обадила се една дребна мишка. — Азъ съмъ го виждала. Денемъ го носи на кутлето си, а нощемъ го туря въ устата си, преди да заспи. Искашъ ли да ти го донеса?

— Ако го донесешъ, рекълъ царьтъ, — ще те направя първа следъ мене въ мишето царство. И богато ще те награда: ще ти подаря два сухара, четири бучки сирене, пушена свинска опашка и три кори отъ кашкавалъ.

Мишлето отишло вечеръта въ спалнята на царицата. Прояло възглавницата, грабнало малко пухъ отъ нея и го напъхала въ носа на царицата. Тя кихнала и пръстенатъ падналъ отъ устата ѝ. Мишката го грабнала и отнесла на своя царъ, а жената дълго го търсила по цѣлата стая.

Като взели пръстена отъ мишия царъ, кучето и котката побързали да се върнатъ въ кулата, че да зарадватъ господаря си.

Покатерила се котката на кулата и попитала Мартина :



— Живъ и здравъ ли си, господарьо?

— Едва-едва се крепя, — отвърналъ той. — И храната ми се свърши отдавна, па и водата. Слава Богу, че дойдохте на време. Намърихте ли пръстена?

— Намърихме го, господарьо. Ето го.

Взелъ Мартинъ пръстена. Поблагодарилъ на добритъ животни. Следъ това прехвърлилъ пръстена отъ едната си ръка въ другата и го обърналъ. Явили се робитъ-духове.

— Заповѣдай, господарьо!

— Сложете ми да ямъ и да пия! Извикайте свирачи — искамъ три деня и три нощи да ми свири музика!

Всичко било направено. Като чули музиката, стражитъ се уплашили. Затекли се, та казали на царя.

— Нѣщо чудно става въ кулата, — рекли тѣ. —

— Оня затворникъ трѣбваше отдавна да умре отъ гладъ, а той не само че е живъ, ами и музика му свири. Да отворимъ ли да видимъ, що става вжтре?

— Нѣма защо да отваряте, — рекълъ царьтъ. — Тѣй ви се е сторило.

Отишли си стражитъ. На другиятъ день пакъ дошли. Пакъ му повторили сжщото. Той пратилъ единъ отъ придворнитъ да види, що става въ кулата. Отишълъ оня. Като се приближилъ до кулата, чулъ толкова хубава музика, че се спрѣлъ да слуша. Забравилъ защо сж го пратили. Тамъ си и останалъ. Царьтъ пратилъ втори боляринъ. И съ него станало сжщото. И съ трети, и съ четвърти. Колкото души отивали не се връщали.

— Чудна работа! — рекълъ царьтъ. — Какви сж тия мои хора? Не знаятъ ли, какво е царска заповѣдь? Защо ги нѣма още.

Тръгналъ самъ.

Като отишълъ въ двора на кулата, зачудилъ се. Свирѣла музика, но каква музика? Пръвъ пжтъ чувалъ царьтъ подобно нѣщо: да слушашъ да се не наслушашъ. Смаялъ се, като чулъ дивната музика.

А зетъ му въ това време извикалъ духоветъ съ пръстена, па имъ заповѣдалъ да пренесатъ отново двореца и другитъ сгради на прежното имъ мѣсто. Тамъ да бже и царицата — жена му. Предъ кулата да се яви златна колесница, та съ нея да отиде той въ двореца си.

Музиката продължавала да свири. Явила се раз-

кошната колесница, впрегната въ шесть бѣли коня. Излѣзълъ Мартинъ отъ кулата и се качилъ на колесницата. А царьтъ — тъстъ му — гледалъ и не вѣрвалъ на очитѣ си. Тръгналъ той подиръ колесницата, че — въ двореца. Влѣзълъ въ чертога, дето невѣрната му дъщеря стоела вързана и чакала да я накажатъ съ смъртъ.

Мартинъ му казалъ :

— Царьо честити, много страдахъ отъ дъщеря ти. И затворъ и позоръ прѣтеглихъ. И гладъ и жажда претърпѣхъ. Да не бѣха се намѣрили животнитѣ да ми помогнатъ, до сега да съмъ умрѣлъ. Какъ ти се струва: не заслужава ли смъртъ?

— Право е, — отговорилъ царьтъ, — Но ти бжди милостивъ: всѣки сбѣрка понѣкога. Прости ѝ. Тя ще ти бжде занаярьдъ вѣрна и ще те обича. Ако ли ти измѣни още веднажъ, самъ азъ ще я накажа съ смъртъ, дори безъ да те питамъ.

Сетне се обърналъ къмъ дъщеря си и ѝ рекълъ :

— Да ти кажа право, ти не заслужавашъ прошка. Но и зеть ми е жаловитъ, па и азъ те обичамъ: чедо ми си. Обещавашъ ли, че занаярьдъ ще живѣешъ съ него, както живѣятъ всички честни и добри жени?

Тя рекла засрамена :

— Обещавамъ, татко.

Мартинъ заповѣдалъ да отвѣржатъ жена му. Той ѝ простилъ и тя устояла на обещанието си. Отъ тогава тѣ живѣли щастливо чакъ до края на живота си.

## Доброто момиче и вещицата

руска приказка

Имало едно време мжжъ и жена. Тъ си имали дъщеря. Но ето, че майката умрѣла и бащата се оженилъ. Довелъ на момичето мащеха. Тя била зла, не обичала девойката, биела я, карала ѝ се и все за едно мислѣла — какъ да я погуби.

Веднъжъ мжжътъ заминалъ надалече по работа. Мащехата рекла на момата :

— Иди при сестра ми, та ѝ поискай игла и конецъ, да ти ушия риза.

— Коя ти е сестра и кжде живѣе ? — запитала момата.

— Сестра ми се казва баба Яга. Тя живѣе въ оная гора, дето е на три деня пжтъ отъ тукъ. Когото и да запиташъ тамъ за нея, ще ти каже, кжде ѝ е кжщата.

Момичето се уплашило, като чуло тия думи. То знаело, че баба Яга е страшна вещица и човѣкоядка. Отишло то при своята леля и рекло да попита най-напредъ нея.

— Добъръ день, лельо.

— Добъръ день, мила сестринице. Защо си дошла ? Баща ти ли те прати ?

— Нито ме е пратилъ баща ми, нито майка ми. Сама дойдохъ да те попитамъ за нѣщо.

— Питай тогава !

— Мама ме праща да отида при сестра ѝ, баба Яга, да ѝ искамъ игла и конецъ, та да ми ушие риза.

— Иди, — рекла лелята, — но се пази ! Баба Яга яде хора. Тя най-много обича млади момичета. Ако излъзешъ умна, тебе нѣма да изеде. Да те науча, що да направшишъ. Брѣзата ще те удари по лицето, за да ти извади очитѣ ; а ти ѝ вържи панделката отъ косата си. Вратата ще изскърца, за да те издаде, и ще хлопне силно, за да те затвори ; а ти ѝ намажи съ дървено масло резетата. Кучето ще се хвърли да те разкжса ; а

ти му хвърли хлѣбецъ. Котакътъ ще иска да ти издере очитѣ; а ти му дай варено месо. Тѣй ще се отървешъ.

Тръгнала момата. Вървѣла три деня и три нощи, докле стигне до оная страшна гора. Навлѣзла въ гората. Дърветата стърчатъ като желѣзни — стърчатъ и се не помръдватъ. Ни вѣтъръ вѣе въ гората, ни птици пѣятъ, ни ручей ромоли. Мъртва гора. Проклета гора.

Стигнала момата досрѣдъ гората. Гледа — хижа, заградена съ човѣшки кости, а въ нея — баба Яга седи и тъче. Жълта, суха, висока, — на човѣкъ не прилича. Зжбитѣ ѝ като на глиганъ, очитѣ ѝ като на вълчица, ноктитѣ ѝ като на орлица.

— Добъръ день, лельо.

— Добъръ день, момне. Що искашъ?

— Мама ме прати да ми дадешъ игла и конецъ, та да ми ушие риза.

Сѣтила се баба Яга, защо сестра ѝ е пратила момата. Заравала се тя. Заравала се много.

— Добре, момне. Седни, та потъчи малко, додето намѣря игла и конецъ.

Момата сѣднала въ стана и почнала да тъче. А вещицата излѣзла и заповѣдала на своята слугиня да свари вода въ голѣмия котелъ и да попари момичето. Влѣзла слугинята — грозна, лицето ѝ само пѣпки, носътъ ѝ кривъ, а очитѣ ѝ гледатъ на криво. Повикала я момата и ѝ пошѣпнала:

— Сестрице, недей слага много дърва въ огнището, а гледай да налѣбешъ повечко вода въ котела. Вземи за споменъ тая шарена забрадка отъ мене.

Дошла по едно време баба Яга, надникнала презъ прозореца и запитала момата:

— Тъчешъ ли, момне? Тъчешъ ли?

— Тѣка, лельо, тѣка.

Заравала се баба Яга, че и платното ще се изтъче, и сладка вечеря ще има.

Като се изгубила вещицата, момата извадила кжсче месо отъ котлето, което висѣло надъ огнището, дала на котака и го запитала:

— Не можешъ ли ме научи, какъ да се измъкна оттукъ?

— Вземи отъ масата мръсната кърпа и гребенчето: тѣ ще ти помогнатъ. Излѣзъ презъ задната врата, а не

презъ оная, одето влѣзе, за да те не види баба Яга. Тя ще те подгони. Ти легни наземи и се вслушай. Когато я чуешъ, че наближава, хвърли кърпата. Тя ще се обърне на голѣма рѣка. Не знамъ, дали баба Яга ще може да я преплува. Но и да я преплува, не бой се. Тогава хвърли гребенчето и ще израсте гжста гора, дето баба Яга не ще може вече да мине.

Момата се измъкнала презъ задната врата и побѣгнала, а котакътъ влѣзълъ въ стана. Баба Яга не видѣла момата, защото гледала само къмъ пжтната врата. Когато девойката навлѣзла въ широкия дворъ, обрастналъ съ буренакъ, тръни и коприва, разлаяли се кучетата на вещицата и се нахвърляли върху нея, но тя имъ хвърлила по залкъкъ хлѣбъ и тѣ млъкнали.

— Кого лаете? — викнала баба Яга.

— Никого не лаемъ, играемъ си, — отвърнали кучетата.

Момата стигнала до вратата, що водѣла отъ двора къмъ гората. Тая врата била желѣзна, рѣждясала. Като я отворила девойката, тя се разскърцала и се изсилила да я стисне. Но момата ѝ намазала резетата съ дървено масло и вратата се затворила полека следъ нея.

Пакъ се чулъ викътъ на бабата:

— Защо скърцашъ, врато?

— Отъ нѣмане що да правя скърцамъ, — отвърнала вратата. — Толкова години никой не е миналъ презъ мене. Не съмъ си чула гласа отдавна, затова скърцамъ.

Тъкмо предъ вратата растѣла една висока брѣза съ жилави клони. Тя се размахала срещу момата — да ѝ одере кожата и да ѝ извади очигѣ. Но девойката си отвързала панделката отъ косата, вързала я на брѣзата и дървото утихнало.

Въ това време баба Яга попитала презъ прозореча:

— Тъчешъ ли, момне, тъчешъ ли?

— Тъка, лельо, тъка, — отвърналъ котакътъ.

Той наистита тъчелъ, но то било котешко тъкане: два пжти метне совалката, двеста жици скжса и триста убърка. На баба Яга се сторилъ гласътъ на момата промѣненъ. Влѣзла въ хижата и видѣла, че котакътъ седи въ разбоя, и момата я нѣма. Хванала котака за врата, измъкнала го отъ стана и почнала да го бие и да го хока

— Ахъ ти, разбойнико! Защо пушна момата да избѣга? Не можеше ли да ѝ издерешъ очитѣ? Кжде ти бѣха ноктитѣ — да ѝ издерешъ лицето? Ще те науча азъ тебе! Отъ гладъ ще те оставя да умрешъ.

А котакътъ рекълъ лениво:

— Бабо Яго, моя господарке, лоша господарке. Сто години ти служа вече, а ти ни веднъжъ не си ми сипала гозтбица да си хапна, нито костчици си ми хвърлила. Варишъ ми лобода да ямъ. А тая мома ми сипа отъ вареното месце, дето е въ котлето, надъ огъня. Какъ да я не пушна?

Баба Яга яхнала една метла, намѣсто конь, грабнала една змия-усойница, намѣсто бичъ, и полетѣла да настигне девойката. Въ двора видѣла слугинята, че носи котленце съ вода. Спрѣла се да нахока и нея.

— Не те ли е срамъ, безобразнице? Съ такова ли котленце ти казахъ да носишъ вода? Ти трѣбваше до сега да попаришъ момичето, а не да се разтакашъ, додето избѣга. Ще те оставя отъ гладъ да умрешъ.

А слугинята рекла:

— Бабо Яго, моя господарке, лоша господарке. Петдесетъ години ти служа вече, а ти не си ми подарила едно парцалче. Дрипава и окжсана вървя — на плашило съмъ заприличала. А тая мома — да я поживи Господь! — ми подари своята пѣстра забрадка. Какъ да ѝ не помогна да избѣга?

Вещицата видѣла кучетата. И тѣхъ почнала да хока:

— Защо пуснахте оная мома да побѣгне? Нѣмахте ли жби да я разкжсате? Нѣмахте ли езикъ да лаеете, та да ви чуя? Ще ви оставя да умрете отъ гладъ и жажда.

А тѣ ѝ казали:

— Бабо Яго, наша господарке, лоша господарке. Сто години ти служимъ вѣрно, а ти не си ни хвърлила до сега коричка хлѣбъ. Гжби ядемъ по гората. Това момиче ни извади отъ торбичката си цѣлъ хлѣбъ, та ни даде да се наядемъ. Какъ да го не пуснемъ?

Вещицата стигнала до вратата. И нея почнала да хока:

— Ти пкъъ защо я не спрѣ? Дано рѣждясашъ съвсемъ! Дано да се разкапешъ, цѣла да прогниешъ отъ леность! Защо не приклопи момата? Защо я не притисна, додето дойда? Затова ли съмъ те направила да стърчишъ тукъ?

А вратата отвърнала:

— Бабо Яго, моя господарке, лоша господарке. Толкова години ти служи, толкова мъже и жени съмъ приклопвала, за да ги изедешъ, а ти ни веднажъ се не сѣти да ме полъбешъ поне съ бистра водица. Тая мома ми намаза резетата съ масълце. Какъ да я не пусна?

Баба Яга почнала тогава да хули брѣзата:

— Ами ти, безсрамнице, защо стърчишъ тука? Каква ти е работата? Защо ѝ не издра лицето? Защо ѝ не извади очитѣ? Защо я не преби отъ бой? Нали за това те поливамъ?

А брѣзата отговорила:

— Бабо Яго, моя господарке, стара господарке, лоша господарке. Малко ли години ти служи вѣрно? Дойде ли ти поне веднѣжъ на умъ да ме похвалишъ? Дойде ли ти на умъ да ме отличишъ? Толкова хора съмъ пребила, за да ги изедешъ, а досега вълненъ конецъ не си ми вързала — и азъ да се зарадвамъ. Това момиче си отвърза отъ косата червената панделка и ми я върза. Какъ да го не пусна?

Ядосала се много вещицата, но нѣмало време да разправя повече.

— Като се върна, на всички ви ще платя! — заплашила ги тя и полетѣла да гони момата.

Тя била сигурна, че ще я настигне скоро-скоро, защото метлата ѝ летѣла по-бързо и отъ най-якия конь. И наистина почнала да я настига. Легнала момата наземи, вслушала се и ги зачула тропотъ: иде вещицата. Когато я видѣла, че се приближава, хвърлила кърпата. Отведнижъ потекла рѣка. Но каква рѣка? Буйна, широка, отъ единия брѣгъ се не вижда другиятъ.

Баба Яга стигнала до рѣката и отъ ядъ почнала да скърца съ жби. Тя не можела да преплува такава рѣка съ метлата си. Върнала се въ своята хижа, събрала биковетѣ и ги погнала къмъ рѣката. Тѣ изпили водата до капка. Вещицата препуснала подиръ момата.

Колкото и далече да била избѣгала девойката, баба Яга почнала да я настига. Легнала отново момата наземи и се вслушала. Чула, че вещицата иде, приближава се. Малко следъ това я видѣла презъ дърветата на желѣзната гора. Хвърлила гребенчето. Изведнѣжъ израсла друга гора задъ нея. Но каква гора? Боже пази! Гжста, висока, дърветата се преплели едно въ

друго — нѣма какъ да се мине презъ нея. Спрѣла се баба Яга. Върнала се, та подгонила своитѣ кози къмъ гората — да изгризатъ дърветата. Почнали козитѣ да гризатъ. Но — нали гората била магьосана — колкото изгризатъ, два пжти повече пораства. Гората става все по-гжста и по-гжста. Погледала вещицата, погледала, да се върнала въ хижата си. Отъ ядъ тамъ и умрѣла.

Презъ това време мжжътъ се върналъ и попиталъ жена си:

— Кжде е дъщеря ни?

— Отиде при леля си.

— Защо?

— Пратихъ я за игла и конецъ — риза да ѝ уشيا.

Малко следъ това дошла и момата.

— Кжде бѣше? — я попиталъ баща ѝ.

— Охъ, татко, да знаешъ, какво се случи съ мене.

Мама ме прати при леля — ужъ за игла и конци. А знаешъ ли, коя била тая леля? Баба Яга, дето яде хора, Щѣше да ме изеде.

— Че какъ се отърва, дъще? Я разкажи, да чуемъ!

И момата разказала всичко на баща си.

— Тѣй ли е било? — викналъ мжжътъ, като изслушалъ дъщеря си. — Значи, азъ съмъ се оженилъ за сестрата на човѣкоядка? Скоро — вѣнъ, проклетнице! Ти може нѣкой день и мене да изедешъ. Да не съмъ те видѣлъ вече, че ще те пребия!

И, като изгонилъ жена си, той заживѣлъ съ дъщеря си отъ щастливо по-щастливо.



## Бедниятъ момъкъ и злата жена

френска приказка

Единъ баща-скжперникъ пратилъ сина си да се учи въ столичния градъ. Той билъ намислилъ да го направи владика. Поржчалъ му да научи всичко, каквото трѣбва, за да заеме такава висока служба.

Момъкътъ билъ трудолюбивъ. Почналъ да учи прилежно. Докато другаритѣ му се рахождали или прекарвали времето си въ веселба и закачки, той висѣлъ надъ книгитѣ. За кжсо време научилъ толкова, колкото другитѣ не успѣвали да научатъ за цѣли години.

Но презъ това време паритѣ му се свършили. Писалъ на баща си, ала стариятъ му отговорилъ, че съ паритѣ, що му билъ далъ, биха се изучили трима душа, а не единъ. Повече не можелъ да му прати.

Момъкътъ си продалъ новитѣ дрехи, за да може да продължи учението си. Следъ това трѣбвало да си продаде и всичко друго, което ималъ. Най-сетне, като му не останало нищо за проданъ, принудилъ се да пише на баща си, че ще се върне. Баща му не пожелалъ дори и да му отговори, камо ли да му прати пари за пжтъ.

Момъкътъ си тръгналъ пеша за родния градъ. Той трѣбвало да изходи дълъгъ пжтъ. Много села и градове трѣбвало да мине. За да се прехрани, принуденъ билъ да пѣе по църквитѣ или да прислужва на поповетѣ.

Веднжжъ му се случило да мине презъ единъ богатъ градъ. Било късно вечерята. Презъ цѣлия день момъкътъ не билъ хапналъ залкъ хлѣбъ.

Съсипанъ отъ умора, той потропалъ на една врата. Кжщата изглеждала богата. Отворила му една добре облѣчена жена и го попитала троснато, що иска.

— Моля те, добра госпожо, — казалъ момъкътъ, — да ме пуснешъ да пренощувамъ. Нѣмамъ пари да плата за странноприемница. Утре ще ви свърша нѣкоя работа, за да ви се отплата за добрината.

— Не може, — казала сухо жената. — Мжжъ ми

не е въ кжщи. Азъ съмъ сама. Не пускамъ чужди хора.

— Моля те, добра госпожо, съжали ме! Четири дена съмъ ходилъ безъ почивка. Цѣлъ день не съмъ ялъ.

Додето казвалъ това, той видѣлъ презъ отвора на вратата, че единъ слуга слага подъ масата две буренца съ вино. На печката се топлѣло угоено прасе. А слугинята извадила отъ пещьта голѣма баница, отъ която излизала пара.

Като видѣлъ тия вкусни гостби, момъкътъ усѣтилъ, че му потичатъ слюнки отъ устата. И той почналъ да се моли още по-усърдно на жената. Но никакви молби не помагали. Жената хлопнала вратата предъ носа му.

Момъкътъ си тръгналъ. Като изминалъ нѣколко крачки, срещналъ единъ младъ, наконтенъ офицеръ, облѣченъ въ нова униформа. Офицерътъ влѣзълъ въ сжщата кжша, одето били изпждили момъка. Домакинята му отворила и го поканила усмихнато да влѣзе.

— Тоя ще да е мжжъ ѝ, — си казалъ момъкътъ. — Затова го посрѣща толкова любезно,

Дали да потропамъ още веднѣжъ? Може пъкъ стопанинътъ да излѣзе по-човѣченъ отъ жена се!

Додето се колебаелъ, дали да почука, или — не, момъкътъ видѣлъ, че по улицата минава единъ нисичкъ мжжъ съ пълно добродушно лице. Той забелязалъ момъка и му казалъ:

— Защо си се спрѣлъ тукъ, приятельо? Много уморенъ ми се виждашъ. Изглежда че нѣма кжде да се подслонишъ тая нощъ. Улучихъ ли?

— Улучи, — отвърналъ скръбно момъкътъ. — Дълго съмъ вървѣлъ и цѣлъ день не съмъ хапналъ нищо.

— Че защо не потропашъ на нѣкоя врата? Ние сме добри хора. Всѣки ще те приеме на драго сърдце.

— Ахъ, господине, — казалъ момъкътъ, — потропахъ, но ме изпждиха.

— Чудно нѣщо! Кой знае на коя врата си тропалъ. Ела съ мене! Азъ ще те прибера. Нали не си чукалъ на тая вратъ?

— Уви, чукахъ, но ме изпждиха.

— Нищо. Хайде да влѣземъ. Тази кжща е моя. Вѣрвай ми, че азъ ще накарамъ своитѣ хора да те приематъ както трѣбва.

Стигнали до кжщата. Мжжътъ извикалъ жена си

по име. Малко следъ това се отворила вратата и се показала сжщата жена.

— Отваряй де! — викналъ мжжътъ. — Не чу ли, че викамъ азъ?

— Чухъ, — отговорила жената, като открѣхнала малко вратата, — но не ми се вѣрваше да си ти. Нали ужъ щѣше тая нощъ да прекарашъ на воденицата? Не ти се надявахъ.

— Щѣхъ, — рекълъ мжжътъ — но ме извикаха по важна работа въ града. Отваряй де! какво чакашъ?

Презъ това време момъкътъ чува, какъ се затваря съ шумъ единъ голѣмъ ковчегъ, какъ се на бързо хлопа вратата на пещъта, какъ се тѣтре нѣщо тежко по пода и какъ иззвѣнтява тенекия, която захлупва нѣщо.

Влизать. Домакинята изглежда уплашена.

Мжжътъ запитва съпругата си:

— Тоя приятель почука ли тая вечеръ на нашата врата?

— Нѣкакъвъ непознатъ потропа, но знамъ ли го, дали бѣше тоя, или нѣкой другъ? Азъ, разбира се, го не пуснахъ. Нали знаешъ, че — когато те нѣма — не пускамъ чужди мжже?

— Както и да е. Дай ни сега да вечеряме.

— Що да ви дамъ? Нали знаешъ, че на обѣдъ изедохме всичко? Нѣмаме нищо готово.

— Тѣй ли? Тогава ще се запретнешъ да сготвишъ. Нѣма да стоиме гладни!

Жената се намръщила. Заела се на бързо да приготви вечеря. Каква вечеря? Чорба отъ спанакъ.

Додето жената готвела и пухтѣла отъ ядъ, домакинътъ завързалъ разговоръ съ гостенина. Разпиталъ го, кой е, отде е, накжде отива. Момъкътъ му разказалъ всичко.

— Щомъ си толкова много пжтувалъ, — казалъ домакинътъ, — я ми разкажи нѣщо, докле стане вечерята.

— На драго сърдце, — рекълъ момъкътъ. — Като си вървѣхъ по пжтя, единъ день срещнахъ стадо свини. Едри, угоени. Великолепни свини, ти казвамъ! Току изведнѣжъ, не щешъ ли, единъ вълкъ излѣзе отъ гората и се хвърли на тѣхъ. И знаешъ ли, че нападна най-тлѣстото прасе? Едно прасе угоено, крехко, тъкмо

като това, което видяхъ да се пече въ твоята къща тая вечерь. Тъкмо такава: повървай ми!

— Прасе ли? — викналь стопанинътъ. — Значи, въ моята къща има печено прасе, а азъ ще ямъ тая вечерь чорба отъ спанакъ? Хубава работа.

— Какво прасе? — викнала ядосана стопанката. — Тоя скитникъ се шегува. Никакво прасе нѣма.

— Та ти казвамъ, — продължи момъкътъ, ужъ не чува думитъ на жената, — онова прасе бѣше огоено, тъкмо като това, което се навърно подгрѣва въ пещьта: крѣхко, зачервено, Кожичката му хрущи, като я хапнешъ...

— Невѣсто! — викналь домакинътъ. — Я слагай прасето, че — като слушамъ тия приказки — лигитѣ ми потичатъ! Не може да нѣма прасе въ тая къща. Дай го тукъ!

Домакинята извадила прасето отъ пещьта и го сложила на трапезата.

А момъкътъ продължавалъ:

— Вълкътъ се хвърли върху него и го захапа за врата. Че като рухна оная кръвь — червена, сжщо като виното, което се тъкмѣха да наливатъ преди малко въ тая къща. Толкова червена кръвь, ти казвамъ...

— Вино ли? Значи, ние сме имали и вино?

— Имаме, разбира се, — побързала да каже домакинята, която разбрала вече, че не бива да отрича. — Не знаешъ ли, че азъ се грижа винаги за тебе?

— Знамъ, не че не знамъ, но до сега не си ме изненадвала по тоя начинъ. Дай тогава виното — да пийнемъ съ гостенина! Нали знаешъ, че прасе безъ вино не върви?

Дотѣтрали виното изподъ масата.

— Като видяхъ това, — подхваналь момъкътъ, — азъ решихъ да убия проклетия вълкъ. Но какъ да го убия, като нѣмамъ оржие? Грабвамъ единъ камъкъ, ама голѣмъ камъкъ. Виджъ, колко голѣмъ: ей такъвъ! Голѣмъ, ти казвамъ, като баницата, която бѣха сложили на печката твоята жена и слугинята. Хубава баница бѣше тя: крѣхка, гореща, пара се вдигаше отъ нея...

— Ехъ, че какво по-хубаво отъ това? — рекълъ радостно домакинътъ. — Ние съ тебе сме попаднали на добра трапеца: и печено прасе, и вино, и баница. Сло-

жете по-скоро баницата! Виждамъ азъ, че моята булка ме много обича.

— Разбира се, — казала жената, успокоена, че е излъгала мъжа си.

— Ти си умѣлъ да разказвашъ много хубави приказки, — рекълъ стопанинътъ на госта си. — Има ли още отъ тая, която разказвашъ?

— Още малко има: на края сме.

— Хайде, довърши я.

— Та ти бѣхъ заказалъ, какъ вдигнахъ камъка да ударя вълка. Оня ми ти вълкъ, като видѣ камъка, облѣщи очи отъ страхъ. Облѣщи ги, ти казвамъ, сѣщо като оня офицеръ, който ни гледа презъ цепкитѣ хей на оня ковчегъ, дете е въ жгъла.

— Офицеръ ли, казвашъ? Значи, въ тая кѣща има скритъ мжжъ! Кълна ти се, че той ще излѣзе много по-скоро, отколкото е влѣзълъ. Ще го видишъ, какъ ще изхвъркне.

Като казалъ това, мжжътъ отворилъ ковчега и измъкналъ за косата офицера. Клетиятъ офицеръ треперѣлъ отъ страхъ. Косата му била сплѣстена, а дрепитѣ — смачкани и изцапани съ брашно, масъ и всѣ какви останки отъ онова, което било слагано нѣкога въ ковчега.

Стопанинътъ му не далъ време да се извинява и да обяснява, какъ и защо е попадналъ въ ковчега.

Стисналъ го за шията, ритналъ го както трѣбва, — и оня се търкулналъ въ праха, на двадесетъ крачки отъ вратата на кѣщата.

После мжжътъ затворилъ вратата и казалъ:

— Ако му се харесва, нека влѣзе и другъ пжтъ, когато ме нѣма.

Но тогава и невѣстата да му мисли!

# Бабата и тримата ѝ синове

нѣмска приказка

Въ единъ голѣмъ градъ живѣла бедна жена съ тримата си синове. Тя била вдовица. Покойниятъ ѝ мжжъ не ѝ оставилъ нищо следъ своята смъртъ, освенъ дългове, които тя трѣбвало да плаща. Па, на това отгоре, трѣбвало и да работи по чуждитѣ кѣщи, за да храни момчетата си.

Когато синоветѣ отрасли, опитали се да се заловятъ за работа, че да помагатъ — доколкото могатъ — на майка си. Тя била вече доста застарѣла отъ мжки и трудъ, та едва можела да работи. Но каквото и да заловѣли синоветѣ, не имъ потрѣгвало.

— Нѣма за насъ щастие въ нашия градъ, — си казали тѣ единъ на другъ. — Трѣбва да трѣгнемъ по чужбина. Може би, тамъ ще ни огрѣе.

И трѣгнали. Единиятъ станалъ войникъ, другиятъ — морякъ, а третиятъ решилъ съ малкото пари, що билъ спестилъ, да отиде най-напредъ на Божи Гробъ, на поклонение, а после да залови работа въ нѣкоя чужда страна.

Минали се нѣколко години. Бабата не получавала никаква вестъ отъ своитѣ синове. Идвали хора отъ чужбина, но — когото и да запита — всѣки ѝ казвалъ, че не е виждалъ ни одного отъ тѣхъ.

Съседитѣ и съседкитѣ, съ които бабата се ставяла отъ време — на време на приказка, ѝ казвали:

— Престани да мислишъ за синоветѣ си! Не можешъ ли да разберешъ, че сж умрѣли? Тѣ сж се прибрали при баща си. Отслужи имъ поменъ, помоли се за душитѣ имъ, па се опитай да ги забравишъ! Малко ли ти сж другитѣ грижи?

Но бабата, и наскърбена, и огорчена отъ тия думи, казвала:

— Недейте приказва тѣй! Не мога да повѣрвамъ, че и тримата ми синове — млади и силни — сж по-

чинали. Надявамъ се, че ще се върнатъ. Ще ги чакамъ, додето склопя очи. Знамъ, че ще се върне поне единъ отъ тѣхъ.

Съ малкото сили, що ѝ били останали, бабичката работѣла цѣлъ день по людскитѣ кжци, а вечеръ, като се прибере, плетѣла чорапи за синоветѣ си.

— Като не мога да имъ приготвя друго, — си казвала тя, — поне топли чорапи нека имъ наплета, че да си иматъ, когато се върнатъ.

Минало много време. Бабата наплела цѣлъ купъ чорапи. Тя ги наредила въ голѣмия си ковчегъ, що ѝ билъ останалъ отъ младини, и имъ се радвала.

— Милитѣ ми синове! — казвала. — Колко ли приятно ще имъ бжде, като се върнатъ и видятъ, че старата имъ майка не ги е забравила!

И тя сѣдала отново предъ огнището да плете, а голѣмата бѣла котка мъркала около нея и ѝ се галѣла.

— Еее, Мацо, какъ ти се струва? — запитвала бабичката котката. — Ще ли се върнатъ скоро моитѣ юнаци?

— Мъррррррр! Мърмъррррр! Мърмърмърррр! — казвала котката съ вдигната опашка и си търкала гърба о ржката на бабичката.

— Ще се върнатъ зерь! И азъ тѣй казвамъ, — думала бабичката и продължавала да плете.

Една заранъ на вратата потропала бедна просякиня. Замолила се на бабата да ѝ дари милостиня.

— Що да ти дамъ, като нѣмамъ и азъ нищо? — рекла бабата. — Чуждо работя, за да живѣя. Просй другаде.

— Охъ, мила бабичко, — казала просякинята. — Все ще намѣришь нѣщичко да ми дадешъ. Потърси въ кжци!

И тя се разплакала.

— Отъ всѣкъде ме пждятъ, — рекла. — Едничка ти се намѣри да ме не изпждишь. Дай ми нѣщо, моля те въ Божие име. Богъ е добъръ: той ще помогне пѣкъ на тебе. Ако имашъ на старини нѣкакво желание, ще го изпълни.

Бабата се съжалила. Извадила чорапитѣ и ги дала на просякинята.

— Друго нищо нѣмамъ, — рекла. — Тия чорапи

бѣхъ приготвила да зарадвамъ синоветѣ си, когато се върнатъ. Взemi ги!

— Много ти благодаря, добра бабичко, — казала жената. — Всѣки день ще се моля Богу, да помогне на синоветѣ ти да се върнатъ.

Тръгнала бабичката да работи и си казала:

— Ако нѣкой отъ синоветѣ ми се върне неочаквано, нѣма да мога да му дамъ дори чорапи да обуе. Ще трѣбва да се запретна да изплета други.

И почнала тя отново да плете, но очитѣ ѝ били много отслабнали, па и ржцетѣ ѝ треперѣли. Не можела да изплете единъ чорапъ дори и за цѣлъ месецъ.

Една вечеръ, както плетѣла въ своята стаичка, отворила се вратата и влѣзълъ единъ бѣлобрадъ старецъ, облѣченъ съ дълги бѣли дрехи, съ чудни очи, като на мждрецъ или светия.

Бабата се смутила, като го видѣла. Дори се поуплашила. Но старецътъ ѝ казалъ:

— Не бой се, бабичко! Азъ съмъ дошълъ да те зарадвамъ. Твоитѣ синове сж живи. Ти подари на една сиромахкиня едничкото, що имаше — чорапитѣ, които бѣше изплела за своитѣ юнаци. Въ замѣна на тѣхъ, азъ ти нося три чифта чорапи, които иматъ чудодейна сила. Който обуе първия чифтъ, ще добие дарбата да отгатва по летежа на птицитѣ. Който обуе втория чифтъ, — всички, които го срещнатъ, ще го обикнатъ. А който носи презъ деня третия чифтъ и вечеръ го изуе, па рече: „Изсипи се, чорапчо!“, па го обърне наопаки, отъ чорапа ще се изсипятъ цѣлъ купъ жълтици.

Докле бабата се опомни, светията изчезналъ.

Тя заключила чорапитѣ въ ковчега си.

— Слава Богу, — рекла, — сега синоветѣ ми ще иматъ поне по единъ чифтъ чорапи. Ще ги пазя за тѣхъ.

И на умъ не ѝ дошло да опита вълшебната сила на чорапитѣ. Тя си мислѣла само за своитѣ момци. За себе си тя не мислѣла.

Когато бабата се връщала една вечеръ отъ работа, уморена и гладна, и си мислѣла, колко ще е добре, ако синоветѣ ѝ сж се върнали и я чакатъ, тя видѣла, че предъ вратата ѝ стои просякъ — старъ, треперящъ отъ студъ, толкова парцаливъ, че по дрехитѣ му нѣмало здраво мѣсто.



— Моля ти се, господарке, подари ми нѣщо, — рекълъ той.

— Какво да ти подаря, добри човѣче, като нѣмамъ и азъ нищо?

— Научихъ се, че плетешъ чорапи. Моля, те дай ми поне три чифта. Единиятъ ще дамъ на жена си, другия — на болната си дѣщеря, а третия ще обуя азъ. Виждашъ, какъвъ е студъ отвънъ, а ние сме боси.

И той показалъ посинѣлитѣ си нозе.

— Плетѣхъ едно време, — рекла бабата, — но сега прѣститѣ ми треперятъ и очитѣ ми не виждатъ. Иглитѣ падатъ отъ ржцетѣ ми. Нѣмамъ сила. Ни единъ чифтъ не съмъ оплела. Иди при хлѣбаря, при кръчмаря и при бакалина: тѣ сж богати хора, ще ти помогнатъ.

— Ходихъ, господарке, но ме изгониха. Не рачиха да ме изслушатъ дори. Хлопнаха вратата предъ лицето ми. Само у тебе ми е надеждата.

На бабата станало много жално. Трѣбвало да даде тритѣ чифта вълшебни чорапи. А тѣ не ѝ се давали. Какво ще обуятъ синоветѣ ѝ, когато се върнатъ?

— Върви си старче! — рекла тя кротко. — Много съжалявамъ, че не мога да ти помогна съ нищо. И чорапи нѣмамъ.

— Ти знаешъ, — казалъ старецътъ и се разплакалъ. — Ти си знаешъ, имашъ ли или нѣмашъ. Но Богъ вижда. Той ще плати и на бакалина, и на кръчмаря, и на хлѣбаря за тѣхното безсърдечие, па и тебе ще награди за твоята добрина. Ако желаешъ нѣщо, ще ти го даде.

На бабата станало още по-мъчно, като чула тия думи.

— Само едно желая, — рекла тя. — То е — да видя синоветѣ си живи и здрави. Но кой знае, ще ли дочакамъ това щастие? Толкова години минаха, азъ съмъ вече немощна, скоро ще умра. А отъ синоветѣ си нѣмамъ вестъ.

— Добра господарке, — казалъ просякътъ. — Щомъ ти е това желанието, азъ ще моля всѣки день Бога да ти прати синоветѣ живи и здрави. И жена ми ще се моли за тѣхъ, па и дѣщеря ми.

Тогава бабичката отключила ковчега и дала на просяка тритѣ чифта чорапи.

— Що да правя сега? — си казала тя, следъ като си отишълъ просякътъ. — Ще трѣбва да се заловя отново за работа. Мога — не мога, ще се опитамъ да плета. Бива ли да оставя синоветѣ си боси?

Колкото и да била слаба, тя плетѣла до късно презъ нощта. Плетежътъ не спорѣлъ. Но все пакъ продължавала. Тя не знаела, съ какво друго би могла да зарадва синоветѣ си.

А тѣ не идвали. И нищо се не чувало за тѣхъ — ни добро, ни лошо.

Дошла Бждна вечеръ. Хората се прибрали рано-рано по домоветѣ си да празнуватъ свѣтлия празникъ. Насѣбрали се роднини и приятели въ всѣка къща, насѣдали около богати трапези, почнали да ядатъ, да пиятъ и да чакатъ полунощъ, както е обичаятъ.

Бабичката се върнала у дома си. Донесла единъ хлѣбъ, който ѝ дали господаритѣ на къщата, дете била работила тоя день. Сама-самичка, скръбна, изоставена отдавна отъ роднини, бабичката седнала на скромна вечеря — хлѣбъ и соль. Но тя имала една утеха: мислѣла за синоветѣ си.

— Кжде ли сж сега моитѣ момци? — питала се тя. — Дали, презъ тая празнична вечеръ, сж се подслонили нѣкъде, или сж на пжтъ, или лежатъ болни, или сж — не дай Боже — отдавна умрѣли? Кой знае? Кждето и да сж, дано сж поне живи и здрави.

Додето си говорѣла тѣй, ето че вратата се отворила и въ стаята влѣзълъ сжщиятъ просякъ, комуто бабата била подарила тритѣ чифта вълшебни чорапи.

— Ела следъ мене, бабичко, — рекълъ ѝ той, — да те отведа да празнувашъ Бждна вечеръ.

— Кжде ще ме водишъ? — попитала бабата.

— Тукъ наблизо. Ела и ще видишъ.

Бабата се наметнала съ извехтѣлия си шалъ и трѣгнала подиръ просяка.

Тѣ вървѣли мълчаливо. Улицитѣ били безлюдни, покрити съ снѣгъ. Като кривнали въ нѣколко улички, просякътъ и бабата стигнали до една висока къща, цѣла освѣтена.

Просякътъ почукалъ по особенъ начинъ на вратата и тя се отворила. Влѣзли въ широкъ коридоръ. После се озовали въ голѣма стая, наредена разкошно. Тамъ била сложена богата трапеза. Но хора нѣмало

ни по коридора, ни въ стаята. Това се видѣло много чудно на бабата и тя се дори уплашила.

Просякътъ забележилъ това.

— Не бой се! — казалъ. — Ти си на добро мѣсто.

И, като каза това, отведнѣжъ се преобразилъ. Лицето му станало друго. Промѣнили се и дрехитѣ му. Бабичката видѣла, че предъ нея стои сжщиятъ мждрецъ-светия, който ѝ билъ далъ тритѣ чифта вълшебни чорапи.

— Добра и благородна бабичко, — ѝ казалъ той. — Ти направи на много хора добро. Мнозина зарадва, като мислѣше за своитѣ синове. Дойде най-сетне време — и ти да се зарадвашъ.

При тия думи той отворилъ една врата, що водѣла въ съседната стая, и казалъ:

— Влѣзте!

За голѣма радостъ на бабата, отъ стаята влѣзли при нея тримата ѝ синове. Тѣ се били много промѣнили, но тя ги познала изведнѣжъ. Заплакала отъ радостъ, като ги видѣла. Тѣ я прегърнали и дълго не можели да се откъснатъ отъ нея. Чакъ когато седнали на трапезата, тѣ се сѣтили за стареца и го потърсили. Но той билъ изчезналъ.

Майката и синоветѣ седнали на трапезата и почнали да вечерятъ.

— Кажете ми сега, кой отъ васъ какъ е прекаралъ, откакъ се раздѣлихме, и кжде сте се срещнали, за да дойдете заедно да ме зарадвате, — рекла бабичката.

Тримата братя почнали да разказватъ единъ по единъ своитѣ приключения.

Първиятъ казалъ:

— Азъ постѣпихъ войникъ въ чужда войска. За длѣженъ бѣхъ да служа най-малко десетъ години. Поведоха ни на война. Бихме се на много мѣста и преминахъ много опасности. По едно време единъ човѣкъ, който ходѣше да продава на войницитѣ разни нѣща, ми показа чифтѣ чорапи. „Нѣма да сбъркашъ, ако ги купишъ“, — ми каза той; — „много работа ще ти свършатъ.“ И азъ ги купихъ. Свършилъ си бѣхъ паритѣ. Бѣше ми останала само една голѣма медна монета. Азъ я пѣгнахъ въ чорапа си. Вечерьта, като се изухъ, опитахъ се да изтърся монетата, но тя все не

## И лъжа и истина

ирландска приказка

Срещнали се двама лъжци. Почнали да се надлъгватъ. Тоя каже една лъжа, оня — десетъ. Единиятъ каже брадата лъжа, другиятъ — опашата. Разбрало се, че и двамата сж изкусни: единиятъ не ще може да надлъже другия. Тръгнали да дирятъ трети лъжець, за да се надлъгватъ съ него. Но — макаръ че повечето хора лъжатъ — майсторитѣ-лъжци сж голѣма рѣдкостъ. Тѣ се срѣщатъ рѣдко дори и между ловцитѣ.

Цѣли три години ходили тия двама лъжци да си търсятъ трети другаръ, еднакво опитенъ, ако не и по-опитенъ отъ тѣхъ. Чули най-сетне за нѣкого си, който се казвалъ Даниелъ и живѣлъ въ една пуста воденица. Всички казвали за Даниела, че е голѣмъ лъжець, царь на лъжцитѣ по свѣта. Отишли при него. Казали му, защо сж дошли.

— Сбъркали сте, — рекълъ имъ Даниелъ равнодушно. — Име ми е излѣзло. Азъ не лъжа никога.

— Тѣй ли? — викнали разочаровано двамата лъжци. — Че защо тогава всички те смѣтатъ за страшенъ лъжець? „Съ Даниела не можете се надлъгва“, — казваха ни мнозина; — „него и самиятъ дяволъ не може да надлъже; три пѣти се е надлъгвалъ Даниелъ отъ пустата воденица съ дявола, четири пѣти — съ синоветѣ му и седемъ пѣти — съ внуцитѣ му; и все той е печелѣлъ облога.“ — Защо говорятъ тѣй?

— Ще ви кажа, защо. Защото азъ лъжа хората, че лъжа. А, всжщностъ, никога не лъжа.

— Какво искашъ да кажешъ?

— Искамъ да кажа, че говоря истината, а хората я смѣтатъ за лъжа.

— Че какъ може тѣй?

— Ей тѣй, може! За мене истина, за тѣхъ — лъжа. За мене — лъжа, за тѣхъ — истина. Понѣкога истината

е по-невѣроятна и отъ най-голѣмата лъжа. Ако искате, да ви разкажа една такава истинска случка.

— Разкажи, разкажи!

Даниелъ билъ старъ човѣкъ, съ червенъ носъ. Той пушелъ лула и броелъ броеници. Поразровилъ огъня въ огнището, сложилъ въ пепельта десетина картофа, заровилъ ги, па почналъ да разказва случката.

Това стана презъ една лѣтна нощъ. Отъ тогава минаха много години. Може да сте чували, че на младини обичахъ да си попийвамъ. Бѣхме се събрали другари. Срѣбнахме си доста, повеселихме се, потанцувахме, попѣхме и, накрай, се раздѣлихме. Тръгнахъ си за дома. Трѣбваше да мина по брѣга. Това бѣше за мене малко опасно, защото — да си призная — клатушкахъ се.

Вървѣхъ азъ и си казвахъ:

— Дръжъ се, Даниеле! Дръжъ се на краката си, братко, че — ако паднешъ — жена ти ще получи твоя трупъ отъ рибаритѣ въ торба.

Тогавя — може да не знаете това — азъ бѣхъ вече жененъ и живѣехъ съ съпругата си много добре, ако се не вземе предъ видъ това, че се побивахме отъ време на време. Но, това се случва въ всѣка почтена християнска къща.

Бѣше много хубава лѣтна нощъ. Като изгрѣли ония ми ти звезди — да гледашъ, да се не нагледашъ. Вървя си азъ и гледамъ звездитѣ. По едно време, кракътъ ми се подплъзва нѣкакъ и — бууухъ! — право въ водата.

— Дяволъ да го вземе! — рекохъ. — Виджъ, каква излѣзе тя! Пишй ме удавенъ!

Но, разбира се, бай ви Даниелъ се не оставя току тъй да го глътне водата. Почнахъ да плувамъ. Плувахъ, плувахъ, плувахъ, дълго плувахъ. И колкото повече плувамъ, по-голѣми сили усѣщамъ.

— Чудна работа! — казвамъ си. — Ужъ човѣкъ се уморява отъ много движение, а съ мене става тъкмо обратното. Нищо! Толкова по-добре. Дано успѣя да се спася нѣкакъ си.

И знаете ли, че успѣхъ? Добрахъ се до единъ островъ и излѣзохъ на суша. Слава Богу! Олекна ми. Но накжде да вървя сега? Скитахъ се нагоре надолу, дано намѣря нѣкакво срѣдство да се завърна вкъщи. Но — нали бѣше тъмно — попадналъ съмъ на треса-

вище. Почнахъ да потъвамъ, като въ катранъ. А месечината свѣти на небето и не дава петъ пари за това, че бай ви Даниелъ потъва. Озърнахъ се на северъ и на югъ, после — на изтокъ и на западъ, следъ това — на вси страни, но не видѣхъ срѣдство за спасение. Около мене — навсѣкжде блато.

Почнахъ да надавамъ викове. Кой ще те чуе? Почнахъ да се въртя, дано се измъкна. Колкото повече се движа, толкова по-надълбоко затъвамъ. Страшно нѣщо, ви казвамъ! Да ви не дава Господь! Сърдцето ми замръ вѣ гърдитѣ отъ страхъ. Кръвта ми се съсира въ жилитѣ. Значи, тукъ ще се мре. И то — отъ такава проклета смъртъ! Да се бѣхъ удавилъ поне въ морето!

По едно време напипахъ единъ голѣмъ камъкъ и седнахъ на него. Заскубахъ си коситѣ отъ отчаяние. Запроклинахъ съдбата си. Въ това време изведнѣжъ пригледнахъ. Месечината се скри. Погледнахъ нагоре: между мене и месечината се движеше нѣщо черно и голѣмо, но не можахъ да разбера, какво е. И ето, че това огромно нѣщо се спусна надолу. То стигна до мене и ме погледна право въ очитѣ. Чакъ тогава познахъ, че е исполински орелъ.

— Какъ си, Даниеле? — запита ме орелътъ.

Азъ се зачудихъ, че орелъ — колкото и да е голѣмъ — може да говори съ човѣшки гласъ.

— Благодаря, орльо, — рекохъ. — Както ме виждашъ, попадналъ съмъ всрѣдъ тресавище и се чудя, какъ да се измъкна. Не можешъ ли ми помогна?

Орелътъ не побърза да отговори. Той помълча малко, па ме запита:

— Ами какъ се озова тукъ?

— По погрѣшка, — отвърнахъ. — Бѣхъ съ приятели. Пийнахме малко повечко, паднахъ въ водата, доплувахъ до острова и, по едно време — кой кнае какъ — се намѣрихъ въ това тресавище. Чудя се сега, какъ да излѣза.

— Значи, ти искашъ да напуснешъ нашия островъ?

— О, приятельо, на драго сърдце бихъ го напусналъ, стига да можехъ. Много ми се иска да си бжда вкжщи, на леглото.

Орелътъ се засмѣ, както се смѣе човѣкъ. Той помълча още малко, па каза:

— Даниеле, не си направил добре, като си се напилъ. Нали виждашъ сега, докжде довежда пустото пианство? Но азъ те знамъ, че си иначе честенъ мъжъ. Ти ходишъ всѣка недѣля на църква и не замѣрвашъ съ камъни нито мене, нито другитѣ орли. Вѣрно е и тѣва, че не си се опитвалъ да ни разваляшъ гнѣздата и да ни ловишъ малкитѣ. Готовъ съмъ да те вдигна и изнеса отъ блатото. Качи се на гърба ми и се хвани яко за шията ми, па се не бой!

Азъ не можехъ да повѣрвамъ, че орелътъ ще ме изнесе, колкото и да изглежда силенъ. Но що да права? Подъ тежината на тѣлото ми камъкътъ потъваше все повече и повече. Ако почакамъ още малко, ще затъна съвсемъ. Яхнахъ орела и се стиснахъ за шията му. Той се издигна отведнѣжъ много на високо и полетѣ нагоре, както летятъ чучулигитѣ. За малко щѣхъ да падна. А орелътъ летѣше все нагоре и нагоре.

По едно време видѣхъ, че се носимъ надъ сушата. Като си предположихъ, че орелътъ не знае най-късия пѣтъ до дома, казахъ:

— Не би ли желалъ, приятелю, да летишъ поблизо до земята? Тогава азъ ще ти покажа, кжде е моята къщица, и ти ще ме свалишъ предъ нея. Много ще ти бжда благодаренъ за услугата.

— Ти не знаешъ, какво приказвашъ, — рече птицата. — Мигаръ съмъ лудъ — да летя низко? Не виждажъ ли ония двама ловци — тамъ долу, които само това и чакатъ — да имъ падна въ ржцетѣ? Мълчи! Азъ си знамъ работата.

Погледнахъ надолу, но не видѣхъ никакви хора. Почнахъ да подозирамъ, че орелътъ ме мами. Навѣрно, той има нѣкакви лоши намѣрения. Но що можехъ да направя, приятели? Азъ бѣхъ въ негова власть. Той можеше да ме мъкне, дето си иска.

— Но кажи ми, накжде ме носишъ! — викнахъ най-сетне ядосано.

— Това не е твоя работа! Затваряй си устата, че ей сега ще те изтърся.

Очевидно, орелътъ бѣше много разгнѣвенъ отъ моитѣ думи. Още дълго летѣ той, докле най-после ме свали. Но кжде? Насрѣдъ месечината.

— Слизай! — рече. — Много се уморихъ. Ти не си лекъ човѣкъ, а и пѣтътъ бѣше много дълъгъ.

— Че кой те караше да летишъ чакъ до месечината? Можеше да ме свалишъ нѣкъде на земята. Какво ще правя сега?

— Какво ще правишъ ли? Прави каквото искашъ. Най-доброто, което можешъ да направишъ, е да поседишъ на месечината, докле си отпочина, а после ще си поприказваме за това, за онова.

— Кааакъ? — викнахъ азъ изплашено. — Да седя на месечината ли? Че защо бѣше потрѣбно да ме качвашъ на месечината? Ти си измамникъ, вѣроломецъ, злодеецъ!

— Стига си дрънкалъ! — викна орелтъ. — Най-добре ще направишъ, ако седнешъ ей тамъ, на сърпа, на долния край на месечината и се хванешъ здраво, за да не паднешъ. Ако те чуя, че ме коришъ, ще те ритна, та ще паднешъ долу на хиляди кжсове! Разбра ли?

То се знае, че бѣхъ разбралъ, какво ме чака. Проклетиятъ орелъ се никакъ не шегуваше. Трѣбваше да изпълня волята му. Смъкнахъ се до сърпа, седнахъ и се уловихъ за него. Мога да ви кажа, че тамъ бѣше страшно студено. Отъ време на време месечината се разклащаше съвсемъ неочаквано, както се раздрусва кола по неравенъ пѣть. Ако се не държехъ за сърпа, щѣхъ да падна.

Като си отпочина, орелтъ се обърна къмъ мене и ми рече:

— Сбогомъ, Даниеле! Ти миналата година развали моето гнѣздо и ми взе орлетата. За отплата на това, азъ те донесохъ на месечината. Разхождай се тукъ, приятно, докле ти се скжсатъ подметките. Ако намѣришъ нѣщо за ядене—яжъ, но не ми се вѣрва, защото никой не е посѣлъ нищо на месечината, та и нищо не расте. Тукъ ще се отучишъ не само да пиешъ, но и да ядешъ.

Страшенъ гнѣвъ ме обхвана. Вѣрно е, че азъ бѣхъ ограбилъ гнѣздото на единъ орелъ, но отде да знамъ, че е билъ сжщиятъ? Викнахъ подире му:

— Да бжде проклето цѣлото ти потомство, черно плашило! Вампиръ! Таласъмъ! Страшилище! Чудовище!

Додето изричахъ най-оскърбителнитѣ думи, орелтъ ме гледаше спокойно и се смѣеше. Когато свършихъ, той си разпери крилата и полетѣ — бързо като свѣтковица.



— Даниеле, Даниеле, — рекохъ на себе си. — И вѣчно да крѣщишъ, пакъ никои нѣма да те чуе. Господь да ти е на помощъ: твоео положение е отчаяно. По-добре щѣше да е, ако си останеше въ блатото: поне на земята щѣше да умрешъ, а не на тая пуста месечина.

Както си бѣбрѣхъ и окайвахъ положението си, насрѣдъ месечината се отвори врата. Да, да, увѣрявамъ ви: врата се отвори. Тя изкърца тълкова силно, че азъ си помислихъ:

— Ръждясала ще да е. Личи си, че отъ години не е отваряна. Кжде ли води тая врата?

И, тѣкмо се готвѣхъ да стана, за да видя, — отъ вжтре се показа единъ луненъ човѣкъ. Той бѣше гърбавъ, съ синя кожа, съ дълга уста — чакъ до ушитѣ, съ голъ черепъ; ни единъ косъмъ нѣмаше на главата му: тя бѣше гладка и лъскава, като ледена топка.

— Добро утро, Даниеле! — ми каза той. — Какъ си попадналъ тукъ?

— Далъ Богъ добро! — отвърнахъ. — Бѣхме съ приятели на веселба. Посрѣбнахме си и попрекалихме въ пиенето. На пжтъ къмъ кжщи се плзгнахъ и паднахъ въ водата. Доплувахъ до нѣкакъвъ проклетъ островъ, дето затънахъ въ едно тресавище. Дойде единъ орелъ и ми обеща, че ще ме отнесе у дома, а пкъкъ ме донесе тукъ, на месечината. Тѣй е работата. Седя, както ме виждашъ, и се чудя, що да правя.

— Даниеле, — рече строго лунниятъ човѣкъ, като се навжси. — Не бива да седишъ тукъ. На месечината нѣма мѣсто за пияни хора.

— Но азъ не съмъ пиянъ, господине. И — после — кажи ми, какъ да си отида на земята отъ тая проклета месечина?

— Ти нѣмашъ право да хулишъ моята месечина! — викна лунниятъ мжжъ. — А какъ ще си отидешъ отъ тукъ — това си е твоя работа. Не искамъ да зная. Махвай се по-скоро!

— Но азъ не прѣча никому тукъ, уважаеми господине. Както виждашъ, седя си и се държа за сърпа.

— Забранено е да се държи който и да било за сърпа на моята месечина. Чу ли? Хайде омитай се, докле е време!

— Добре, милички господине, ще пусна сърпа, Но, моля ти се, прибери ме тогава поне въ своята дупка

ей тамъ, задъ оная врата, която скърца като нѣкой дяволъ. Все има въ нея мѣсто, колкото за мене. При това, струва ми се, че при тебе рѣдко идватъ гости.

Но лунниятъ мжжъ сѣ разсърди още повече. Той не искаше и да чуе думитѣ ми, а само повтаряше:

— Казвамъ ти, че не бива да се държишъ за лунния сърпъ. Разбра ли? Пускай се веднага! Още сега се пусни!

Азъ се пуснахъ, но веднага следъ това се хванахъ пакъ, защото се уплашихъ, че ще падна. Тогава мжжътъ се затича къмъ вратата, влѣзе и я блъсна следъ себе си толкова силно, че месечината се разтърси цѣла и издрънча, както издрънчава крина съ орѣхи. Азъ се разтреперихъ: помислихъ си, че сърпътъ ще се отчупи и азъ ще полетя съ него надолу.

Малко следъ това лунниятъ човѣкъ излѣзе пакъ. Той държеше голѣмъ готварски ножъ. Безъ да каже дума, той дойде при мене, замахна съ ножа и отсѣче сърпа, на който седѣхъ, както се отсича рѣзанъ любеница.

Като ме видѣ, че хвърча надолу, заедно съ сърпа, тоя пролетникъ ми викна съ злобна радостъ:

— Сбогомъ, приятельо. Добъръ ти пжтъ! Благодаря за посещението.

Страшенъ дяволъ излѣзе тоя луненъ човѣкъ! Но азъ нѣмахъ време да се разправамъ повече съ него, защото се обръщахъ ту съ главата, ту съ краката надолу и летѣхъ стремглаво съ сърпа въ ржка.

— Господъ да ми е на помощъ, — си казахъ. — Колко ли е смѣшно да гледашъ, какъ хвърчи надолу по небето такъвъ добъръ човѣкъ, какъвто съмъ азъ, и то — посрѣдъ нощъ?

Едва изрекохъ тия думи, и зачухъ подъ себе си плѣсъкъ въ въздуха. Цѣло ято патици летѣха подъ мене. Най-стариятъ патокъ, който водѣше другитѣ, ми викна:

— Ти ли си, Даниеле?

— Азъ съмъ, приятельо.

Тоя пжтъ се не очудихъ, като чухъ, че патокътъ гозори съ човѣшки гласъ, защото бѣхъ вече свикналъ — нали и орелътъ говорѣше тъй?

— Какъ си съ здравето? — запита ме той.

— Слава Богу, отлично, — отвърнахъ му азъ, като

се мжчихъ да си поема дъха: толкова бързо падахъ, че щѣхъ да се задуша.

— Струва ми се, че ти се грижишъ само за едно: колкото се може по-стремително да паднешъ на земята и да се пребиешъ. Накжде си се забързалъ? Откжде идешъ?

Доколкото ми позволяваше времето и моето особно положение, азъ разказахъ на патока, що се е случило съ мене: какъ съмъ препилъ нѣколко капки повечко, какъ съмъ падналъ, какъ съмъ се озовалъ на острова, а после — всрѣдъ блатото, какъ проклетиятъ орелъ ме е занесълъ на месечината и какъ — най-сетне — лунниятъ дяволъ е отсѣкълъ сърпа, за да падна.

— Хвани ми се за крака, — рече патока, — да те отнеса у васъ!

Предложението бѣше добро. Но азъ — както разбирате — не можехъ вече да се довѣрявамъ никому, а най-малко пъкъ на разни непознати птици. Но що да сторя? И безъ това щѣхъ да стана на кжсове. Хванахъ се за крака на патока и той ме понесе. Ние се движехме много бързо, на подскакулки, като че ли танцувахме по въздуха. Летѣхме, летѣхме, стигнахме до морето.

— Моля ти се, господине, — рекохъ на патока, — по-добре ще бжде, струва ми се, ако ти и приятелитѣ ти летите надъ сушата. Надъ морето е опасно. Па и мене се струва, че тѣй ще се отдалечимъ отъ мѣстото, дето е моята кжца.

— Какъ ще летимъ надъ сушата? — каза патока. — Това е невъзможно. Ние отиваме въ Арабия.

— Въ Арабия ли? Отде накжде? Че нали обеща да ме отнесешъ вкжщи?

— Стига си приказвалъ! Въ Арабия е много хубаво. Ти не знаешъ. Като стигнемъ тамъ, ще ми бждешъ благодаренъ.

Додето се разговаряхме тѣй, видѣхъ корабъ, който плуваше спокойно по морето.

— Ще се спусна въ тоя корабъ, — рекохъ на патока. — Ние сме тѣкмо надъ него.

— Недей прави тая глупостъ! Корабътъ се движи. Ако се пуснешъ, ще паднешъ право въ водата.

— Не, не! Сигуренъ съмъ, че ще падна точно въ кораба. Ще се пусна. Да се пусна ли?

— Щомъ толкова искашъ да се удавишъ, пусни се!

Патокът имаше право. Азъ се пуснахъ и паднахъ всрѣдъ морето. Водната бездна се разтвори и ме погълна.

— Сега вече съмъ изгубенъ, — си казахъ. — Ще се удавя.

Но, ето че при мене се доближи една едра риба, която си миеше очитѣ, току що станала отъ сънъ. Тя ме погледна право въ очитѣ, безъ да каже дума.

— Госпожо, -- рекохъ, — можешъ ли ми каза, какъ да излѣза на сушата?

Вмѣсто да ми отговори, рибата плесна толкова силно съ опашката си, че ме измокри до коститѣ. Стана ми много студено. А тя отвори уста и ми викна:

— Ставай, ленивецо! Тукъ ли намѣри да легнешъ? Прибери се вкжщи, че ще минатъ хората, ще те видятъ и ще ти се смѣятъ!

Събудихъ се и видѣхъ лицето на жена си. Тя бѣше излѣла презъ прозореца цѣла кофа съ помия върху мене.

— Не можа ли да влѣзешъ поне въ двора, ами си се просналъ и си заспалъ тъкмо подъ прозореца? — продължаваше да вика тя. — Цѣла нощъ съмъ те чакала и съмъ се чудила, кжде се губишъ. Бива ли тъй?

Чакъ тогава дойдохъ на себе си, приятели. Спомнихъ си ясно проклетитѣ сънища за орела, за лунния човѣкъ, за патока, за рибата и за лутаницитѣ отъ бла-  
тото до месечината и отъ месечината до морското дъно. Кълна ви се, че отъ тоя день насамъ не съмъ пийналъ и капка вино. За васъ лъжа, за мене — истина. Ако щете, вѣрвайте! Ако не щете, недейте!

---

## ДИВИ И ПИТОМНИ ЖИВОТНИ

лапландска приказка

Едно време нѣмало още питомни животни: всички били диви. Дошло на умъ на единъ владика да се ожени: омръзнало му да живѣе безъ жена. Разпратилъ той хора по гората да поканятъ на сватба всички животни: мечката, вълка, чакала, бѣлата лисица, коня, кравата, козата, овцата и сибирския елень.

Пратеницитѣ влѣзли отъ разни посоки въ гората и почнали да викатъ:

— Който иска да яде и да пие, да дойде на владишката сватба. Три деня и три нощи ще продължава веселбата. Който не дойде, ще се кае. Който дойде — дваждъ.

Животнитѣ чули тая покана. Всички се полакомили да отидатъ на богатото угощение. Но, преди това, се събрали да обмислятъ, дали нѣма нѣкаква измама. Мечката рекла:

— Всичко, каквото обещаваатъ тия владишки пратеници, ми се видѣ добро. Само едно не можахъ да разбера: защо казваха, че който не отиде, ще се кае, а който отиде — дваждъ? Може ли нѣкой да ми обясни това?

Овцата рекла:

— Азъ ще ти обясня. Който не отиде, ще се кае, защото ще изпусне такава богато ядене и пиене. А който отиде, два пѣти повече ще се кае, защото ще преяде и ще препие. Ние ще отидемъ, но ще ядемъ и приемъ съ мѣрка. Тогава нищо лошо нѣма да ни се случи. Тѣй разбирамъ азъ.

— Криво разбирашъ ти, — обадила се бѣлата лисица. — Не е тѣй. Който не отиде на владишката сватба, ще се кае: това е право, защото ще изпусне угощението. Но който отиде ще се кае дваждъ, защото го чака — навѣрно — нѣщо страшно. Тѣй разбирамъ азъ.

— Ееее, какво го чака, споредъ тебе? — попитала кравата.

— Това не мога да ти кажа. Не знамъ.

— Като не знаешъ — недей приказва!—рекълъ сибирскиятъ еленъ. Азъ не разбирамъ, отъ що има да се боимъ.

И всички животни решили да тръгнатъ. Почнали да се тъкмятъ за сватба. Най-напредъ се приготвила мечката и тръгнала. Срећнала едно момче и го попитала, презъ кжде се отива за владишката кжца.

— Що ще правишъ тамъ? — попитало я момчето.

— Канена съмъ на сватба.

— Кой ще се жени?

— Владиката.

— Излъгали сж те. Владика се не жени.

— Но защо ще ме лъжатъ?

— За да ти взематъ кожата. Ти имашъ толкова дебелъ кужухъ, че хората сж ти завидѣли. Ще те убиятъ и ще те одератъ. Дѣдо владика ще ти носи кожата, когато отива на църква.

Мечката се уплашила. Върнала се въ гората.

Следъ нея тръгналъ вълкътъ. И той видѣлъ момчето. Заприказвали се. И нему момчето казало, че искатъ да го измаматъ.

— Твоята кожа е толкова хубава и топла,—казало му то, — че на мнозина се иска да я носятъ. Отидешъ ли на сватба, ще те убиятъ и ще те одератъ. Нѣма живъ да излѣзешъ.

И вълкътъ послушалъ. Върналъ се въ гората.

— Не ми трѣбва ни владишка сватба, — рекълъ, — ни владишко угощение.

Дошълъ чакалътъ. И той се заприказвалъ съ момчето. И нему то казало, че владиката е нарочно поканилъ животнитъ, за да ги избие.

— Ако отидешъ на сватбата, ще ти взематъ кожата. Отъ нея ще направятъ дреха на нѣкое дете. А трупа ти ще хвърлятъ на псетата. Не можешъ се отърва. Връщай се, докле е време!

Чакалътъ се върналъ.

Следъ това тръгнала бѣлата лисица. И на нея момчето казало, що я чака на сватбата.

— Каквото ти е хубаво кужухчето, — рекло то, — и каквото е скжпо, кой не би искалъ да го има? За ради него те канятъ на сватба. Угощението ще ти из-

лѣзе презъ носа. Ще те пребиятъ и ще ти свлѣкатъ кожухчето отъ гърба.

Бѣлата лисица послушала съвета на момчето. Върнала се въ гората.

По едно време дотърчалъ коньтъ. Той бързалъ — да не би да закъснѣе.

Момчето го спрѣло.

— Накжде тичашъ, коньо? И ти ли отивашъ на владишката сватба?

— И азъ. Кжде е кжщата на владиката? Да не съмъ закъснѣлъ?

— Не бой се, не си! Кжщата е хей тамъ, подъ бърдото. Но, ако питашъ мене, не ти трѣбва да отивашъ. Ще те измаматъ.

— А защо да не отивамъ?

— Ще те хванатъ и нѣма да те пуснатъ. Ти си силенъ и ще можешъ да вършишъ работа на хората. Ще те яздатъ, ще те товарятъ, ще те впрѣгатъ. А когато умрешъ, ще ти изедатъ месото и отъ кожата ти ще направятъ ремъци.

— Ба, не ме е страхъ, — рекълъ коньтъ. — Нали и ти каза, че съмъ силенъ? Като се развъртя насамъ-нататкъ, всички ще избия и ще избѣгамъ. Не могатъ ме задържа.

И коньтъ отишълъ на сватбата.

Минала кравата.

— Кжде отивашъ? — попитало я момчето.

На сватба съмъ канена. У дѣдо владика. Голѣмо угощение ще има.

— Не ти трѣбва такава угощение! Ще те вържатъ и нѣма да те пуснатъ да помиришешъ къмъ гората.

— Че защо имъ съмъ, та да ме вържатъ?

— Ще те доятъ, защото млѣкото ти е вкусно. Ще имъ раждашъ телета — кравички и волчета, които ще имъ работятъ. Като остарѣешъ, ще те заколятъ и ще ти изедатъ месото, а отъ кожата ти ще направятъ обувки. Влѣзешъ ли въ владишката кжща, нѣма вече да излѣзешъ.

— Тѣй ли си мислишъ ти? Ами не виждашъ ли, какви яки рога имамъ на главата си? Като се развъртя насамъ-натамъ, тогова ще мушна, оногова ще ритна — и ще се отърва. Не се грижи за мен! Никой не ще посмѣе да ме върже.

ли право да участвуватъ не само ученицитѣ на Бенедето, а и всички момци, родени въ херцогството. Оная работа бжде откупена отъ херцога, щѣлъ да стане съдружникъ на майсторъ Бенедето и да се ожени за дъщеря му.

Такава изложба нѣмало до тогава въ Урбино. Много свѣтъ се стекълъ да я види. Отишълъ и Джовани Санцио съ сина си. Малко следъ тѣхъ пристигналъ и херцогътъ.

Когато отворили вратата, водеща къмъ стаята, дето били наредени предметитѣ, ржката на Рафаело се разтреперила въ бащината му ржка.

— Отъ кого се уплаши? — запиталъ Джовани своя синъ. — Отъ херцогъ Гвидобалдо ли? Той е много добъръ човѣкъ.

— О, не! — отговорило момчето.

Херцогътъ влѣзълъ въ голѣмата стая и почналъ да разглежда нареденитѣ вази и подноси. За всѣки предметъ той намѣрилъ да каже по нѣкоя ласкава дума. Само за работа на Лука не знаелъ що да каже: тя била съвсемъ несполучлива.

Когато стигналъ до Рафаеловитѣ издѣлия, той се спрѣлъ изненаданъ и възхитенъ. Не намирайки думи да изкаже своя възторгъ, херцогътъ взелъ подноса, разгледалъ го отъ вси страни и — като се обърналъ къмъ майстора — казалъ му:

— Поздравявамъ те, майсторъ Бенедето, че имашъ такъвъ ученикъ. Той ще бжде гордостъ за нашата родина.

Бенедето отвърналъ:

— Ваше височество сте напълно правъ. Това е наистина най-добрата работа. За мене е гордостъ, че тоя новъ гений биде откритъ на изложба, която става въ моята работилница. Но — нищо повече отъ това. Той ще да е навѣрно нѣкой художникъ отъ околнитѣ мѣста, защото въ моята работилница — да си призная — нѣма ученикъ, способенъ да направи такива издѣлия.

— Който и да ги е направилъ, — казалъ херцогътъ развълнувано, — тѣ стоятъ по-високо отъ всѣка оценка.

И, като се обърналъ къмъ събранитѣ граждани, запиталъ ги:

— Погледнете, господа! Не говоря ли право, като



казвамъ, че славата на Урбино ще затъмни всички италиански градове?

Придворнитѣ и знатнитѣ граждани потвърдили, че такава работа за пръвъ пѣтъ се създава въ Урбино.

— Но кой е нейниятъ създателъ? — попиталъ Гвидобалдо.

Майсторъ Бенедето казалъ:

— Азъ наредихъ работитѣ по оня редъ, по който постѣпвахъ. Тая работа носи № 11, Ваше височество. Кой е № 11? Нека пристѣпи къмъ Негово височество! Тѣзи два предмета сж отличени отъ него. Не чувате ли, що казвамъ?

Ученицитѣ се споглеждали единъ другото, но никой се не помѣствалъ отъ мѣстото си. Тѣ били всичко десетъ души.

— Какво е това? — викналъ Бенедето, който почналъ да се сърди. — Нѣмате ли езикъ? Който е изписалъ тая ваза и тоя подносъ, нека дойде при Негово височество. Вие проявявате вече дързостъ.

Въ тоя мигъ Рафаело, като си измъкналъ ржката отъ тая на баща си, излѣзълъ напредъ и застаналъ предъ майсторъ Бенедето.

— Азъ изписахъ тия предмети, — заявилъ той.

Мжчно може да се разкаже, що станало следъ това. Възбудата била толкова голѣма, че не можела да се опише. Самъ херцогътъ едва можалъ да си сдържи чувствата. Той билъ бездетенъ. На драго сърдце би далъ короната си, за да бжде на мѣстото на Джовани Санцио.

Той снелъ отъ врата си своята златна огърлица съ едъръ брилянтъ, сложилъ я на шията на момчето и му казалъ:

— Нека това бжде първиятъ ти орденъ, мое дете. Ти ще получишъ още много отличия, когато славата ти достигне пълния си блѣсъкъ, но тогава азъ нѣма да бжда живъ, за да ти се радвамъ.

Най-малко отъ всички билъ развълнуванъ самиятъ Рафаело. Той се навелъ, цѣлуналъ ржката на херцога и, като се обърналъ къмъ баща си, попиталъ го:

— Татко, наистина ли азъ получавамъ наградата, обещана отъ Негово височество?

— Наистина, — отвърналъ Санцио съ треперящъ гласъ.

— Тогава азъ трѣбва да получа ржката на Пасифика, — рекло момчето, като погледнало майсторъ Бенедето.

Всички се засмѣли. Усмихнали се дори и ненаграденитѣ художници.

— О, ако ти бѣше на години, че да можешъ да ми станешъ зеть, щѣхъ да бжда много щастливъ, — рекълъ дълбоко развълнуванъ Бенедето. — Но, разбира се, ти се шегувашъ. Поискай нѣщо друго. Каквото и да поискашъ, заявявамъ ти, че ще го получишъ веднага. Ти стоишъ много по-високо отъ мене.

— Не, азъ съмъ твой ученикъ, — отвърналъ скромно Рафаело съ свойствената си мила усмивка. — Азъ никога не бихъ могълъ да изпиша вазата и подноса, ако ти и твоитѣ ученици ми не бѣхте показали, какъ се слагатъ багритѣ. Но азъ моля и тебе, и Негово височество, да чуете, какво искамъ да кажа. Условието бѣше, че който получи наградата, ще стане съдружникъ на Бенедето и ще разполага съ ржката на Пасифика. Азъ вече имамъ тия права и желая да ги предамъ на своя приятель Лука, най-честния момъкъ, когото познавамъ. Той уважава майстора и обича Пасифика толкова силно, че не може да живѣе безъ нея.

Никой отъ присѣтствуващитѣ не би ималъ смѣлостъта да говори тѣй съ херцога. Но обичьта на Рафаело къмъ Лука и Пасифика му придали дързостъ, каквато нѣмалъ до тогава.

Бенедето мълчелъ. По мрачното му лице се виждало, че въ душата му става борба.

Лука излѣзълъ напредъ и коленичилъ на едното си колѣно предъ херцога.

— Ваше височество, — рекълъ Рафаело, като погледналъ усмихнато приятеля си. — Вие одобрихте работата ми. Трѣбва да ме поддържате и въ правата ми.

Тогава Гвидобалдо си сложилъ ржката на рамото на Бенедето и му казалъ:

— Майсторе, съгласи се! Самъ Богъ говори презъ устата на това гениално момче.

Суровиятъ Бенедето се залѣлъ въ сълзи.

— Разбира се, Ваше величество, че азъ не бихъ могълъ да му откажа нищо, — рекълъ той. — Рафаело ще прослави нашия градъ по цѣлъ свѣтъ.

— Покажи ми тая хубава Пасифика, която Рафаело спечели! — викналь радостно херцогътъ. — Азъ ще ѝ дамъ толкова жълтици, колкото може да събере тая чудна ваза. Ето честния момъкъ, който обича дъщеря ти. Вървамъ, че и тя го обича. Можешъ ли да искашъ нѣщо повече, Бенедето? Стани, млади човѣче, и бжди щастливъ. Богъ е пратилъ отъ небето своя ангелъ — да ти помогне.

Но Лука не чуль тия думи.

Дълбоко развълнуванъ, той все още стоелъ на колѣне предъ малкия Рафаело, предъ когото отпосле се преклонилъ цѣлиятъ свѣтъ.

---

## Лисица-свѣта

малоруска приказка

Имало единъ беденъ момъкъ. Той живѣлъ въ малка хижа, всрѣдъ гората. Самъ-самичъкъ си живѣлъ, нѣмалъ ни баща, ни майка, ни други сродници. Единичкиятъ му имотъ били петъ кокошки и единъ пѣтель.

Веднѣжъ Кума Лиса подушила кокошкитѣ. Когато момъкътъ излѣзълъ по ловъ, тя влѣзла въ кокошарника, грабнала една кокошка, опекла я на огнището и я изела. Тая лисица не обичала да яде сурови кокошки.

Върналъ се ловецьтъ. Преброилъ кокошкитѣ. Една липсвала.

— Трѣбва да я е грабналъ ястребъ, — си помислилъ момъкътъ.

На другата сутринъ тръгналъ пакъ на ловъ. Срещнала го лисицата и го запитала :

— Накжде си тръгналъ, Кузмане ?

Той ѝ отвърналъ :

— На ловъ, Кумо Лисо. А ти накжде ?

— На разходка, Кузмане.

Разбира се, лисицата не била тръгнала на разходка, а за кокошки. Тя отишла и тоя пѣтъ въ хижата, пакъ си хванала кокошка, опекла я и я изела.

Върналъ се Кузманъ вечеръта. Гледа — още една кокошка нѣма. Кой краде кокошкитѣ ? Дали не е лисицата ?

На сутринта ловецьтъ залостилъ здраво вратата и прозорцитѣ, следъ като затворилъ кокошкитѣ и пѣтела, па тръгналъ на ловъ. И тоя пѣтъ срещналъ Кума Лиса.

— Накжде си тръгнала, Кумо Лисо ? Пакъ ли на разходка ?

— Пакъ на разходка, Кузмане. А ти ? Пакъ ли на ловъ ?

— Пакъ на ловъ, Кумо Лисо.

Раздѣлили се. Ловецътъ се скрилъ задъ едно дърво — да види, кжде ще отиде лисицата. А тя — право къмъ неговата хижа. Той тръгналъ да я дебне.

Стигнала Кума Лиса до хижата. Обикаля отсамъ, обикаля оттатъкъ — и вратата и прозорцитѣ залостени. Презъ кжде да влѣзе въ зимника, при кокошкитѣ? Покатерила се на покрива и се спуснала презъ комина.

Но тъкмо тогава дошълъ Кузманъ, отключилъ и хваналъ лисицата.

— Ти ли ми крадешъ кокошкитѣ? — рекълъ. — Ще те кръстя азъ тебе. Нѣма да ми излѣзешъ отъ ржцетѣ. Кожата ти ще одера.

Лисицата почнала да му се моли:

— Братовчедъ да ми си, Кузмане, пусни ме! Голѣмо добро ще ти направя. Ще те направя пръвъ богаташъ въ това царство. Дори и за царската дъщеря ще те ожена. Пожали ми живота, моля ти се!

Замислилъ се Кузманъ. Да вѣрва ли на Лисинитѣ обещания, или да не вѣрва?

Пусналъ я.

— Еее, какъ ще ме направишъ пръвъ богаташъ? Кажи, да видимъ!

— Какъ ли? Съ хитрина. Но най-напредъ ми дай да се нахраня, че после ще говоримъ. Опържи ми една кокошка, но съ повечко масло!

Кузманъ помислилъ, помислилъ, па се съгласилъ. Кума Лиса се нахранила добре, облизала се и отишла на царскитѣ ливади, па почнала да се търкаля.

Дошълъ Кумчо Вълчо и ѝ казалъ:

— Кумо Лисо, тия ливади сж царски. Забранено е да се влиза въ тѣхъ. А ти се и търкаляшъ. Ще те хванатъ и ще ти одератъ кожата.

— Не бери грижа за мене! — рекла лисицата. — Азъ съмъ първа приятелка на царя. Търкалямъ се, защото преядохъ.

— Че кжде намѣри толкова ядене?

— Бѣхъ въ двореца на угощение. Нима ти не бѣше поканенъ, кумчо?

— Не. А кои други бѣха?

— Много гости имаше. Видри, бѣлки, катерици, мечки и какви ли не още. Да бѣше отнѣкъжде — да видишъ, какви ястия ни сложиха! Преядохъ, ти казвамъ. И царътъ забележи това и ми рече: „Ако ти е тежко,

иди се поразходи, кумице, въ моитѣ ливади! Па, като ти олекне, ела пакъ!“

— Тѣй ли ти каза? Заведи, моля ти се, и мене.

— Бихъ те завела, кумчо, но нѣмашъ роднини. Царьтъ ще се оскърби. „Сираци ли ми водишь?“ — ще каже. Иди намѣри поне още сто вълка, па ги доведи: тогава ще ядешъ царски гозби.

Вълкътъ събралъ сто други вълци и ги отвелъ при Кума Лиса. А тя ги повела къмъ двореца. Тя напредъ, тѣ — следъ нея. Наредени — сжщо като войници. Стигнали въ двореца. Тя влѣзла, а тѣхъ оставила на двора. Явила се предъ царя и му казала, че му подарява сто едри вълка отъ Кузмана Богаташа.

— Благодаря, — рекълъ царьтъ. — Кой е тоя Кузманъ Богаташътъ? Пръвъ пжтъ го чувамъ.

— Той е най-богатиятъ момъкъ въ това царство. Богатствата му сж неизброими. Сбогомъ, че бързамъ. Пратилъ ме е и по друга работа.

Царьтъ се зарадвалъ много. Поблагодарилъ на лисицата, поржчалъ ѝ да поздрави Кузмана Богаташа, а вълцитѣ заповѣдалъ да затворятъ въ оградата.

Лисицата се върнала въ хижата на ловеца. Огладнѣла отъ много пжтъ.

— Е, кога ще ме обогатишь? — запиталъ момъкьтъ.

— Скоро, Кузмане. Потърпи още малко! Работата върви на добре, но ще трѣбва да ми опържишь още една кокошка, че съмъ премрѣла отъ гладъ.

Кузманъ я послушалъ. Лисицата се наяла богато и отишла отново на царскитѣ ливади. Почнала да се търкала. Дошла една мечка. Пакъ се почналъ разговоръ, като оня съ вълка. И на баба Меца лисицата казала, че е била на угощение въ двореца.

— Много животни останаха да си дояждатъ, — рекла тя. — Стотина вълци бѣхъ отвела — всички сж тамъ, не имъ се излиза.

Мечката я помолила да заведе и нея.

— Може, — казала Кума Лиса, — но трѣбва да доведешъ още сто мечки. Ако си сама, царьтъ нѣма и да те погледне. Азъ заведохъ всичкитѣ си роднини. Ядатъ, та имъ пращятъ челюститѣ!

Мечката събрала сто други мечки и ги отвела при

Кума Лиса. И тѣхъ лисицата подарила отъ името на Кузманъ Богаташа. И тѣхъ царьтъ затворилъ.

Лисицата се върнала при ловеца, но му не казала, що е направила. Поискала още една пържена кокошка.

Кузманъ опържилъ последната, що била останала. Нахранила се Кума Лиса и отишла отново на царскитѣ ливади — да се търкаля, за да ѝ се смеле храната.

Минали една бѣлка и една видра. Видѣли Кума Лиса, че се търкаля по зелената трѣва. Погледнали я завистливо, па я запитали, кжде е намѣрила такъвъ богатъ обѣдъ, че си е претоварила търбуха.

— Да ви кажа, мили приятелки, — отвърнала лисицата. — Царьтъ ме много тачи. За всичко пита все мене. Не става въ двореца угощение, ако не съмъ и азъ тамъ. Днесъ имаше много голѣмо угощение. Всѣ какви животни бѣха поканени; и васъ да бѣхъ видѣла, и васъ щѣхъ да покаянъ: царьтъ бѣше оставилъ на мене тая работа. Щѣхъ да се пукна отъ ядене. Пуститѣ вълци, каквито сж лакоми, още ядатъ: сякашъ не сж виждали тлѣсто, откакъ сж се родили. А пкъ мечкитѣ — нагъватъ ли, нагъватъ: челюститѣ ще си счупятъ отъ ядене.

Видрата и бѣлката почнали да се молятъ на Кума Лиса да отведе и тѣхъ.

— Поне да погледаме. — рекли. — Още не сме виждали царски дворець. Разбира се, че ако можемъ и да си хапнемъ нѣщичко, още по-добре.

Лисицата се съгласила, но имъ прѣчала да доведатъ по сто свои роднини. Когато видрата и бѣлката насѣбрали толкова сродници, колкото имъ било поржчано, Кума Лиса отвела всички при царя и му ги подарила отъ страна на Кузмана Богаташъ. Царьтъ се зачудилъ, че Кузманъ има толкова много звѣрове, та и на други подарява отъ тѣхъ. Разбира се, той приелъ дара съ благодарностъ и заповѣдалъ да одератъ всички животни, що му били подарени.

На другия день Кума Лиса си изпросила и пѣтела. Изела го, а после отишла при царя и му казала:

— Много ти здраве, царю честити, отъ Кузмана Богаташъ. Моли те да му заемешъ малко крината, съ която си мѣришъ паритѣ, че има да мѣри сребро. Неговитѣ крини сж пълни съ жълтици.

Царьтъ заповѣдалъ да дадатъ на лисицата веднага крината. Тя я занесла на ловеца и му казала:

— Вземи тая крина, па я пълни съ пѣсъкъ и я изпразвай, додето и се лъсне дъното!

Когато крината се лъснала отвътре, Кума Лиса залепила на дъното ѝ нѣколко сребърни пари и я отнесла на царя. Той погледналъ крината, видѣлъ паритѣ и запиталъ лисицата:

— Отде има твоятъ господаръ толкова пари?

— Не знамъ, — отвърнала тя. — Но че сж много, много сж. Брой нѣматъ.

А после рекла:

— Знаешъ ли, защо ме е пратилъ Кузманъ Богаташътъ, царьо честити? Моли те да му дадешъ дъщеря си за жена. Много моми го искаха, но той е решилъ да се ожени за твоята дъщеря: друга не ще.

Царьтъ се съгласилъ: кжде ще намѣри по-добъръ зеть отъ тоя богаташъ? Заповѣдалъ на лисицата да поржча на Кузмана да му дойде на гости.

Върнала се тя въ хижата и казала на ловеца, докжде е стигнала работата. Тръгналъ Кузманъ, окжсанъ-одърпанъ, на гости на царя. Наближили двореца. Като минавали по мостчето на една рѣка, лисицата казала на ловеца:

— Скочи въ водата и почни да викашъ!

Кузманъ скочилъ. Станалъ само калъ и вода. Развикалъ, се колкото може. А лисицата се затичала къмъ двореца и още отъ далеко надала писъкъ:

— Кузманъ Богаташътъ се удави. Скоро помогнете!

Царьтъ чулъ виковетѣ и пратилъ хора да помогнатъ на Кузмана. Извадили го отъ водата, облѣкли го въ нови дрехи и го отвели въ двореца. Вѣнчалъ се ловецътъ за царската дъщеря. Заживѣлъ щастливо въ двореца.

Като се минали нѣколко седмици, царьтъ казалъ на зетя си:

— Хайде да отидемъ сега пъкъ у васъ на гости. Искамъ да ти видя богатствата.

Уплашилъ се Кузманъ. Кжде да води тѣста си? Въ горската хижа ли? Че какви богатства ще му покаже тамъ?

Но — нѣмало що да прави. Царьтъ настоявалъ и



Кузманъ трѣбвало да се съгласи. Качили се на колесници и потеглили. А Кума Лиса тръгнала предъ тѣхъ. Тичала, тичала, и видѣла овчари, че пасатъ голѣмо стадо овце.

— Чие стадо пасете, овчари?

— Стадото на царя Змей.

— Да не сте посмѣли да споменувате това име! — рекла имъ лисицата. — Насамъ препускатъ съ колесници царь Огънь и царица Свѣткавица. Ако ви чуятъ, че говорите тѣй, ще ви изгорятъ. На вжленъ ще ви превърнатъ. На всички казвайте, че това стадо е на Кузманъ Богаташа!

Овчаритѣ се уплашили и обещали. Кума Лиса си продължила пѣтя тичешкомъ. Стигнала до едно мѣсто, дето свинари пасѣли голѣмо стадо свини. Запитала ги, чие е стадото. И свинитѣ се оказали на царя Змей. Лисицата заплашила и свинаритѣ съ царь Огънь и царица Свѣткавица. И тѣ обещали да казватъ на всички, че стадото е на Кузмана Богаташъ. По-натамъ стигнала до стадо крави, а още по-натамъ — до хергеле коне. И на тѣхнитѣ пастири казала да не споминаватъ името на царя Змей, за да си не изпатятъ отъ царь Огънь и царица Свѣткавица, а да разправятъ, че добитъкътъ е все на Кузмана Богаташъ. Настигнала най-сетне и стадо камили. И на камиларитѣ казала сжщото.

Кума Лиса изменила три планини и стигнала въ четвърта. Тамъ било царството на Змея, чиито били всички тия стада. Влѣзла въ двореца. А дворецътъ билъ отъ мраморъ, богато украсенъ, много по-хубавъ отъ тоя на Кузмановия тѣтъ.

— Какво те носи насамъ, Кумо Лисо? — запиталъ царь Змей.

— Дошла съмъ да ти спася живота, царю честити. Скоро се скрий, че следъ мене идватъ царь Огънь и царица Свѣткавица. Страшни сж и двамата. Всичко палятъ и изгарятъ. На пепель обърнаха всичкитѣ ти стада: и овцетѣ, и свинетѣ, и кравитѣ, и конетѣ, и камилитѣ. Дори и пастиритѣ не пожалиха. Насамъ летятъ и ти се заканватъ. „На вжленъ ще го превърнемъ“, казватъ. Скрый се, додето е време!

Змеятъ се уплашилъ. Почналъ да се гърчи и свива отъ страхъ.

— Кжде да се скрия, Кумо Лисо? Научи ме!

— Въ твоята градина има старъ джбъ, стогодишенъ. Срѣдината му е прогнила. Бѣгай, та се скрий въ него, додето минатъ!

Царьтъ Змей послушалъ лисицата. Направиль, както го научила тя.

Кума Лиса пратила два заека при гоститѣ — да имъ показватъ пѣтя къмъ двореца.

Минали тѣ край пастиритѣ и ги запитали, чии стада пасятъ. Всички отвърнали, че стадата сж на Кузмана Богаташъ. Припнали по-нататкъ и видѣли, че идватъ три колесници: въ едната седи царьтъ, въ другата — Кузманъ съ жена си, а въ третата — царедворцитѣ.

— Ние сме пратени да ви водимъ, — рекли имъ зайцитѣ.

— Добре, водете ни!

Дошли до стадото овце.

Царьтъ попиталъ:

— Чие стадо пасете, овчари? Голѣмо ми се вижда: ще да има три хиляди овце.

— То е стадото на Кузмана Богаташъ.

Обърналъ се царьтъ къмъ Кузмана и му казалъ:

— Много овце имашъ, мили зетко: да ти сж живи!

— Далъ Господь, — отвърналъ Кузманъ. — И въскиму да дава повече, отколкото на мене.

Препуснали по-натамъ. Стигнали до стадото свине.

Младата княгиня попитала:

— Ей, свинари! Чие е това голѣмо стадо?

— На Кузмана Богаташъ.

Пакъ рекълъ царьтъ на зетя си:

— Много богатъ си билъ, наистина, зетко. Ти имашъ повече отъ две хиляди свине.

— Далъ Господь, — отговорилъ и тоя пѣтъ Кузманъ — Дано на другитѣ даде повече, отколкото на мене.

Минали сетне край конетѣ, кравитѣ и камитѣ. Запитвали пастиритѣ, чие стадо пасятъ. Отвърщали имъ, че и тия стада сж на Кузмана Богаташъ.

Най-после стигнали въ царството на Змея. Кума Лиса ги посрещнала и въвела въ голѣмия дворецъ. Влѣзълъ царьтъ и почналъ да се чуди: толкова хубаво и богато било наредено всичко тамъ! Седнали да ядатъ, да пиятъ и да се веселятъ. Че день, че два, та цѣла не-

дѣля. Толкова изобилни били гостбитѣ, толкова вкусни — плодоветѣ, толкова сладки — вината, че на никого се не ставало отъ трапезата.

По едно време лисицата казала на Кузмана:

— Стани, та ела съ мене! Стига си ялъ и пилъ: време е да се заловишъ за работа.

Тръгналъ Кузманъ подиръ Кума Лиса и я попиталъ, за каква работа говори.

— Повикай царя и царедворцитѣ, — рекла му тя, — па ги отведи въ градината! Ще видишъ тамъ единъ старъ джбъ, стогодишенъ. Най-високото и най-дебелото дърво. Въ хралупата му се е скрилъ царьтъ Змей, чиито е тоя дворець. Убийте го!

Върналъ се Кузманъ и казалъ на мжжетѣ:

— Хайде да се поразходимъ въ градината!

Излѣзли. Отвелъ ги царьовиятъ зеть при голѣмия джбъ и имъ казалъ:

— Хайде да видимъ, кой е най-добъръ стрелець отъ насъ. Отъ сто разкрача ще мѣримъ въ хралупата на тоя джбъ. Който забие най-много стрели, той ще излѣзе пръвъ.

Почнали да мѣрятъ. Всички били добри стрелци, но Кузманъ — нали билъ ловець — излѣзълъ пръвъ. Толкова стрели забили въ прогнилия дънеръ, че направили Змея на решето.

Отъ тогава Кузманъ Богаташътъ останалъ да владѣе царството на Змея, заедно съ жена си. Тѣ сж още живи и здрави и всички царе (отъ околнитѣ царства имъ отиватъ на гости. Кума Лиса сжщо сѣда на трапезата и яде кокошка следъ кокошка. Както се вижда, тя е решила да изеде всички кокошки въ онова царство. Но никой не ѝ се сърди, защото ги е заслужила.

---

## Двама шивачи

арабска приказка

Въ единъ оазъ живѣлъ човѣкъ, който ималъ много хубава дъщеря. Всички я обичали, защото била сладкодумна, любезна и добра. Най-много я обичали, то се знае, момцитѣ. Ала тя била хитра, та не давала никому дума, че ще се омжи за него: тя знаела, че — ако каже нѣкому: „обичамъ те“ другитѣ ще я намразятъ и зле ще живѣе съ тѣхъ, следъ като се омжи.

При бащата на момата дошли веднѣжъ двама момци. И двамата поискали дъщеря му. Той я повикалъ на саме и ѝ казалъ, какъ стои работата.

— Кого харесвашъ повече? — запиталъ я той. — Избери си едного! Споредъ мене, и двамата сж добри. Мене ми е все едно.

— И мене ми е все едно, — отговорила тя. — И единиятъ ми се харесва, па и другиятъ ми се нрави. Ти кажи!

— Че какъ да кажа азъ? Ако утре се скарате съ мжжа си, ти ще изкарашъ виновенъ мене, че съмъ те далъ нему, а не на другия. Па и не ща да ставамъ омразенъ на хората. Ти си избери!

— Нали ти казахъ? И двамата ми се виждатъ добри.

— Добре, но кажи, кого искашъ! Не може да се омжишъ и за двамата.

— Не знамъ. Ти реши! При тебе сж дошли, а не при мене.

Бащата си помислилъ, отишълъ при двамата момци и имъ казалъ:

— Елате утре пакъ по това време. Ще ви дамъ да направите нѣщо. Който го направи по-бързо отъ другия, ще се ожени за дъщеря ми.

Той купилъ платъ, скроилъ отъ него две еднакви дрехи за момата и приготвилъ конци и игли. Когато дошли на другия день момцитѣ, казалъ имъ:

— Ще ушиете по една дреха. Дъщеря ми ще стои при васъ и ще ви вдѣва конци въ иглитѣ. Който свърши дрехата по-рано, нему ще дамъ момата.

Почнали да шиятъ. Дъщерята въ това време вдѣнала две игли — да имъ ги подаде, когато имъ се свършатъ концитѣ. Не ще и дума, тя си била вече избрала едного отъ двамата, и нему подала игла съ кжсъ конецъ. Той си свършвалъ конца винаги преди другаря си, а тя му подавала отново игла съ кжсъ конецъ и за лице му казвала ужъ укорно:

— Що правишъ, та свършвашъ толкова бързо концитѣ? Не е другарско. Почакай малко другаря си!

А той думалъ шеговито:

— Еее, и той пъкъ нека прибръзва! За мома се боримъ: не е шега работа.

Разбира се, оня съ кжситѣ конци ушилъ дрехата по-напредъ. Повикали бащата. Той видѣлъ шева, харесалъ дрехата и казалъ на тоя момъкъ: ти работишъ сржчно и внимателно. Бързо отхвърляшъ работа. Такъвъ мжжъ може да храни жена. Вземамъ те за зетъ.

А на другия рекълъ:

— И ти си прилеженъ. Но пъкъ не сж се свършили момитѣ. И за тебе ще се намѣри мома.

---

## Невѣстулка и заекъ

негърска приказка

Когато великиятъ Горски Духъ създаде животнитѣ, въ бързината си забравилъ да ги надари съ умъ. Той разбралъ скоро грѣшката си. Въ гората влѣзли ловци. Животнитѣ ги гледали спокойно и си стоели на едно мѣсто, безъ да се помръднатъ, а ловцитѣ ги замѣрвали съ стрели и убивали. Тоя день тѣ избили много животни, а на другия—още повече.

Горскиятъ Духъ си казалъ тогава:

— Сбъркахъ, че не дадохъ на животнитѣ нито капка умъ. Биваше ли да забравя такова важно нѣщо? Както е тръгнало, ловцитѣ ще изтрѣбятъ до едно кроткитѣ ми животни, които и не помислюватъ да бѣгатъ отъ тѣхъ или да имъ се противятъ. Какво ще стане тогава? Горитѣ ще запустеятъ.

Той натѣпкалъ единъ голѣмъ човалъ съ умъ, занесълъ го въ гората и го оставилъ подъ едно дърво, па си отишълъ.

— Животнитѣ ще го намѣрятъ, — си казалъ Горскиятъ Духъ, — и ще си го раздѣлятъ, както смѣтнатъ, че е най-добре. Всѣко ще си вземе толкова умъ, колкото му трѣбва. Има за всички.

Подъ това дърво живѣела невѣстулката. Тя видѣла великия Горски Духъ, че идва, мърмори си нѣщо, оставя подъ дървото голѣмъ човалъ и си отива. Що ли е това въ човала? Навѣрно ще да е нѣщо за ядене. Опитала се да го вдигне, но не могла. Напрегнала сили да го бутне, но и това не могла да стори.

Въ сѣдство съ нея живѣлъ заекътъ. Невѣстулката отишла при него и му каза:

— Ей тамъ, подъ дървото, има голѣмъ човалъ. Ела да го видишъ! Той е много тежъкъ, та не ми е по силитѣ да го премѣстя. Ти си по-силенъ, ела да го обърнемъ заедно, та да видимъ, що има въ него!

Заекътъ се затекълъ къмъ човала и се напъналъ да го катурне, но човалътъ излѣзълъ и за него тежъкъ. А много му се прищѣло да разбере, съ какво е пълненъ

тоя голѣмъ човалъ. Повикалъ единъ гължбъ, който дремѣлъ на дървото. Гължбътъ кацналъ на човала и почналъ да го кълве, дано прокълве дупка, та да види, що има вътре. Но човалътъ се оказалъ много якъ. Тогава се нагласили — да пренесатъ съ дружни сили човала въ дупката на невѣстулката; тя била най-близо — въ хралупата на дървото. Заекътъ и невѣстулката почнали да тласкатъ човала къмъ дупката, а гължбътъ го теглѣлъ съ кълвуна и ноктитѣ си. Най-после, подиръ дълъгъ трудъ, вмъкнали човала въ хралупата.

Развързали го, но нито заекътъ, нито гължбътъ не могли да познаятъ, какво е това въ него. Само едно разбрали — че не е за ядене. А невѣстулката се усмихнала и казала хитро:

— Това въ човала е умъ.

— Умъ ли? — викнали и дветѣ животни. — Че за що може да послужи той? Нали се не яде?

— Не се яде, но винаги може да потрѣбва. Безъ умъ се много мжчно живѣе. Знаете ли, що да направимъ? Нека стои човалътъ въ мойта дупка, пъкъ когато притрѣбва на нѣкое животно, ще му даваме по малко. Тогава за насъ трима ни ще остане най-много умъ.

— Много ми е притрѣбвалъ! — викналъ заекътъ. — Да знаехъ, че въ човала имало толкова непотрѣбно нѣщо, нѣмаше да се напъвамъ толкова да го мъкна.

— И мене ми не трѣбва, — казалъ гължбътъ. — Както съмъ си живѣлъ до сега безъ него, тъй ще си живѣя и за напредъ. Нека стои за тебе! Комуто щешъ, давай отъ него!

Тѣ тръгнали да си вървятъ. Но невѣстулката ги спрѣла. Тя грабнала една шъпа умъ, натъркала си съ него челото и казала на заека:

— Да знаешъ какъ ми се проясни главата изведнѣжъ! Като те гледамъ веднага се сѣщамъ, какъ ще можешъ да се запазишъ отъ ловци.

— Кажи ми какъ!

— Когато ти се приспи, дрѣжъ си очитѣ отворени. Спи, но спи се отворени очи. Който те види тогава, ще помисли, че си буденъ, та нѣма да ти направи нищо; а когато ти се не спи, затвори си очитѣ и стой на щрекъ: тогава и да се приближи до тебе ловець, ти ще го усѣтишъ и ще избѣгашъ. За сега тоя умъ ти стига. Ако ти потрѣбва повече, ела да ти дамъ пакъ.

И невѣстулката грабнала шъпа умъ, па натъркала

съ него главата на заека. Той се теглѣлъ, защото му било неприятно да го търкатъ по главата. Невѣстулката трѣбвало да го хване за ушитѣ. Но понеже той и следъ това продължавалъ да се дърпа, ушитѣ му станали много дълги и такива си останали до день днешенъ.

А гълъбътъ — като видѣлъ, колко е неприятно да се натрива умъ на чиято и да е глава — отлетѣлъ, та се не видѣлъ. Затова той и до сега не умѣе да се пази отъ ловцитѣ.

Между животнитѣ се разчуло скоро, че въ невѣстулкината хралупа има цѣлъ човалъ умъ, но не всички животни отишли да си поискатъ. На ония, които си поискали, невѣстулката дала по-малко, но пакъ й останалъ повече отъ половина човалъ. Поради това тя е най-умно отъ всички животни. Ловецътъ си рече: „Ето сега ще я хвана“ и се затече подире, а тя — хопъ! —шибне се право въ дупката си. Той почне да разкопава дупката. Копае, копае, копае, догдето я разкопае. А какво излиза? Излиза — че невѣстулката е отдавна излѣзла отъ другата страна и е избѣгала въ гората.

---



# Заекъ и маймуна

берберска приказка

Маймуната попитала веднъжъ заека :

— Защо, когато вървишъ все се озърташъ наоколо, сякашъ нѣкой те гони?

— Навикъ ми е, — отвърналъ заекътъ.

— Много лошъ навикъ, — укорила го маймуната.

— Ба, много лошъ! Не е по-лошъ отъ твоя навикъ, — да се чешешъ постоянно, сякашъ всички бълхи сж се насъбрали по кожата ти.

Маймуната се страшно разсърдила, като чула тия думи. Тя намразила заека и решила да се не срѣща вече съ него. А той скоро забравилъ за тоя разговоръ.

Единъ день заекътъ и маймуната били поканени, заедно съ други животни, на угощение въ къщата на слона. Маймуната не искала да отиде, но се боела, че ще оскърби домакинѣ. Отишла. На другитѣ гости рекла: „Добъръ день“ и съ всѣкиго отъ тѣхъ приказвала любезно, само на заека не рекла ни дума; дори го и не погледнала.

Слонътъ я запиталъ, защо прави тѣй. И тя разказа за оня разговоръ, когато заекътъ я оскърбилъ.

— Нищо нѣма, помирете се! — рекълъ домакинътъ. — че кой отъ насъ нѣма навици?

— Работата е тамъ, — казала маймуната, — че чесането не ми е навикъ. Заекътъ ме е видѣлъ само веднъжъ да се почеша, па казва че сжмъ се чешела постоянно.

— Това е лесно да се провѣри, — рекълъ заекътъ. — Да се обзаложимъ предъ свидетели, че ще прекараме цѣлъ день — отъ изгрѣвъ-слѣнце до залѣзъ — и ти нѣма презъ деня ни веднъжъ да се почешешъ.

— Добре, — казала маймуната. — Но ти съгласявашъ ли се — ни веднъжъ да се не озърнешъ налѣво или надѣсно?

— Съгласявамъ се.

— Ами ако нѣкой не издържи?

— Да му се отрѣже главата.

— Добре.

Дошълъ уречениятъ день. Заекътъ и маймуната излѣзли на една поляна и седнали единъ срещу другъ. Маймуната си сложила преднитѣ рѣце на колѣнетѣ — да не би да се забрави, та да се почеше. А заекътъ се загледалъ право къмъ земята — да не би да се озърне насамъ или нататъкъ.

Отначало всичко вървѣло добре. Но когато слънцето почнало да припича, маймуната усѣтила, че я сърби. Най-напредъ я засърбѣло на едно мѣсто, после — и на друго, сетне — и на трето. Почнала да я сърби цѣлата снага, отъ главата до петитѣ. Страшно ѝ се приискало да се почеше. Мръднала си рѣцетѣ, но веднага се сѣтила, че ще ѝ отрежатъ главата, и ги прибрала пакъ.

Нѣщо такава станало и съ заека. Може ли да се гледа все къмъ земята? Много му се искало да погледне — било на едната страна, било — на другата. Па и страхъ го било. Кой знае, дали не идватъ отъ нѣкъде кучета или ловци? Кучетата и ловцитѣ не знаятъ, че заекътъ се е обзаложилъ да си не обръща главата. Заекътъ си вдигналъ малко очитѣ нагоре, но се уплашилъ, че може следъ малко да се озърне. Пакъ загледалъ предъ себе си, въ земята.

Къмъ обѣдъ маймуната усѣтила ужасенъ сърбежъ. Не можело вече да се търпи. И тя намислила хитрина. Както седѣли, рекла на заека:

— Искашъ ли да ти разкажа една случка? Тѣй по скоро ще мине времето. Истинска случка ще ти разкажа — нѣщо, което стана съ мене.

— Разкажи,—казалъ заекътъ. — Мене почна да ми се приспива.

— Преди години ловци-чернокожи нападнаха цѣлото ни семейство. Страшни люде бѣха тѣ. Главитѣ имъ — дълги, дълги, дълги — хеее чакъ до тамъ...

(и тя се почесъла по тила), па посочила съ рѣка задъ главата си).

... Ей тука, на шията имаха нѣкакви си огърлици, дълги, огърлици, дълги, дълги, дълги — хеее чакъ до тукъ стигаха...

(и тя се почесала по врата и по гърдитѣ).

... и много широки — хеее чакъ до раменетѣ имъ...

(и тя се почесала по раменетѣ)

... А коремътъ имъ бѣше съвсемъ голъ — отъ Веселитѣ деца.

тукъ дотукъ нѣмаха нищо, ама — разбирашъ ли?  
— съвсемъ нищо нѣмаха...

(и маймуната се почесала по цѣлия си коремъ съ две ржце).

... Само ей тукъ, около кръста, си бѣха навили нѣкакво платно, но да не мислишъ, че бѣше широко? о, съвсемъ не: то не стигаше отъ тука до тука, а само отъ тука до тука...

(и тя се почесала навсѣкжде по кръста, по бедрата и дори по колѣненѣ).

... А пѣкъ за нозетѣ имъ, ако питашъ, — тѣ бѣха боси. Нито чорапи имаха, нито обувки. Боси бѣха, ти казвамъ, ей отъ тука, та чакъ до тука...

(и тя се почесала отъ стѣпалата до колѣнетѣ).

... Като ни нападнаха, че като почнаха да хвърлятъ ония стрели — остри като шипове. Най-напредъ ме удариха тука, после — хей тука, сетне — тамъ, сетне още по-натамъ, а най-после започнаха да ми забиватъ стрели по цѣлото тѣло: и тукъ, и тамъ, и тукъ, и тамъ, и тукъ, и тамъ...

(и тя почнала да се чеше навсѣкжде по тѣлото — по нѣколко пѣти на всѣко мѣсто, докле ѝ преминалъ сърбежътъ).

... Та, ти казвамъ, страшно нѣщо бѣше! И днесъ дори, колчемъ си спомня, ранитѣ почватъ да ме болятъ. И тукъ ме боли, и тамъ, и тукъ, и тамъ, и тукъ и тамъ...

(и тя се начесала още веднѣжъ — да ѝ държи влага чакъ до вечерята).

Като слушалъ, що разправя маймуната, и като я гледалъ, какъ се чеше, безъ да се стѣснява отъ това, че може да ѝ отрежатъ главата, заекътъ се решилъ да направи сжщото. Едва спрѣла маймуната, той започналъ:

— Азъ пѣкъ да ти кажа, що съмъ претеглилъ. Твоето е нищо предъ моето. Веднѣжъ трѣгнахъ на война. Наредихме се войници — много на брой. Нѣма да те излъжа, ако ти кажа, че бѣхме — само на нашата редица — хеее оттамъ, та чакъ до тамъ...

(и заекътъ се обърналъ нѣколко пѣти налѣво и надѣсно).

... Изправи се нашия пълководецъ и ни каза: „Момчета. Бързи да ви сж прочитѣ, да не би да дойде неприятелъ, та да ни изненада! На четири да гледате!“ И той ни показва, какъ. Ето тѣй, и тѣй, и тѣй...

(и той се озърналъ по нѣколко пѣти на всѣка страна).

... Добре ни казваше той, но ние забравихме съветитѣ му. Забравихме — нали бѣхме още млади, — че трѣбва да се обръщаме насамъ, и нататѣкъ, и на лѣво, и на дѣсно, и назадъ, и напредъ...

(и той отново почналъ да се озърта, за да покаже нагледно).

... А нашитѣ неприятели, види се, сж разбрали, съ кого иматъ работа. Увѣрявамъ те, че тѣ сж ни гледали отдалечъ. Знаели сж тѣ, че — улигани въ похода и въ сладкитѣ приказки, — ние сме вече забравили да се озъртаме насамъ, и нататѣкъ, напредъ и назадъ, нагоре и надолу...

(и заекътъ показалъ много пѣти подъ редъ, какъ би трѣбвало да се озъртатъ).

... Ееее, съ такава войска, като нашата, която не може да предвиди, дали неприятельтъ, ще дойде отлѣво, или отдѣсно, дали ще се яви отпредъ, или отзадъ, дали ще ни удари отсамъ, или оттатѣкъ, — съ такава войска, ти казвамъ, е много лесно да се биешъ...

(и той пакъ показалъ нагледно, отъ кжде може да дойде неприятельтъ).

... И ето, че когато най-малко очаквахме, ни нападнаха неприятели. Не единъ, а много. Не можеше да се изброятъ. Едни ни налетѣха оттукъ, други — отъ тамъ, трети — отсамъ, четвърти — оттатѣкъ, пети — отлѣво, шести — отдѣсно, седми — отпредъ, осми — отзадъ, девети — отдолу, десети — отгоре...

(и заекътъ се обръщаль къмъ всички посоки и си въртѣлъ очитѣ, сякашъ го гонятъ наистина отъ всички страни).

... Азъ, макаръ че никакъ не съмъ страхливъ, се уплашихъ. И — колкото и да е позорно — признавамъ си, че решихъ да избѣгамъ отъ бойното поле. Но кжде да бѣгашъ? Тръгна насамъ — неприятель. Тръгна нататѣкъ — другъ. Тръгна въ лѣво — врагъ. Тръгна въ дѣсно — пакъ врагъ. Затичамъ се напредъ — срѣщатъ ме съ копие. Затичамъ се назадъ — съ стрели ме заплашватъ. И азъ, горкиятъ — ту напредъ, ту назадъ, ту налѣво, ту надѣсно, ту натамъ, ту на онамъ, ту насамъ, ту нататѣтъ, ту нагоре, ту надолу... съсипахъ се отъ бѣгане.

Презъ това време, то се знае, заекътъ показвалъ

съ движения, извърщане, озъртане и обръщане на всички посоки; успокоилъ се той, като разбралъ, че го не гони никой; добре му станало, че си разкършилъ врата и снагата.

И дветѣ животни разбрали, че не могатъ да сдържатъ навицитѣ си, макаръ и за половинъ день. Дошло пладне. Не имъ се стоело на едно мѣсто. Па и приказитѣ се свършили: и маймуната и заекътъ можели да измислятъ само по една. И тѣ казали въ едно и сщцо време:

— То се разбира, че ще можемъ чакъ до довечера да стоимъ мирно, и че никому нѣма да падне главата, ами хайде да си вървимъ — да си не губимъ времето!

Тѣ се свършили облогътъ между маймуната и заека.

# Шивачъ и дяволъ

циганска приказка

Едно време живѣлъ нѣкжде си беденъ шивачъ, — трудолюбивъ човѣкъ, който — въпрѣки голѣмата си работливостъ — едва-едва прехранвалъ дванадесеттѣ си деца. Въ оня градъ имало много шивачи, та работата се не заплащала добре, а човѣкътъ не знаелъ другъ занаятъ.

Една вечеръ той се прибралъ вжщи много наскърбенъ: тоя денъ не можалъ да припечели нищо, та децата му трѣбвало да си легнатъ гладни. Толкова тежко му било на душата, че го не хваналъ сънь. Когато децата му заспали, шивачътъ станалъ, почналъ да си скубе отъ отчаяние косата и се развикалъ:

— Да ще да се съгласи дяволътъ, бихъ му продалъ душата си, само да мога да отърва децата си отъ тая пуста неволя.

Тѣкмо рекълъ това, и въ стаята се разнесла мизма на сѣра и запаленъ катранъ. — Чулъ се гласъ, дрезгавъ и прегракналъ:

— Ей, шивачо! Я запали свѣщта!

Като запалилъ свѣщта, шивачътъ видѣлъ, че до леглото му стои дяволътъ. Той се уплашилъ. Но оня го успокоилъ, като му рекълъ:

— Не бой се, де! Ужъ ме викашъ, па се плашишъ отъ мене. Нали ме повика преди малко?

— Повикахъ те, но то бѣше на шега. Когато човѣкъ е отчаянъ, той не знае, що приказва.

— Каквото си казалъ, шивачо, казано е: все едно — дали е на шега, или — наистина. Знай, че съ дяволъ шега не бива!

— Е, добре. Какво искашъ?

— Ти пожела да ми продадешъ душата си, нали?

— Вѣрно е. Нѣмотията ме накара да кажа тия думи.

— А азъ ти казвамъ, че съмъ съгласенъ, макаръ и да имамъ въ пѣкъла много шивачи: чудя се що да ти правя; изсиха всички кожи, които бѣхъ одралъ отъ

царе, владици и попове. Готовъ съмъ да облѣка тебе и децата ти въ коприна и кадифе, да ви дамъ злато и сребро — и всичко, каквото ви трѣбва, за да преживѣете честито и богато. Ще ти служа цѣли седемъ години, но следъ това ще те взема на служба при себе си. Съгласенъ ли си?

— Съгласенъ съмъ.

— Тогава ще подпишешъ тоя договоръ съ кръвта си.

И той извадилъ единъ договоръ, написанъ на коженъ листъ, подалъ на шивача перо отъ гарваново крило, одраскалъ му малкия прѣстъ съ нокътъ си и го накаралъ да подпише договора съ своята кръвь. После прибралъ договора и си отишълъ.

На сутринта шивачътъ намѣрилъ въ своя ковчегъ толкова злато и сребро, че отведнѣжъ станалъ най-голѣмъ богаташъ въ града. Отворилъ си голѣма шивачница (защото не можалъ да стои безъ работа), накупилъ си имоти, облѣкълъ разкошно децата си и себе си. Семейството заживѣло въ изобилие. Забравили прежнитѣ дни на гладъ и неволя.

Тѣй вървѣло цѣли седемъ години. На шивача се струвало, че уречениятъ срокъ нѣма никога да дойде; всичко му се виждало като сънъ или шега. Седемтъ години изтекли. Още единъ день оставало до срока.

Тогава шивачътъ се угрижилъ. Той казалъ на най-голѣмия си синъ:

— Я излѣзъ, та вижъ, има ли нѣщо на покрива на кжщата!

Синътъ излѣзълъ. Като се върналъ, рекълъ:

— На покрива има черно яйце. Нищо друго се не вижда.

Бащата пратилъ втория си синъ — да види, що има на покрива. Синътъ се върналъ и казалъ:

— Татко, на покрива е кацнало малко бѣло птиче.

После билъ пратенъ третиятъ синъ. Той съобщилъ на баща си:

— Малка сива мишка лази по стрѣхата.

Четвъртиятъ синъ казалъ:

— Нѣкаква черна топка се търкала по керемидитъ.

Петиятъ отишълъ следъ него и като се върналъ — съобщилъ:

— На покрива, тъкмо на върха, има голѣма черна птица.

Шестиятъ казалъ :

— Тая черна птица е гарванъ, татко.

Шивачътъ пратилъ седмия си синъ, които се върналъ и казалъ :

— На покрива е кацналъ гарванъ, съ крака като на гжска.

Осмиятъ доложилъ :

— Гарванътъ има козьи рога и дълга свинска опашка.

Деветиятъ погледналъ и рекълъ :

— Гарванътъ, татко, нѣма пера, ами — черна козина. Очитѣ му сж червени. Свѣтятъ, като разпалени вжглени.

Шивачътъ пратилъ десетия си синъ. Той се върналъ и казалъ :

— Гарванътъ е много порастналъ, татко: като орелъ е голѣмъ. Голѣмъ е като най-голѣмия орелъ, който съмъ виждалъ.

Единадесетиятъ синъ обадилъ :

— Татко, на покрива нѣма ни яйце, ни топка, ни мишка, ни птиче, ни гарванъ. Тамъ стои самиятъ дяволъ.

А дванадесетиятъ рекълъ :

— Той не е самъ, татко: около му има цѣлъ облакъ — и въ облака се виждатъ хиляди дяволчета. Тѣ сж дошли да те взематъ.

Тогава шивачътъ казалъ на тоя синъ :

— Иди повикай свещеника да свети вода въ кжщата ни!

Свещеникътъ дошълъ и почналъ да прави водосветъ. Въ това време дяволътъ си казалъ :

— Ама е глупавъ тоя шивачъ, аaaa! Той си мисли, че, — като му прочете попътъ нѣколко молитви надъ главата — ще дойде съ мене праведникъ въ пѣкъла.

Но шивачътъ не мислѣлъ тѣй, а малко по-иначе.

Следъ като свещеникътъ светилъ вода въ кжщата му, дявола не смѣлъ да влѣзе въ нея. На другия день, когато дошло уреченото време, шивачътъ казалъ на синоветѣ си да излѣзатъ по града и да се върнатъ чакъ следъ мръкване. А той наредилъ менчета съ светена вода на прага, за да не влѣзе дяволътъ презъ вратата.

Това добре. — Но ето, че дяволътъ се показалъ на прозореца и повикалъ шивача.

— Приятельо, — рекълъ — свърши се твоето цар-



ство. Цѣли седемь години ти живѣ въ разкошъ и до-  
волство: нищо ти не липсваше, благодарение на моитѣ  
грижи. Ти се радва и се весели, щастието ти нѣмаше  
границы. На синоветѣ си оставяшъ много и премного  
имотъ: има да прекаратъ честито цѣлъ животъ. Но ти  
трѣбва да дойдешъ съ мене. Моитѣ шивачи въ пѣкъла  
иматъ много работа тия дни, та имъ е потребенъ  
опитенъ помощникъ, като тебе. Чумата измори много  
владици, попове, сѣдии и кметове; тѣ надойдоха окѣсани  
и одърпани въ пѣкъла, защото сж пжтували дълго пеша:  
къмъ нашето царство се пжтува пешкомъ. Оплакватъ  
се тия милички люде и ме молятъ да имъ уشيا нови  
дрехи: не били свикнали да ходятъ въ парцали. И азъ  
трѣбва да имъ угаждамъ, защото — преди да ги пека  
или пѣржа — тѣ трѣбва да бждатъ угоени: инакъ ме-  
сото имъ ще бжде като ремъкъ тегаво. Хайде, ставай  
— да те водя!

— Готовъ съмъ, — казалъ шивачътъ. — Ей сега  
ще излѣза. Но ще те помоля за едно нѣщо. Тая заранъ  
приказвахъ съ синоветѣ си, че ще дойдешъ да ме взе-  
мешъ. Тѣ всички поискаха да тръгнатъ съ мене. Ако  
искашъ, да ги почакаме.

— Нѣма време за чакане. Хайде тръгвай!

— Тогава дай поне договора — да имъ го оставя,  
за да го подпишатъ, пѣкъ ти ще наминешъ тия дни да  
ги вземешъ и отведешъ.

Дяволътъ се зарадвалъ. Той далъ договора на  
шивача. А шивачътъ го потопилъ въ едно отъ менчетата  
съ светена вода и всичко писано на него се изличило.  
Дяволътъ изчезналъ тутакси съ гръмъ и свѣткавица, а ши-  
вачътъ останалъ да живѣе още много години щастливо  
съ своитѣ синове. Когото види и срещне, той му раз-  
казвалъ, какъ е надхитрилъ дявола.

# Момчето което разбирало езика на птицитѣ

татарска приказка.

Имало единъ богатъ търговецъ. Той живѣлъ щас тливо съ жена си и съ едничкия си синъ, когото и двамата обичали. Момчето било още малко, а пѣкъ показало голѣмъ умъ, какъвто и малцина възрастни иматъ. Казвали го Куртъ.

Единъ день, както семейството седѣло да обѣдва на двора, подъ лозницата, прилетѣлъ славей и почналъ да пѣе. Пѣе и не спира. Дори и не пѣе, а — като човѣкъ говори, само се не разбира, що иска да каже. И мжжѣтъ и жената се заслушали въ пѣсенъта му. Сторило имъ се, че славеятъ оплаква нѣкого.

Слушалъ търговецътъ, слушалъ, па най-сетне, като не могълъ да се стѣрпи, рекълъ:

— Да намѣря човѣкъ, който би ми казалъ, що говори това птиче, но право да ми каже, а не да ме излъже, бихъ му далъ на драго сърдце половината си имотъ и бихъ го ималъ, освенъ това, за най-близъкъ приятель. Но дали ще се намѣри такъвъ човѣкъ?

Куртъ билъ тогава на седемъ години. Той рекълъ на баща си:

— Нѣма защо да давашъ толкова пари, татко. Азъ мога да ти кажа, що приказва славеятъ.

— Кажи тогава, сине,—рекълъ бащата.

— Не смея, татко.

— Отъ кого не смѣешъ!

— Отъ тебе и отъ мама.

— Че защо?

— Ще помислите, че ви лъжа, и ще се ядосате много. По-добре ще бжде, ако не казвамъ нищо.

— Защо да се ядосаме, Курте? Кога си ни излъгалъ, та и сега да ти не повѣрваме? Кажи, кажи!

Бащата и майката настоявали толкова дълго, че най-сетне Куртъ казалъ:

— Славеятъ дума, че ще дойде време да ми при-

служвате, като на царь; баща ми ще ми полива, а майка ми ще ми подава кърпа да се обърша.

Тя думи оскърбили родителитѣ. Тѣ не казали нищо, а се само спогледали. Но вечеръта когато Куртъ заспалъ тѣ го сложили въ една малка лодка и пусли лодката въ морето. Въ това време долетѣлъ славеятъ, който билъ кацналъ презъ деня на лозницата, разпърхалъ се надъ момчето и застаналъ на рамото му.

Лодката плувала цѣла нощъ по морето. На зараньта я видѣли хората отъ единъ голѣмъ корабъ и я хванали. Видѣли въ нея момчето. Корабарътъ билъ бездетенъ. Той взелъ Курта и го усиновилъ.

Следъ нѣколко деня, Куртъ казалъ на побацимъ си:

— Татко, славеятъ пѣе, че се готви страшна буря. Ще изпочупи мачтитѣ, ще изпокжса платната. Трѣбва да свърнете въ нѣкое пристанище.

Корабарътъ не послушалъ. Той се засмѣлъ и казалъ:

— Времето е хубаво. Бури отведнѣжъ не ставатъ. И за пръвъ пжтъ чувамъ — птица да предрича.

Но ето, че наистина се повдигнала буря. Изпочупила мачтитѣ, разкжсала платната на парцали. Трѣбвало следъ това да свърнатъ въ най-близкото пристанище, за да поправятъ повредитѣ. Сетне заплували по-нататкъ.

Минали два-три деня. Куртъ пакъ казалъ на баща си:

— Татко, славеятъ казва, че на среща ни идатъ дванадесетъ разбойнишки кораби. Ще ни пленятъ.

Тоя пжтъ корабарътъ послушалъ. Той заповѣдалъ да насочатъ кораба къмъ единъ островъ и да го скриятъ въ залива. Презъ нощъта всички видѣли, какъ по морето се носятъ наистина дванадесетъ кораба, все черни, обковани съ желѣзо. Но разбойниците не забележили кораба и отплували покрай острова.

На зараньта корабътъ потеглилъ по-натамъ. Пжтували колкото пжтували, стигнали до едно голѣмо пристанище. Тамъ спрѣли за дълго. Като излѣзли на брѣга чули, че тамошниятъ царъ има голѣма неприятность. Отъ нѣколко години предъ прозорцитѣ на двореца летѣли постоянно гарванъ, гарга и гарванче, грачели и не давали никому да заспи. Въ тая страна народътъ вѣрвалъ, че който убие гарванъ голѣмо зло ще го спо-

лети. Никой не искалъ да убие птицитѣ, а пъкъ съ хитрина и подплашване не успѣвали да ги пропждятъ отъ двореца. Царьтъ се премѣстилъ въ другъ дворецъ — дано може спокойно да се наспи поне една нощъ. Но птицитѣ го намѣрили и тамъ. Дето и да се премѣсти, следъ него идвали и тѣ. Най-сетне той заповѣдалъ да известятъ по цѣлото му царство, че ако се намѣри нѣкой да пропжди отъ прозорцитѣ му гарвана съ враната и гарванчето, ще му даде половината си царство и ще го омжи за дъщеря си. Но ако нѣкой се заеме за тая работа, а не може да я свърши, ще му отсѣче главата.

Мнозина желяели да се сродятъ съ царя, но всѣки се боелъ отъ заплахата, че ще му взематъ главата. И наистина много глави били отнети. Никой не смѣлъ вече да се опитва.

Като чулъ Куртъ за това, казалъ на баща си:

— Позволи ми, татко, да отида при царя, та да узная, каква е тая работа. Сигуренъ съмъ, че ще мога да пропжда птицитѣ.

— Ами ако ти взематъ, синко, главата?

— Нѣма да ми я взематъ.

— На мнозина преди тебе сж я взели.

— Да, но тия хора не сж разбирали езика на птицитѣ.

— Добре, върви! Но ако ти се случи нѣщо лошо, помни, че азъ съмъ искалъ да те предпазя.

Отишълъ Куртъ въ двореца. Поржчалъ да отворятъ прозореца, предъ който летѣли гарванитѣ. Послушалъ ги, какъ грачатъ, и казалъ на царя:

— Тѣ сж дошли да се сждятъ предъ тебе, царю честити. Додето не отсждишъ тѣй или инѣкъ, нѣма да си отидатъ.

— Защо сж дошли да се сждятъ?

— За гарванчето. Нали ги виждашъ тѣ сж три птици. Гарванъ, жена му и детето имъ. Гарванътъ и гаргата се каратъ, чий е синътъ — на бащата ли или на майката. Той казва: „Мой е“ Тя казва: „Не, мой си е, не е твой“. Затова сж дошли: молятъ те да отсждишъ. Кажи, чий е, споредъ тукашнитѣ закони, синътъ.

— На бащата е, — рекълъ царьтъ и посочилъ гарвана.

И тутакси гарванътъ и гарванчето отлетѣли на

една страна, а гаргата — на друга. Отъ тоя день вече се не вестили предъ царьовитѣ прозорци.

Царьтъ взелъ момчето въ двореца си, възпиталъ го тамъ, като наследникъ на престола, и наградилъ богато нѣговия побашимъ, корабаря. Заживѣлъ Куртъ между придворнитѣ, а — като порасналъ — оженилъ се за княгинята и наследилъ половината царство.

Единъ день на Куртъ се случило да пжтува по държавни работи. Пристигналъ вечерьта късно въ единъ градъ съ царедворцитѣ си. Спрѣлъ се да пренощува у една богата кжща. Станалъ на сутриньта и заповѣдалъ да му донесатъ вода да се омие. Домакинътъ, старъ човѣкъ, излѣзълъ самъ да му полѣе: за него било висока честь да послужи на княза. А домакинята му подала кърпата да си обърше лицето и ржцетѣ. Седнали да закусватъ и да си поприказватъ; отъ дума на дума, излѣзло, че той е въ кжщата на баща си. Родителитѣ му се били отдавна премѣстили въ тоя градъ. И Куртъ имъ открилъ, че е тѣхенъ синъ. И той и тѣ заплакали отъ радостъ. Тогава бащата казалъ :

— Какъ се сбждна това, което бѣше предрекълъ славеятъ! А ние съ майка ти, въ своята глупава гордостъ, бѣхме решили да те погубимъ. Дано Богъ ни прости тоя голѣмъ грѣхъ.

— Станалото — станало, — казалъ Куртъ. — Нека го не припомняме.

И той отвѣлъ родителитѣ си въ двореца, дето и преживѣли своитѣ останали дни спокойно и честито.

## Тигъръ и лисица

арменска приказка

Тигърътъ и лисицата се скарали. Тигърътъ се разсърдилъ и щѣлъ насмалко да разкъса лисицата, ако не успѣла да избѣга. Но тя не само избѣгала, ами отдалечъ наговорила такива хули и оскръбления на тигъра, че той решилъ — щомъ я намѣри, да я убие.

Лисицата се криела отъ него. Колкото и да я търсѣлъ, не можалъ да я намѣри. И ето, че веднѣжъ, като минавалъ по една поляна всрѣдъ гората, видѣлъ лисицата, че прави нѣщо тамъ. Той се спрѣлъ — да я погледа, за да разбере, какво прави. Тя се въртѣла подъ единъ джбъ и рѣжела ремъци отъ лико. Почудилъ се тигърътъ, защо ще ѝ бждатъ тия дълги ремъци.

Приближилъ се той до лисицата и я запиталъ:

— Що правишъ тука, кумо Лисо?

Тя се направила, че е забравила всичко, и му отвърнала ужъ угрижено:

— Грижа се за себе си, чичо Тигре. Не ти ли казаха, че скоро свѣтътъ ще се обърне наопаки? Намислила съмъ, докле е време, да нарѣжа ремъци, па да се превържа о тоя джбъ. Той ми се вижда много якъ и коренитъ му сж на дълбоко въ земята. Какъ ти се струва: нали нѣма и той да се обърне, а?

— Нѣма, нѣма, — рекълъ тигърътъ, който — като чулъ, че свѣта ще се обръща наопаки, забравилъ за своитѣ закани; никакъ му се не искало да се озове надолу съ главата.

— Слушай, що ще ти кажа, — рекълъ той на лисицата. — Вѣрно ли е това, което каза?

— Съвсемъ вѣрно е, чичо Тигре. — Единъ старъ магьосникъ, който познава кога какво ще се случи, казалъ това на мечката: тя му е сваха. Самата тя ми го каза. А после го чухъ и отъ други.

— Тогава, моля ти се, кумо Лисо, вържи и менѣ! Нали има още време?

— Май че трѣбва да бързае, но — нали е да ти направя приятелска услуга, готова съмъ да вържа най-на-

предъ тебе, а после и себе си. Зашото, като вържа веднъжъ себе си, ти самъ разбирашъ, че не ще мога да се отмѣстя, та да вържа и тебе. Трѣбва яко връзване.

— Први какво знаеш! — съгласилъ се тигърътъ. Само бързай, че ме е страхъ да не почне да се обръща вече свѣтътъ!

— Добре тогава. Пригърни тоя джбъ и се притисни до него колкото можешъ.

Тигърътъ направилъ каквото му се казало и лисицата го стѣгнала яко о дънера на джба. Тя не пожалила ликовитѣ ремъци, защото знаела, че свѣтътъ нѣма намѣрение да се обръща наопаки.

— Ай, ай, ай! — почналъ да пици тигърътъ, като усѣтилъ болка отъ връзването. — Поохлаби малко ремъцитѣ, кумо Лисо, че ще се задуша! Страшно ме стискатъ.

Но лисицата се преструвала на глуха. Тя се въртѣла насамъ-натамъ по поляната да дири жилава пръчка. Като намѣрила каквото ѝ трѣбва, почнала да бие тигъра и да му казва:

— Спомни си, рабойнико, защо бѣше тръгналъ насамъ! Не бѣше ли се заклелъ, че ще ме убиешъ, щомъ ме намѣришъ? Азъ познахъ. Затова те вързахъ за джба. Затова те бия. И ще те бия, додето ми капнатъ ржцетѣ отъ умора.

— Олелееее! Олелееее! — викалъ тигърътъ, пищѣлъ и се молѣлъ: — Престани кумо Лисо! Престани, моля ти се!

А тя все удряла и не слушала писъцитѣ му.

— Стига, кумо Лисо! Стига моля ти се! — продължавалъ да надава писъци тигърътъ, но лисицата още не спирала.

Тя счупила отъ гърба на тигъра много пръчки и спрѣла чакъ тогава, когато ржцетѣ ѝ наистина капнали отъ умора. Следъ това заплюла тигъра и го оставила вързанъ, а тя избѣгала.

Сродниците на тигъра го чакали дълго, за да отидатъ съ него на гости у едни приятли. Като видѣли, че не идва, тръгнали да го търсятъ. Навредъ по гората го търсили, но го не намѣрили. По едно време срещнали сестрата на лисицата, по-малката отъ оная, която била вързала тигъра. Запитали я, не е ли виждала сродника имъ.

— Не съмъ, — отвърнала тя, — но, ако ви трѣбва, ще го потърся.

— Добре, потърси го. Като го намѣришъ, кажи му, че сме отишли на гости у приятелитѣ.

Следъ дълги лутаници по гората, младата лисица намѣрила тигъра. Но го намѣрила полумъртавъ. Тя се разплакала отъ жалъ, развързала тигъра и го запитала:

— Клети чичо Тигре, що ти се е случило? Кой те е вързалъ о тоя дънеръ? И защо ти е оскубана козината, а — кожата кървава? Какви сж тия счупени пръчки долу — и то кървави?

Когато тигърътъ дошълъ малко на себе си, яростта му кипнала.

— Ти си дошла да се подигравашъ съ мене! — викналь той. Сестра ти те е пратила, следъ като ме върза и съсипа отъ бой. Ей сега ще те изямъ!

— Защо ще изядешъ мене? — рекла спокойно лисичката. Изяжъ оная, която те е довела до тоя редъ! Азъ не съмъ виновна, не ме е пратила кака, ами ме пратиха да те намѣря твоитѣ роднини; казаха, че отиватъ на гости.

Тогава тигърътъ повѣрвалъ, че лисичката не е виновна, но все му се искало да си отмъсти нѣкому за жестокиѣ истезания.

— Добре, — казалъ. — За да разбера, че не те е пратила кака ти да се подигравашъ съ мене, заведи ме при нея: вие, лисицитѣ, се познавате една друга по мизматата. Ще я намѣришъ.

Тръгнали по гората да търсятъ лисицата. Видѣли я на пѣсѣка, подъ една урва, че се пъне назадъ-напредъ да суче вжжета отъ косми, които била насѣбрала по храститѣ.

— Стой, проклетнице! — викналь тигърътъ. — Да не си посмѣла — не да побѣгнешъ, ами и да се по-мръднешъ! На часа ще те изямъ!

Но лисицата се правѣла, че го не чува. Тя продължавала да суче вжжетата.

— Кому говоря азъ? — крѣсналь още по-силно тигърътъ. — Защо ти сж тия вжжета? Стига си ги сукала!

Тогава лисицата се обърнала къмъ него и рекла съ умилень гласъ:

— Милички чичо Тигре, защо се ядосвашъ, та си тровишъ напразно крѣвътъ? И защо ми се заканвашъ,



че ще ме изедеш? Да не мислиш, че ще ми направиш зло? Тъкмо напротив: добро ще ми направиш, ако ме отървеш от живота — да не видя, какво ще стане с близките ми и с мене самата.

Тигърът бил много любопитенъ.

— Че какво може да стане? — запиталъ той.

— Не само може да стане, ами и ства вече с нѣкои, чичо Тигре. Земята се е разсърдила на всички животни, които ядатъ месо, та се продънва подъ тѣхъ, или пѣкъ ги хвърля високо въ въздуха. Страшно наказание за насъ!

— Тѣй ли? Нима наистина?

— Наистина, чичо Тигре, наистина. Вълкътъ и хиената бидоха вече вдигнати въ въздуха, та азъ мисля нѣкакъ да си отърва кожата, но не знамъ, ще ли успѣя. Намислихъ да се вържа съ едно дърво за опашката, а на другия му край да вържа тежъкъ камъкъ. Ако ме хвърли земята въ въздуха, камъкътъ ще падне и азъ ще слѣза. Ако ли се продъни земята подъ мене, ще се покатеря по вѣжето и ще излѣза.

Тигърътъ, като чулъ пакъ за връзване, почналъ да се мръщи и да не вѣрва на лисицата. Дошло му на умъ, че то ще да е нѣкаква нова хитрина.

— Кжде казвашъ, че сж се вдигнали вълкътъ и хиената? — запиталъ той.

— Кжде ли? Еееей ги тамъ, горе! — казала лисицата и посочила високо надъ урвата. — Мигаръ ги не виждашъ?

Тигърътъ се загледалъ къмъ небето, но не виждалъ нищо.

— Кжде каза, че сж? Тамъ ли? Че тамъ нѣма нищо.

— Право нагоре гледай! — рекла лисицата.

И, додето тигърътъ гледалъ втренчено нагоре, тя успѣла да избѣга много надалечъ. Тигърътъ се уморилъ да се вира. Обърналъ се къмъ лисицата — да ѝ каже, че се не вижда нищо, но тоя пѣтъ не можалъ да види и самата лисица.

— Кжде отиде сестра ти? — викналъ той ядосано на лисичката. — Вие пакъ ме измамихте. Сега вече ще те изямъ. Нѣма да ти простя тоя пѣтъ.

— Че защо ще изедеш мене, чичо Тигре? — почнала да вие жаловито лисичката. — Виновна ли съмъ азъ, че сестра ми те е излѣгала? Та тя излѣга и мене!

И азъ гледахъ доскоро нагоре, но не видѣхъ ни вълкъ, ни хиена.

— Добре, ако ми помогнешъ да намѣря кака ти, ще те оставя на мира. Но ако не я намѣришь, ще те разкъсамъ.

— Ще ти помогна, чичо Тигре, на друго сърдце.

Тръгнали да гонятъ лисицата въ оная посока, на кждето била избѣгала. По едно време я съгледали отдалече.

— Ето я тамъ, — рекълъ тигърътъ. — Ти трѣбва да измислишь нѣкаква хитрина, та да ми падне въ ржцетъ. Пропуснемъ ли я и сега, ти да му мислишь: веддага ще те изямъ! Стига си се подигравала съ мене!

Уплашила се лисичката.

— Ето що, — рекла, — чичо Тигре. Легни и се престори на мъртавъ! Не мърдай! Чакъ когато усѣтишь, че кака ми се приближава до тебе, скочи и я хвани!

Легналъ тигърътъ. Лежи, като мъртавъ. Ни мърда, ни шава. Дори и не диша. А лисичката се навела надъ него и почнала да го оплаква. Въ сщцото време прави знакъ на кака си да дойде. Тигърътъ не вижда знака, защото е замижалъ. Приближава се кума Лиса и чува, какъ сестричката ѝ нарежда:

— Оооохъ, клетиятъ чичо Тигъръ, колко бѣше добъръ и жалостивъ по сърдце! Ако се хвърли върху кошута, а тя побѣгне, прощаваше ѝ. Никога не разкъсваше животно, ако не успѣе да го настигне. Клетиятъ, оооохъ, клетиятъ! Що стана съ него, та падна и умрѣ тукъ, въ гората, далече отъ свои и роднини? Сърдце ли го заболѣ или му се пукна жлъчката? Ооооохъ, клетиятъ, добричкиятъ, писаниятъ чичо Тигъръ!

Дошла кума Лиса и запитала сестра си:

— Що правишь тукъ, всрѣдъ гората, сестричке? Какъвъ е тоя лешъ предъ тебе, дето лежи и не мърда? Него ли си се спрѣла да оплаквашъ? Ей, че си глупава!

— Не те е срамъ! — рекла ужъ на укоръ лисичката. — Мигаръ не виждашь, че добричкиятъ ни чичо Тигъръ е покойникъ? Ето го кжде лежи! Нѣщо го сви отведнѣжъ подъ лъжичката, килна се и умрѣ. Клетиятъ!

— Спри малко, де! Стига си нареждала! Да не Веселитѣ деца.

мислишъ, глупаво главо, че се е случило кой знае какво нещастие? Та той искаше да убие мене, сестра ти! А ето, че смъртта е намъррила него. И — да ти кажали? — добре е сторила. Но ти сигурна ли си, че той е мъртавъ?

— Какъ да не съмъ сигурна? Нито сърдцето му тупа, нито отъ ноздритѣ му излиза дъхъ. Ако не вѣрвашъ, приближи се, та вижъ!

— Ба, ще се приближавамъ! Много ми е потрѣбвало да мириша такава отвратителна мърша! Чудно ми е само едно: много спокойно и тихо си лежи: би казалъ нѣкой, че спи или се преструва на мъртавъ. Не умиратъ тъй тигритѣ, доколкото съмъ слушала, сестрице.

— Не умиратъ ли тъй? Ами какъ умиратъ?

— Дѣдитѣ и прадѣдитѣ на тоя тигъръ, когато сж умирали, всички до единъ сж кихвали по три-четири пжти: така имъ е излизала душата. Щомъ тоя тигъръ не е кихналъ ни веднѣжъ, душата му не е още излѣзла. А щомъ не му е излѣзла душата, той е още живъ. Затова ти казвамъ, че се преструва. Тая смъртъ не е тигрова смъртъ. Преструвка е.

Като казвала това, лисицата се падсмивала. Подсмивала се, разбира се и сестра ѝ. А тигърътъ лежелъ и не знаелъ, дали да кихне, или — не. Тогава по-младата лисица се навѣла надъ него и му пошѣпнала:

— Кихни, кихни, чичо, че инкъкъ сестра ми нѣма да повѣрва! Нѣма да се доближи до тебе отъ страхъ.

И тигърътъ кихналъ. Кихналъ веднѣжъ, че дваждъ, че и триждъ. Па дори и четвърти пжтъ: не искалъ той да падне по-долу отъ своитѣ дѣди и прадѣди, които кихвали по четири пжти, преди да издѣхвату.

— Ха, ха, ха, ха! — изсмѣла се кума Лиса. — Пръвъ пжтъ презъ живота си чувамъ мъртвецъ да киха. И то не веднѣжъ, ни дваждъ, а четири пжти.

Като рекла това, тя търтила да бѣга, колкото ѝ крака държатъ.

Тигърътъ разбралъ, че и тоя пжтъ сж го надхитрили, за да се подиграватъ съ него. Скочилъ той и стисналъ лисичката: искалъ дя я изеде — и туй то. А тя почнала пакъ да му се моли.

— Пусни ме, чичо Тигре! Моля ти се, пусни ме! Ще те заведа при кака: тамъ, дето отива да пие вода, ще те отведа. Ще я издебнешъ и хванешъ.

— Добре, но помни, че ти прощавамъ за последенъ пжтъ! Следъ това да не си помислила да ме молишъ вече за прошка!

Лисичката отвела тигъра при рѣката и му показала, на кое мѣсто идва сестра ѝ да пие вода. Той се скрилъ въ храсталака, а лисичката застанала на брѣга. Тя би избѣгала на драго сърдце, безъ да мисли много много, но я било страхъ отъ тигъра, че ще я настигне и разкъса.

Следъ като се нахранила, лисицата се запжтила къмъ рѣката. Но тя се оглеждала подозрително насамъ натамъ, защото се боела — да я не налѣти отнѣкъде тигърътъ. Когато видѣла на брѣга сестра си, усъмнила се още повече. Тоя пжтъ лисичката не посмѣла да ѝ направи никакъвъ знакъ, защото тигърътъ я не изпускалъ отъ очи. Лисицата се спрѣла доста далечко отъ рѣката и каза:

— Водице, водице, студена водице! Искамъ да си пийна отъ тебе: давашъ ли?

Лисичката се обърнала къмъ сестра си, за да ѝ каже нѣщо, но тигърътъ я изгледалъ свирепо и тя стиснала челюсти. А кума Лиса се направила, че чакъ сега вижда сестра си и ѝ викнала отдалече:

— Чудна работа, сестрице! Другъ пжтъ щомъ се приближа до рѣката, водата почва да ми говори: „Ела си пийни отъ мене“, — а сега ми не казва нищо. Питамъ я — не ми отговаря. Защо е това? Да не би нѣщо отровно да се е удавило въ нея, та тя не иска и азъ да се отрова, като пийна вода? Или пжкъ може да ме дебне нѣкое зло животно, което рѣката е видѣла та иска да ме предпази?

Но лисичката не посмѣла и следъ тия думи да се обади на кака си. А кума Лиса се обърнала изново къмъ рѣката и викнала съ по-високъ гласъ.

— Рѣчице, рѣчице! Да се напия ли отъ водата ти? Не отговаряшъ ли? Слушай! Още три пжти ще те попитамъ, па ако ми се не обадишъ — ще си вървя. Въ гората знамъ азъ изворъ — студень, бистъръ и сладъкъ. Отъ тамъ ще се напия. Хайде, отговаряй: да си пийна ли отъ водата ти? Да си пийна ли отъ водата ти? Да си пийна ли отъ водата ти? Мълчишъ ли? Значи, нѣкой врагъ ме дебне тукъ, наоколо.

Тигърътъ се уплашилъ, че ще изпусне и тоя пжтъ лисицата. Той се обадилъ:

— Ела си пийни, кумице! Ела си пийни! Ела си пийни!

Лисицата се изкикотила високо, та я чула цълата гора:

— Ха, ха, ха, ха! Първица презъ живота си чувамъ вода да говори.

И побѣгнала, та се скрила въ дупката си.

А тигърътъ казалъ на сестра ѝ!

— Ти си пакъ успѣла да направишъ нѣщо, безъ да те видя. Инкъ сестра ти нѣмаше да разбере, че я причаквамъ и нѣмаше да избѣга. Тоя пжтъ вече нѣма да те жалья, а ще те изямъ.

Лисичката разбрала, че тигърътъ се не шегува. Тя му казала:

— Азъ не направихъ нищо, за да обады на кака, че я причаквашъ, но щомъ толкова много ти се иска да я разкъсашъ, ще ти помогна за последенъ пжтъ. Право да ти кажа, и азъ желая — тя да умре, за да наследя хубавата ѝ кжща. Сега сестра ми е отишла да се надтичва съ невѣстукитѣ, златкитѣ, бѣлкитѣ и катерицитѣ. Тамъ ще я намѣримъ, но за да я уловимъ, трѣбва да повикаме четири хрѣтки.

Тигърътъ довелъ хрѣткитѣ и ги наредилъ на четири пжтеки, що водѣли къмъ кжщата на лисицата, па имъ поржчалъ да я не изпускатъ. А той тръгналъ съ лисичката — ужъ отива на гости у сестра ѝ. Видѣлъ я, че се разхожда, и ѝ преградилъ пжтя къмъ дупката.

После рекълъ:

— Добъръ день, кумо Лисо. На гости ти идемъ, ела ни посрещни!

Лисицата тоя пжтъ не казала нищо. Тя припнала къмъ първата пжтека, но тамъ я видѣла едната хрѣтка и я подгонила назадъ. Затичала се кума Лиса къмъ втората пжтека, ала тамъ налетѣла на другата хрѣтка: и тя я върнала и се затекла подире ѝ. Впуснала се лисицата къмъ третата пжтека, но и тамъ я не огрѣло: още една хрѣтка се озжбила насреща ѝ и я подгонила. Заградена отъ три страни, кума Лиса побѣгнала къмъ четвъртата пжтека. Оттамъ излѣзла четвъртата хрѣтка и ѝ скжсала кожата, та го направила на парцали.

Тѣй си отмѣстилъ чичо Тигъръ на кума Лиса.

# Прилепъ и крилато куче

австралийска приказка

Въ старо време нѣмало прилепи. Имало — между многото видове мишки — една съ широки, заострени уши и съ трижгълни уста. Тя била много хитра и завистлива. Като гледала крилато куче, какъ лети по всички посоки, много ѝ се искало да има крила, като неговитѣ. Тогава нѣмало куче безъ крила. Мишката постоянно мислѣла, какъ да се снабди съ крила, колкото малки и да сж тѣ.

Тя си казвала често, като гледала какъ кучето се издига високо-високо надъ кжшитѣ и надъ дърветата: — Нѣма правда на свѣта. Азъ съмъ отъ голѣмо семейство, отъ знатенъ родъ. А кучето отъ какъвъ родъ е? Отъ никакъвъ. Никой му не знае дѣдитѣ и прадѣдитѣ. Пъкъ ето, че то хвърчи ли — хвърчи, а азъ—азъ съмъ принудена да се тѣтря поземи.

За да се снабди съ крила, мишката трѣбвало да направи нѣщо. И ето що направила.

Излѣзла и отишла въ гората. Покатерила се на едно дърво, което раждало вкусни червени плодове. Тя знаела, че кучето ги много обича. Дори и въ самия този мигъ то било на дървото и ядѣло отъ плодоветѣ му. Кучето видѣло мишката и се уплашило. А тя му се поклонила и го поздравила любезно.

— Добъръ день, чужденецо, — рекла. — Кога си дошълъ по нашитѣ мѣста?

Преди да изслуша тоя поздравъ, крилатото куче хвъркнало и кацнало на друго дърво, пакъ съ такива плодове. Мишката слѣзла. Тя се покатерила на другото дърво. Щимъ я видѣло, кучето понечило да литне, но тя го спрѣла съ любезно движение и му казала:

— Стой, чужденецо! Моля те, недей се плаши отъ мене! Много ми е драго, че ти се нравятъ плодоветѣ на дървото ми. Готова съмъ да ти дамъ колкото искашъ отъ тѣхъ — и то безплатно. Постои да си поговоримъ малко!

— Не зная, за какво можемъ да говоримъ ние

съ тебе, — рекло плахо кучето. — Азъ те не познавамъ.

— Личи си, — казала мишката. — Ако ме познавашъ, щѣше да знаешъ, че дървото, на което седишъ е мое.

— Тъй ли? — рекло зачудено кучето. — Пръвъ пжтъ чувамъ, че това дърво е нечие. Азъ мислѣхъ, че то нѣма господарь.

— Тамъ ти е грѣшката. То е мое и ти не бива да ядешъ отъ плодоветѣ му, безъ мое позволение.

— Извини ме, господарке! Другъ пжтъ нѣма и да кацамъ на него. Ще намѣря друго дърво.

— Кое? Всички дървета тукъ сж мои. Моя е цѣлата гора, отъ край до край.

Кучето се уплашило и отново се приготвило да хвъркне. Мишката го спрѣла пакъ.

— Почакай! Не сме си свършили разговора.

— Че какво има още да приказваме? Говори по-скоро: имамъ работа, а вжщи ме чакатъ децата.

— Тамъ е работата, че — да бѣше другъ на мое мѣсто — щѣше безъ друго да те глоби. Законътъ не позволява да се ядатъ чужди плодове. То се казва кражба.

Кучето се уплашило.

— Не разбирамъ, що искашъ да кажешъ. Пръвъ пжтъ чувамъ такива думи.

— Не бой се: азъ съмъ добра и нѣма да те глобя. Стой си на дървото. И идвай когато поискашъ! Яжъ отъ моитѣ плодове: азъ ти не браня!

— Благодаря ти. Ти си добра господарка.

Въ това време мишката се натъкмила до крилатото куче и почнала да го разглежда отблизо. После го запитала:

— Не те ли е страхъ да летишъ по небето?

— Не, — отвърнало кучето. — Защо ще ме е страхъ?

— Че нали е високо? Ами ако паднешъ? Мене ми се завива свѣстъ, само като видя нѣкоя птица, че лети.

Кучето казало съ усмивка:

— То е — защото никога не си летѣла. Горѣ не е никакъ страшно. Па и азъ не хвърча много на високо. И — най-сетне — какъ ще падна, като имамъ крила?

— Тъй ли? Дай да ти видя крилата.

Поразгледала ги мишката, па рекла:

— Хубави и здрави изглеждатъ. Но не ми се вѣрва да може да се лети дълго съ тѣхъ. Тѣ сж отъ кожа, нѣматъ пера. А тия на птицитѣ сж съ пера. Тѣ сж истински крила.

Кучето се докачило малко.

— Та какво, че моитѣ крила били безъ пера? Тѣ не сж по-лоши отъ птичитѣ. И съ тѣхъ се хвърчи добре.

— Тъкмо това не мога да повѣрвамъ. Но то може да се провѣри. Дай ми ги да ги опитамъ.

— Да ти ги дамъ. Но разбира се, само за малко, защото азъ бързамъ.

И крилатото куче откачило крилата отъ гърба си, натъкмило ги на мишката и ѝ разправило какъ да хвърчи.

— Ще видишъ, че е много лесна работа. Но недей летѣ надалечъ, че не мога дълго да те чакамъ.

— Бжди спокоенъ! Докле ме чакашъ, наяжъ се съ плодове отъ моето дърво. А азъ ще отлетя ей до онова дърво и ще се върна веднага.

И мишката хвъркнала. Кучето почнало да яде. То изело много плодове — много повече отъ другъ пжтъ. Преляло, очаквайки мишката да се върне и да му предаде обратно крилата. Но тя все се не връщала. И нѣмала намѣрение да се върне,

Дълго се озъртало кучето — дано я види. Но никжде я не видѣло. Тя отлетѣла много на далече.

Кучето почнало да я вика:

— Господарке, мила господарке! Върни се! Дай ми крилата! Върни се, моля ти се! Върни се!

А мишката се не връщала. Тя летѣла все по-далече и по-далече.

Тогавя кучето се заплакало.

— Едно малко животно ми открадна крилата. Помогнете ми! Едно малко животно отлетѣ съ моитѣ крила.

Но никой не чулъ плача на кучето. Никой не дошълъ да му помогне. Тогавя то скочило отъ дървото и тръгнало да търси мишката.

— „Бау-бау-бау! — Джафъ-джафъ-джафъ!“ — викнало то, съ което искало да каже! „Крилата-крилата-крилата! — Дайте ги-дайте ги-дайте ги!“



Отъ тогава кучето живѣе на земята, върви и лае: търси си крилата. А прилепътъ — мишката съ крилата — лети по въздуха, но само нощемъ, защото се бои, че кучето ще я намѣри и ще ѝ вземе крилата. Затова прилепътъ не смѣе да каца около кжщитѣ, дори и презъ нощта — да не би кучето да го подуши.

---

## Нѣмане и имане

циганска приказка

Имало единъ богатъ момъкъ. Родителитѣ му умрѣли и му оставили голѣмо наследство: пълни хамбари съ жито, пълни плѣвници съ слама и сѣно, пълни изби съ вино и ракия, пълни обори съ коне, крави и волове, пълни кошари съ овце и кози. Освенъ това — нивя, ливади, гори, чифлици. Подиръ смъртта на родителитѣ си, момъкътъ престаналъ да работи. А той знаелъ много занаяти и билъ уменъ, но го мързѣло.

— Защо ще работя? — казалъ си той. — Далъ ми Господъ всичко. Да работятъ сиромаситѣ!

Готовъ имотъ се пропилява лесно. Дошло време, когато момъкътъ нѣмалъ вече нищо. Той билъ отвикналъ и отъ работа. Отивалъ ту при единъ занаятчия, ту при другъ, но работѣлъ — само колкото за хлѣба. Днесъ ще работи при шивачъ — колкото да се нахрани; утре — при обушаръ — за два сомуна хлѣбъ; други день — при столаръ, после — при ковачъ, при седларъ, при ножаръ. И навсѣкжде — колкото да не умре отъ гладъ. Той живѣлъ въ своята голѣма кѣща, която била съвсемъ празна. Нѣмало въ нея никаква покѣщнина, па и момъкътъ не купувалъ нищо. Той живѣлъ отъ днесъ за утре.

Една вечеръ той се върналъ у дома си отъ работа, нахранилъ се и легналъ да спи. Посрѣдъ нощъ се събудилъ. Видѣлъ, че до лѣглото му стои нѣкакъвъ непознатъ мжжъ — съвсемъ голъ, дебелъ, съ двойна гуша и отпустнати меса. Тоя човѣкъ му казалъ:

— Ти си ми най-добриятъ приятелъ. Ние съ тебе си много приличаме. И ти нѣмашъ нищо — и азъ нѣмамъ. И ти нѣмашъ нужда отъ нищо — и азъ нѣмамъ. Твоята кѣща ми се много харесва. Искамъ да остана да живѣя при тебе. Бива ли?

— Бива, — отвърналъ момъкътъ. — Какъ се казвашъ?

— Нищо.

— Питамъ те, какъ се казвашъ? Какъ ти е името?

— Нали ти казахъ? Името ми е Нищо.

— Хубаво име. Остани при мене, само че не мога ни да те храня, ни да те поя, ни да те обличамъ.

— И нѣма нужда, мене ми не трѣбва нищо. Защото и името ми е Нищо. Азъ нѣма да ти прѣча: все едно, че въ кѣщата ти нѣма да има нищо.

Тогавя момъкътъ забелязалъ, че гостенинътъ му е прозраченъ: презъ тѣлото му се виждатъ голитѣ стени, като презъ тънко стъкло.

— Добре тогава. Остани тукъ! Можешъ да живѣешъ, докато искашъ. Само помни онова, което ти казахъ: не ща да се грижа за тебе. Не ща ни да те храня, ни да те поя, ни да те обличамъ.

— Разбира се, — казалъ оня и легналъ на голитѣ дѣски.

На сутринята домакинътъ отишълъ на работа, а чудноватиятъ гостенинъ продължавалъ да спи. Той спѣлъ и вечерята, когато момъкътъ се върналъ. Спалъ и презъ нощата, и на другата заранъ, и презъ деня. Когато се върне, домакинътъ го винаги заварвалъ, че спи.

— Кротъкъ е тоя човѣкъ, който се казва Нищо, — си думалъ момъкътъ. — Никакви грижи не ще. Чудно ми е, съ какво живѣе.

Но той почналъ да забелязва, че гостенинътъ му става отъ день на день все по-дебелъ и по-дебелъ. Следъ месецъ — два, той наедрѣлъ дотолкова, че изпълнилъ съ тѣлото си цѣлата стая. За леглото на домакина останала една тѣсна ивичка мѣсто, до стената. За да отиде до леглото си, момъкътъ трѣбвало да мине по снагата на Нищото, тъй като нѣмало мѣсто на пода.

Легналиятъ усѣтиль, че го газятъ, и се развикаль:

— Приятельо, ако мислишъ, че — като съмъ се съгласиль да живѣя при тебе — ти имашъ право да ме тѣпчешъ, грѣшишъ. Азъ не съмъ стѣргалка за обувки. Гледай, презъ кѣде минавашъ!

Тия думи разядосали домакина. Той казалъ:

— Слушай, господине! Не съмъ те каниль да ми идвашъ на гости и на драго сърдце бихъ се отървалъ отъ тебе. Ти самъ си си виновенъ. Отъ день на день ставашъ все по-едъръ и по-едъръ. Потърси си нѣкоя по-голѣма кѣща. Или поне, когато видишъ, че идвамъ, постѣсни се — да мина, та да си легна.

Гостенинътъ си отворилъ устата въ широка прозѣвка, протегналъ се и казалъ:

— Нищо не искамъ да зная. За нищо не мога да се грижа. Нищо ми не трѣбва. Каквото съмъ — такъвъ съмъ. Името ми е Нищо.

Тѣй вървѣла работата въ празната кѣща на момъка. Нищото дебелило, наедрявало, напълнявало, а домакинътъ се ядосвалъ и тънѣлъ, съхнѣлъ, съхнѣлъ и тънѣлъ. Скарать ли се вечеръ, Нищото се прозѣвало и казвало:

— Нищо не ща да зная. Нищо не ме засѣга. Твоятъ гнѣвъ не може да ми стори нищо. Защото и името ми е Нищо.

И продължавало да пълнѣе, докато изпълнило цѣлата стая, тѣй че стопанинътъ не можелъ не само да спи, а и да стои въ нея. Той трѣбвало да се прибира вечеръ въ плѣвнята.

Къмъ тая мъжа се прибавила и друга: момкътъ си харесълъ едно хубаво момиче и поискалъ да се ожени за него, но родителитѣ му го не давали. Тѣ му казвали:

— Слушаме отъ много мѣста, че си билъ уменъ и си разбиралъ отъ всички занаяти, но какъ ще ти дадемъ чедото си, когато кѣщата ти е празна? Какъ ще живѣете? Празна кѣща, празенъ хамбаръ, празенъ оборъ, празна плѣвня, празна изба ... всичко празно. А мъжъ и жена не могатъ да живѣятъ безъ нищо. Набави си най-напредъ каквото трѣбва, па сетне ще видимъ.

Отъ тоя день момкътъ се заловилъ усърдно за работа. Той работилъ отъ зори до полунощъ и печелилъ пари, за да купува покѣщнина. Накупилъ сѣчива за работа, сѣдове, черги, покѣщнина, добитъкъ. Кѣщата почнала да се пълни. На Нищото той не обърналъ вече внимание, защото умътъ му билъ другаде. Но все пакъ той забелязвалъ, че гостенинътъ му се тревожи: колчемъ се върне въ кѣщи и донесе нѣщо, Нищото скоква изплашено и се свива къмъ стената.

Отъ день на день Нищото ставало все по-тънко и по-дребно, а кѣщата се пълнѣла съ всѣкакви нѣща. Момкътъ се готвѣлъ за сватба. Той си купилъ нови дрехи, наредилъ си кѣщата, както била наредена преди години. Почналъ да пълнѣе, да се храни добре, да живѣе по-редовно. А Нищото ставало все по-сухо и по-сухо, все по-тънко и по-тънко, все по-дребно и по-дребно. Най-после почнало да се изправя въ кѣща, до огнището,

и тамъ да дрѣме, защото въ стаята нѣмало кжде да легне. Една вечеръ домакинътъ донесълъ люлка за дете и я сложилъ тамъ. Тогава гостенинътъ излѣзълъ отъ стаята — да потърси мѣсто за спане нѣкжде на тавана, въ избата, въ хамбаря или въ плѣвнята. Но никжде не намѣрилъ мѣсто: момъкътъ билъ напълнилъ кжщата; въ хамбара имало жито, въ плѣвника — сѣно и слама, въ избата — каци и бѣчви, на тавана — разни предмети, а въ обора — добитъкъ.

Когато момъкътъ довелъ своята невѣста, той ѝ казалъ:

— Може да видишъ у дома единъ чудноватъ човѣкъ, който се казва Нищо. Той ми е старъ приятель. Гледай да се не уплашишъ отъ него. Той не е лошъ човѣкъ, но е много ленивъ: по цѣли дни и нощи спи.

Като влѣзли въ кжщи, тѣ не видѣли никжде тоя чудноватъ човѣкъ: Нищото било отишло да живѣе нѣкжде другаде, у други хора, въ чиято кжща нѣма нищо.

---

## Главатарътъ и бѣлата врана

индийска приказка

Главатарътъ на едно индийско село билъ много свирепъ и жестокъ човѣкъ. Когато людетъ отъ племето тръгнатъ на ловъ и се случи да убиятъ дивечъ, той имъ отнемалъ животното и казвалъ:

— Ловътъ е мой. Който е главатаръ, неговъ е всичкиятъ ловъ.

И давалъ на ловцитъ само малка часть, колкото да не разбунтуватъ селото срещу него. Никой не смѣлъ да се опре на главатаря. Одързости ли се нѣкой да направи такова нѣщо, оня го прасвалъ съ томагавката си по главата и клетникътъ умиралъ на часа.

Въ селото живѣела една бедна бабичка съ едничкия си внукъ, още момче. Тѣ били толкова сиромаси, че понѣкога нѣмало и що да ядатъ. Едничкиятъ имъ имотъ било едно бѣло конче — слабо, болнаво, съ подути нозе.

Когато се запролѣтило и прерията се раззеленила, момчето извело кончето да го пасе, та дано се пооправи. Додето кончето пасѣло, момчето се изкачило на едно бърдо — да погледа околността. По едно време видѣло, че нѣщо едро тича къмъ кончето. Човѣкъ ли е, или звѣръ? То не могло да познае. Това едро нѣщо минало край кончето, безъ дори да го закачи. То вървѣло право къмъ момчето.

Чакъ тогава момчето познало, че е мечка, но още малка. Тя се изкачила на връхъ бърдото, дето билъ бабиниятъ внукъ, и му казала съ човѣшки гласъ:

— Не бой се, момко! Никакъ не бива да се боишъ. Следъ малко ще дойде по-голѣмиятъ ми братъ. И той ще поиска да те уплаши, но и отъ него се не бой! И други като мене и като него ще дойдатъ да те плашатъ. Не бой се, момко, и отъ тѣхъ! Уплашишъ ли се, ще бждешъ разкъсанъ: казвамъ ти. Но ако останешъ спокоенъ, не ще те сполети никакво зло.

Като рекла това, мечката се изгубила. Малко следъ това изкочила — кой знае отъ кжде — втора мечка,

по-голѣма отъ първата, хвърлила се къмъ момчето съ ужасно рѣмжене и ревъ и почнала да му се жбѣи. Момчето я посрѣщнало спокойно. Не показало никакъвъ страхъ. И тя си отишла.

Не се минало много време — и ето, че дошла трета мечка, още по-едра. Тя рѣмжела много страшно, надала толкова страшенъ ревъ, че кончето се подплашило и побѣгнало, но момчето и тоя пѣтъ останало спокойно. Мечката си отишла.

Следъ единъ часъ нѣщо се явила изъ невиделица четвърта мечка, още по-голѣма. И тя ревѣла, и тя рѣмжела, и тя се жбѣла. Но бабиниятъ внукъ се пакъ не уплашилъ. И тая мечка се изгубила. Тя била кафена, а тия преди нея — червеникави.

Когато си отишла и четвъртата мечка, върнала се първата. Тя казала на момчето:

— Добре направи, че се показва безстрашенъ предъ моитѣ братя. Но следъ малко ще дойде баща ми. Той е най-страшенъ отъ всички. Ти се покажи и предъ него смѣлъ: гледай да ти не мигне око̀то!

Мечката се изгубила. Почнало да се мрѣква. Момчето слѣзло отъ бърдото. Но тѣкмо слѣзло, като изъ земята излѣзалъ единъ голѣмъ мечокъ — голѣмъ колкото планина; поне тѣй се сторило на момчето. Той билъ цѣлиятъ черенъ. Очитѣ му свѣтѣли въ тѣмното, като запалени цепеници борина. Толкова билъ силенъ ревѣтъ му, че се разтърсила земята.

Мечокътъ рѣмжелъ, ревѣлъ и викалъ на момчето:

— Намѣрихъ ли те? Намѣрихъ ли те? Ей сега ще те изямъ! Стой! Не се помрѣдвай!

Като надалъ още по-страшенъ ревъ, звѣрѣтъ се хвърлилъ върху момчето. То се уплашило тоя пѣтъ. Забравило думитѣ на младата мечка. Но щомъ се помѣчило да побѣгне, чуло гласъ, който му шѣпнѣлъ:

— Стой си на мѣстото! Не се помрѣдвай! Мечокътъ не ще ти стори нищо.

Момчето се насърдчило отъ тия думи. Когато мечокътъ се хвърлилъ върху него, то се не помрѣднало. И голѣмиятъ звѣръ застаналъ предъ него на заднитѣ си крака, изгледалъ го и му казалъ:

— Ти си смѣлъ и храбаръ, момко. За своята смѣлостъ ти заслужавашъ награда. Ела подире ми — да те наградя!

Момчето тръгнало подиръ мечока. Вървѣли що вървѣли по прерията, стигнали до едно мѣсто, дето растѣли кедри. Мечокътъ влѣзалъ въ дупката, а следъ него — и момчето. Като походили малко въ тъмното подземие, озовали се въ широка пещера. Тамъ се били събрали всички мечки, които се явяли чредъ момчето — да го плашатъ тоя день.

Мечокътъ се изправилъ всрѣдъ тѣхъ и имъ казалъ:

— Мои синове и дъщери! Доведохъ бедното момче, което плашихме, но не можахме да уплашимъ. За напредъ никой отъ насъ нѣма да го плаши, а ще го смѣта за братъ. Ще му дадемъ вълшебни зили, за да получи власть надъ племето. Момчето ще си избере едного отъ насъ за другаръ — и оня, когото избере, винаги ще го пази и ще му помага. Азъ казахъ.

Като чули тия думи, всички мечки изрѣмжали, а това е знакъ за съгласие у племето на мечкитѣ. Момчето изгледало всички мечки; младата мечка — червеникава, съ бѣли лапи — му се харесала най-много; па то ѝ било благодарно затова, че го насърдила да се не плаши отъ братята и баща ѝ; нея избрало за стой другаръ.

Тоя изборъ билъ посрѣщнатъ отъ всички мечки съ одобрително рѣмжене. Всички наскачали следъ това около черния мечокъ и ето, че вмѣсто младата мечка се явило черно хубаво конче.

Тогава мечокътъ рекълъ:

— Изборътъ е направенъ. Ние се радваме, че момчето избра нашата най-малка дъщеря. Ти, момко, ще отведешъ това конче у дома си. Яхни го по пѣтя, да не ходишъ пеша. На пѣтя ще видишъ още единъ конь, сивъ, по-голѣмъ отъ черното конче. Ще уловишъ и него и ще го отведешъ. Когато се намѣришъ въ нужда, подгоненъ отъ врагъ или въ борба съ него, ти ще можешъ да се превръщашъ на каквото животно поискашъ, за да избѣгашъ отъ врага си, или за да го надвиешъ.

При тия думи мечокътъ ударилъ леко съ лапата си момчето по главата, за да му придаде вълшебна сила. А то излѣзло отъ пещерата и яхнало черното конче. По пѣтя наистина намѣрило едъръ сивъ конь, хванало го и го отвело у дома си. Бабата се уплашила, когато видѣла, че внукъ ѝ води посрѣдъ нощъ два коня. Помислила, че ги е открадналъ. А момчето не искало да ѝ каже нищо за случката съ мечкитѣ, защото мислело, че никой не бива да знае за нея.



— Отъ дето и да си довелъ тия коне, — рекла бабата, — пази ги отъ главатаря, да ги не види, че ще ти ги отнеме! Недей ги пуска да пасатъ въ прерията!

Но главатарьтъ билъ магьосникъ, както повечето индийски главатаря. Той узналъ — кой знае какъ, че момчето е довело посрѣдъ ноцъ два хубави коня, каквито нѣма никой въ селото. За такъвъ конь заслужава да убиешъ човѣка. А то има не единъ, а два.

И ето, че на сутринята, още рано — рано, додето бабата и внукътъ ѝ спѣли, той отишълъ, та отвързалъ конетѣ и ги повелъ къмъ колибата си. Но едва изминалъ десетина крачки, конетѣ се изтръгнали, зацвилѣли ядосано и се върнали въ обора на бабата.

Това се видѣло чудновато на главатаря, но той си казалъ:

— Нищо. Нека тоя пжтъ мине така! Коня си имамъ. Па и тия два сж мои. Нека стоятъ въ обора на бабата. Когато момчето тръгне на ловъ по гората, ще ги хвана и ще ги отведа при своитѣ.

Нѣколко деня следъ това се разчуло въ селото, че нѣкъде наблизе е дошло голѣмо стадо диви биволи. Всички мже отъ племето тръгнали на ловъ; останали само старцитѣ и главатарьтъ. Тръгнало и момчето, защото въ кжци нѣмало що да ядатъ. То се яхнало на сивия конь, а той билъ много по бръзъ отъ другитѣ. та ги надпреварилъ. Момчето убило първия ловъ — едра и тлѣста биволица. Слѣзло отъ коня да я одере.

Въ това време се задалъ главатарьтъ.

— Ей сега ще му взема и коня и бивола, — си казалъ той.

Като се приближилъ до момчето, викналъ му:

Тоя биволь е мой. Остави го! Махни се на страна!

Момчето било толкова унесено въ своята работа, че и не чуло вика. Главатарьтъ повторилъ, но то си и не вдигало главата, защото помислило, че двама ловци отъ племето се каратъ за биволь, който сж убили въ едно и сжщо време. Но когато главатарьтъ побѣснѣлъ отъ ядъ, че го и не поглеждатъ, крѣсналъ надъ самата глава на момчето, то разбрало, каква е работата. Оставило биволицата, качило се на сивия конь, изпъчило гърди и рекло на главатаря:

— Тая биволица е моя, защото азъ съмъ я убилъ. Нѣмашъ право да я отнемашъ на хора, които нѣматъ що да ядатъ. Не ти я давамъ!

Главатарьтъ замахналъ да удари момчето, но то се отбранило и ударило главатаря, който крѣщѣлъ и го заплашавалъ, че ще го убие. Мжжетъ отъ племето чули свадата и се насъбрали да гледатъ. Главатарьтъ и момчето били паднали отъ конетѣ и се борѣли въ високата трева на прерията. Изведнѣжъ момчето изчезнало: на негово мѣсто се явила мечка, която захапала главатаря. Мжжетъ надали викове и побѣгнали.

Нѣколцина, които още имали смѣлость отъ далекъ да погледнатъ къмъ борещитѣ се, видѣли въ тревата две мечки, защото и главатарьтъ се билъ превърналъ на мечка. Мжжетъ се изпокрили задъ скалитѣ и гледали отъ тамъ борбата.

Тѣ си шѣпнали единъ другиму:

— Ето защо главатарьтъ билъ толкова силенъ и свирепъ: той знаелъ да се превръща на мечка. Па не е чудно и да е мечка, която се превръща денемъ на човѣкъ. Но отъ кжде пѣкъ момчето е добило тая магьосна сила? Това е чудното....

Въ това време борящитѣ се мечки почнали да си промѣнятъ цвѣта; едната ставала ту черна, ту кафена, ту сива, а другата — ту червеникава, ту жълтеникава, ту — бѣлизникава. Много пжти си промѣняли тѣ цвѣта на кожата, докле най-сетне едната си останала кафява, а другата — сивкава. Борбата отслабнала. Кафявата нѣмала вече сили да се бори. А и сивкавата не нападала ожесточено, както по-рано. И ето, че неочаквано дотърчалъ сивиятъ конь на момчето, ритналъ кафявата мечка и я убилъ.

Мжжетъ надошли на поляната. Тѣ видѣли, че момчето сѣди уморѣно въ тревата, а мъртвиятъ главатарь лежи до него. Всички се зарадвали. Тѣ почнали да благодарятъ съ топли думи на момчето, че ги е отървало отъ жестокия главатарь. А то не казало нищо. Станало, одрало биволицата, завило месото въ кожата, натоварило го на коня и си отишло въ кжци.

Преди още то да пристигне въ селото, тамъ се било разчуло за станалото, защото нѣколцина избързали да отидатъ и съобщатъ на домашнитѣ си. Бабата се разплакала. Тя почнала да кори внука си:

— Защо ти е трѣбвало да се биешъ съ него? Неговитѣ сродници ще насъскатъ мжжетъ срещу тебе и цѣлото село ще се вдигне да ни убие.

Момчето не продумало дума.

По цѣлото село се приказвало само за едно — за момчето, което има вълшебни сили.

— Не трѣбва ли да го изберемъ за главатарь? — казвали едни. То ще ни управлява добре.

— Луди ли сте? — думали нѣкои роднини на убития главатарь. — Ако мислите, че покойниятъ главатарь е билъ жестокъ, новиятъ ще бжде още по-жестокъ. Това момче се превърна на мечка, за да убие човѣкъ. То ще се превръща на всѣкакъвъ звѣръ, за да ни разкъсва единъ по единъ. Ще видите.

— Не вѣрвайте! — говорѣли трети. — Това дете е живѣло въ бедностъ. То ще жали беднитѣ и никому нѣма да прави зло. Ние знаемъ това.

Мжжетѣ се събрали на съветъ, да видятъ, кого да избератъ за главатарь. Най-после, подиръ дълги приказки, решили да избератъ момчето. Пратили да го повикатъ въ съвета на мжжетѣ. То си намазало цѣлото тѣло съ червена багра, окачило си огърлица отъ мечешки нокти и тръгнало. Тѣй трѣбвало да се яви въ съвета на мжжетѣ всѣки, който отива тамъ за пръвъ пжтъ; следъ това той става вече мжжъ.

Като влѣзло въ свещената ограда, дето ставало събранието, момчето поздравило мжжетѣ. А най-стариятъ, който главатарствувалъ временно, додето се избере новъ главатарь, му подаль лула съ тютюнъ и му казалъ:

— По решение на всички мже отъ племето, вржчвамъ ти тая лула. Вѣрвамъ, че достойно ще я държишъ и честно ще управлявашъ. Запуши пръвъ съ нея, за да видимъ, че си съгласенъ да ни бждешъ главатарь.

Момчето не взело лулата. То казало:

— Азъ съмъ беденъ, азъ съмъ най-бедния отъ всички въ селото. Какъ мога да бжда вашъ главатарь? Азъ съмъ и по години най-младъ. Има много по-достойни отъ мене. Не мога да приема тая висока честь, която се пада другиму. Недейте ми подава лулата!

Тогавъ старецътъ му подаль отново лулата и рекълъ:

— Вземи лулата — тя е за тебе. Решението не може да се отмѣни, защото трезви мже сж решавали. Запуши пръвъ съ лулата, въ знакъ на това, че си съгласенъ да ни станешъ главатарь! Ние ти се кълнемъ, че ще те слушаме и ще ти се покоряваме въ всичко. Ти ще се преселишъ да живѣешъ въ новата ми колиба и ще се оженишъ за моята дъщеря. Твоята баба ще дойде да живѣе съ тебе. Ти си и силенъ и уменъ.

Такъвъ ни трѣбва за главатаръ. Затова те избрахме, сине мой.

Момчето поело лулата, запушило и седнало редомъ съ мжжетѣ. Тогава всички наскочали, затанцували около него и се развикали:

— Да живѣе главатарътъ! Да живѣе новиятъ главатаръ!

Когато се свършилъ танцътъ, новиятъ главатаръ казалъ, като предалъ лулата да минава отъ ржка на ржка и отъ уста на уста:

— Азъ се съгласихъ да стана главатаръ на племето, понеже много настоявахте. Но чуйте какво ще ви казалъ Стариятъ главатаръ е мървавъ, но душата му още живѣе. Той бѣше получилъ своитѣ магьосни сили отъ Северния Вѣтъръ. Когато азъ го убихъ, Северниятъ Вѣтъръ го превърна на бѣла врана. До сега Северниятъ Вѣтъръ ни пращаше диви биволи и другъ дивечъ, а отъ сега нататкъ бѣлата врана ще се сили да ни отнеме лова: тя ще казва дивеча да не идва къмъ нашитѣ прерии. Ще трѣбва рано или късно да се разправяме съ тая бѣла врана. Недейте се страхува: безъ ловъ нѣма да останемъ, но въ начало ще бжде малко и ще стане нужда да погладуваме. Знайте едно: който отъ васъ убие ловъ, убитото животно ще си бжде негово. Мой ще бжде само оня дивечъ, който убия самъ азъ. Обещавамъ ви, че ще гледамъ да изпълнявамъ желанията ви, каквото и да стане. Само едно ще искамъ отъ васъ: да изпълнявате заповѣдитѣ ми. Ето коя е първата ми заповѣдь: всѣки отъ васъ ще каже на домашнитѣ си — кждето и да видятъ двата ми коня, да имъ се не каратъ, да ги не биятъ, нито да имъ правятъ зло. Иначе ще останете безъ главатаръ. Това ви казвамъ: запомнете го добре!

Тѣй внукътъ на бабата станалъ главатаръ. Старецътъ го отвелъ въ новата си колиба, дето го чакала дъщерята. Тя станала и поздравила годеника си. Дошла и бабата. Понесли за обѣдъ сушено биволско месо въ дървена паница. Сетне отпразднували сватбата. А хората разказвали на своитѣ домашни, що е говорилъ главатарътъ въ събранието на мжжетѣ.

Отъ тоя день затекли за индийцитѣ добри и спокойни дни. Често идвали биволи и другъ дивечъ въ прерията. Мжжетѣ успѣли да избиятъ много животни и да имъ взематъ кожата и месото. Нѣмало вече беденъ

човѣкъ въ селото. Главатарьтъ билъ къмъ всички добъръ. Сбърка ли нѣкой въ нѣщо, той му прощавалъ. Никого не наказвалъ, никому се не каралъ.

Но по едно време дивечьтъ намалѣлъ. Малко биволи идвали вече въ прерията. Случвало се дори да улучатъ нѣкой биволъ, но щомъ го подгонятъ, той изведнъжъ изчезвалъ, сякашъ е потъналъ подземи. Мажетѣ почнали да се безпокоятъ. Уплашили се — да не би да настѣпи гладъ.

Нѣкои почнали да казватъ;

— Не ни върви вече въ лова. Прегнѣния главатарьтъ бѣше жестокъ, но не оставяше селото никога безъ дивечъ. Той имаше вълшебни сили. Умѣеше да привлѣча дивитѣ биволи. Що да направимъ?

— Да се оплачемъ на новия главатарьтъ. Той е дълженъ да ни помогне. Нали затова сме го избрали?

Оплакали му се, че биволитѣ изчезватъ — кой знае кѣде и кой знае какъ.

— Добре, — казалъ имъ той. — Ще излѣземъ заедно на ловъ. Може би бѣлата врана е почнала вече да ни прѣчи.

Единъ день дошли нѣколцина и съобщили, че сж видѣли голѣмо стадо диви биволи въ прерията. Мнозина се приготвили за ловъ и тръгнаха. Съ тѣхъ билъ и главатарьтъ. Стигнаха до мѣстото, дето пасѣло стадото. Щомъ боволитѣ съгледали ловцитѣ, побѣгнаха. Главатарьтъ видѣлъ, че надъ животнитѣ лети бѣлата врана и граче: „Гра, гра, гра! На северъ бѣгайте! Гра, гра, гра!“

Въ това време излѣзълъ силенъ юженъ вѣтъръ и помогналъ на биволитѣ да побѣгнатъ къмъ северъ. Никой отъ ездачитѣ не успѣлъ да ги догони.

Когато се върнали въ селото, главатарьтъ казалъ:

— Онова, което ви говорѣхъ преди време, излѣзе вѣрно. За нашата несполука е виновенъ покойниятъ прегнѣния главатарьтъ. Видѣхте ли, че — когато биволитѣ чуха грака на враната, всички побѣгнаха натамъ, накдето имъ казваше тя да бѣгатъ? Ако не убия тая проклетата бѣла врана, ще измремъ отъ гладъ.

Той излѣзалъ отъ стана и отишълъ навътре въ прерията. На едно мѣсто легналъ и се превърналъ на мъртавъ елень. Лежи и се непомръдва. Надошли скоро какви ли не грабливи птици и заобиколили мършата.

Но никоя не смѣла да клъвне. Изведнѣжъ една птица рекла:

— Бѣгайте! Бѣгайте! Иде бѣлата врана. Тя е проклета. Ще клъвне нѣкоя отъ насъ. Когото клъвне, умира.

Птицитѣ избѣгали. Долетѣла бѣлата врана, но не кацнала на мъртвия елень, а само го помирисала и рекла:

— Тоя елень не е елень, а — човѣкъ. И тоя човѣкъ не е мъртавъ, — а живъ.

Като казала това, отлетѣла надалечъ.

Главатарьтъ отишълъ по-натамъ и се превърналъ на мъртво зайче. Надошли отново птици; най-последълетѣла и бѣлата врана. Тя и тоя пжтъ познала, че зайчето е човѣкъ. Главатарьтъ тръгналъ още по-натамъ. Лѣгналъ и се превърналъ на мъртавъ биволъ. Но бѣлата врана го познала пакъ.

Тогава главатарьтъ си казалъ:

— Ще се превърна на мъртва риба. Бѣлата врана ще си помисли, че ме е хвърлилъ нѣкой рибарь.

И той отишълъ много надалечъ — отишълъ тамъ, дето билъ морския брѣгъ. Чакъ тамъ отишълъ главатарьтъ, па лѣгналъ и се превърналъ на умрѣла риба — голѣма, бѣла, подута. Всѣки би рекълъ, като го види, че е наистина риба, хвърлена преди нѣколко дня, или паднала отъ мрежата на рибарь. Пакъ надошли птици — всѣкакви. Най-последълетѣла и бѣлата врана. Тя помирисала отдалеко рибата и си казала:

— Да, това вече не е човѣкъ и не може да бжде. То е риба. То е мъртва риба, хвърлена преди день или два. По миризмата се познава.

Но тъкмо слѣзла и се готвела вче да ухапе рибата, лъхналъ вѣтъръ откъмъ морето и враната си казала:

— Щѣхъ да сгрѣша. Миризмата, която бѣхъ усѣтила, не е отъ рибата, а — отъ морето: и тамъ има мъртви риби, които вонятъ. Не, това, което лежи на брѣга, не е отъ риба. Това, което лежи на пѣска, е човѣкъ — и той е живъ.

Като рекла това, литнала и се изгубила.

Още на много други животни се превръщаль едно следъ друго главатарьтъ, но все не успѣваль да излѣже бѣлата врана: тя винаги познавала.

Нему станало толкова мжчно, че хората му ще измратъ отъ гладъ, та се заплакалъ. Почналъ да ридае и да нарежда:

— Ахъ, тая дяволска бѣла врана! Тя ще ми умори хората. Проклетата да е! По нейна вина племето ще остане подиръ месацъ-два безъ човѣкъ. Ние всички ще бждемъ до единъ мъртви. Нека дойде да убие мене, стига другитѣ да сж живи.

Като плачелъ и нареждалъ, главатарьтъ чулъ гласъ, който идѣлъ като че ли отъ земята. И тоя гласъ казвалъ:

— Не плачи, човѣче! Защо плачешъ? Кажи ми!

Главатарьтъ погледналъ и видѣлъ голѣмъ сивъ паякъ, който пълзѣлъ при нозетѣ му.

— Плача, паяче, защото хората ми се мжчатъ отъ страшень гладъ. Дойдатъ ли въ прерията, дето живѣемъ, биволи, идва бѣлата врана и ги пропжжда. Мжжетѣ, женитѣ и децата почнаха да мратъ отъ гладъ. Азъ съмъ имъ главатарь — трѣбва да имъ помогна. Кой другъ ще се погрижи за тѣхъ, ако не — азъ? Кажи ми, що да сторя, за да хвана бѣлата врана и да я вържа?

А паякътъ му рекълъ:

— Не се грижи и не плачи! Азъ ще ти помогна. Ще ти дамъ вжже — да вържешъ бѣлата врана. Но не знамъ, защо искашъ да я вържешъ, когато можешъ да я убиешъ.

— Не искамъ вече да убивамъ, — отвърналъ главатарьтъ. Веднѣжъ убихъ човѣкъ, който искаше да убие мене. Много тежко и страшно ми стана на сърдцето, като видѣхъ, че съмъ го усмъртилъ. Не ща вече да убивамъ.

Паякътъ се изгубилъ, но малко следъ това допълзѣлъ пакъ, като търкалялъ едно кълбо паяжина.

— Вземи това кълбо! — казалъ той на главатаря. — Съ него ще можешъ да вържешъ враната за нозетѣ. Но, ако слушашъ мене, азъ бихъ ти казалъ, че не бива да я жалишъ много. Тя никога не ще престане да те мрази и, додето е жива, ще желае да те убие.

Главатарьтъ взелъ кълбото, поблагодарилъ на паяка и се върналъ въ прерията. Като убилъ два диви бивола и ги одралъ, отишълъ въ далечната долина, отвѣдъ прерията, дето начевала гората. Отрѣзалъ три прѣта, вързалъ ги за единиятъ имъ край и ги опрѣлъ на земята, та направилъ отъ тѣхъ палатка, която покрилъ съ едната биволска кожа. Направилъ и втора палатка. И нея покрилъ съ кожа. Направилъ още много палатки, но тѣхъ вече нѣмало съ що да покрие. Предъ

всѣка палатка хвърлилъ по една мръвка месо. Изглеждало, като че ли това е станъ на нѣкое племе, което го е напуснало толкова набързо, та си е оставило тамъ и храната. А най-голѣмия кжсъ месо главатарьтъ закачилъ на едно дърво, подъ което заложилъ мрежата отъ паяжина.

• Скоро, следъ като главатарьтъ се скрилъ въ гората, прилетѣли много птици, привлечени отъ миризмата на прѣсното месо. Тѣ не чули никакъвъ шумъ; не чули и говоръ на хора. Станътъ изглеждалъ запусѣлъ и изоставенъ. Птицитѣ почнали да кълватъ мръвкитѣ месо. Долетѣла и бѣлата врана. Тя била гладна: отдавна не била хапнала нищо. Хвърлила се върху най-едрия кжсъ месо — оня, що билъ закаченъ на дървото. А тъкмо подъ месото лежала изопната мрежата. Паяжината стиснала нозетѣ на враната яко, като клещи. Тази паяжина била омагьосана. Колкото повече си дърпала враната нозетѣ, толкова повече се уплитала въ мрежата. По едно време неможела не само да пърха съ крилата си, но дори и да се помръдне.

— Ооохъ! — почнала да стене тя. — Нѣма ли наблизу нѣкой добъръ човѣкъ — да ме отърве? Вѣчно ще му бжда благодарна и всѣкакви добрини ще му правя. Ще му робувамъ и помагамъ. Ооооха, елате ми помогнене, че загивамъ! Следъ малко мрежата ще ме задуши.

Главатарьтъ се съжалилъ. Той излѣзалъ отъ гората и се приближилъ до дървото, дето била хваната бѣлата врана. Тя била наистина така уплетена въ мрежата, че се задушвала.

— Пада ти се, — казалъ главатарьтъ. — Ти поиска да изморишъ отъ гладъ моитѣ люде. Прогонваше всички биволи, които идваха въ прерията. Жалъ ми е като те гледамъ, че страдашъ, но мога ли пъкъ да гледамъ децата и женитѣ, като умиратъ отъ гладъ?

Бѣлата врана почнала да се моли на човѣка да я освободи. Тя обещавала, че занаредъ не само нѣма да гони биволитѣ, но — напротивъ — ще ги подмамва да отиватъ на стада въ прерията. Клела се, вѣрила се, обещавала дълго, докле най-сетне довѣрчивиятъ и добродушенъ момъкъ я пусналъ и си прибралъ кълбото.

Бѣлата врана литнала, извисила се въ въздуха право надъ главата на момъка и почнала да му говори всѣкакви подигравки.



— Колко си глупавъ! — му каза̀ла тя. — Ти по-вѣрва на думитѣ ми, простако! Много ще видишъ за-напредъ диви биволи. Ще накарамъ всички ви да измрете отъ гладъ. Всички ще ви мжча, а най-много — тебе, защото стана вмѣсто мене главатаръ на племето и ми отне човѣшкия образъ, та ме накара да се лутамъ като врана и да ямъ мърша.

Главатарътъ разбралъ, че сж го измамили, но било вече късно. Той се ядосалъ много,

— Слушай! — викналъ на бѣлата врана. — Както те пипнахъ преди малко, ще те пипна пакъ. Но тогава нѣма вече да имамъ къмъ тебе никаква милость, защото не заслужавашъ. Трѣбваше да ти откъсна главата. Ще видишъ, че — като те хвана — нѣма да те пожела.

— Да ме хванешъ ли? Хайде хвани ме, ако можешъ! Опитай се само.

— Ще видишъ, че ще те хвана.

И главатарътъ се отведнѣжъ престорилъ на голѣмъ соколъ, литналъ надъ враната, развилъ кълбото и омоталъ въ паяжина бѣлата врана. Сетне приелъ отново човѣшкия си изгледъ и се върналъ въ стана, дето отнесълъ вързаната врана. Той я вързалъ за едно дърво и накаралъ глашатая да разгласи, че бѣлата врана е уловена и нѣма вече кой да имъ пжди дивеча. Всички надошли да видятъ враната. Почнали да запитватъ главатаря, кжде и какъ я е уловилъ, но той не пожелалъ да имъ каже.

Още сжщия день надошли въ прерията диви биволи. Мжжетѣ наизлѣзли и успѣли да избиятъ пове-чето. Падналъ много богатъ ловъ. Всички се върнали съ дивечъ. А бѣлата врана замолила отново главатаря да я пусне,

— Съжали се надъ мене! — му каза̀ла тя съ плачливъ гласъ. — Признавамъ си, че сбъркахъ, като ти се подигравахъ. Недей бива коравосърдеченъ: то не е добро за главатаръ. Пусни ме, моля ти се! Никога нѣма да сторя вече никому зло — нито на тебе, нито на другиму отъ племето. Ще ви помагамъ. Ще ви докарвамъ дивечъ.

Главатарътъ отначало не искалъ и да чуе тия обеща̀ния. Той се правелъ на глухъ, но като видѣлъ, следъ нѣколко дения, че птицата е съвсемъ ослабнала и нѣма сила дори и да говори, казалъ си на ума:

— Трѣбва да се е вразумила вече. Гладътъ е промѣнилъ сърдцето ѝ. Ако я не пусна, ще умре. Защо да си вземамъ грѣхъ на душата?

И когато бѣлата врана повторила и потретила своето обещание — никому да не пакости, а на всички отъ племето да помага, — той развѣрзалъ вжжето и я пусналъ. Враната отлетѣла. Като се отдалечила отъ стана, намѣрила мърша, наяла се, събрала сили и забравила за обещанията си. Върнала се и почнала да лети надъ колибата на главатаря и да му се подиграва:

— Глупавъ си се родилъ и глупавъ ще си умрешъ, — му думала тя. — Да не мислишъ, че ще ти простя нѣкога, задето ми отне човѣшкия образъ? Оооо, да имашъ да вземашъ! Не само ще пждя всички биволи отъ прерията, но и на тебе и на всички ви ще докарамъ ужасна смъртъ. Най-лошата болестъ ще доведе въ селото ви — да ви измори отъ дете до старецъ. Ще видишъ!

Страшно се разгнѣвилъ тогава главатарътъ. Безъ да каже дума, изведнѣжъ се превърналъ на огроменъ орелъ и литналъ, като стрела, право къмъ бѣлата врана, сграбчилъ я и я омоталъ въ паяжината, па я смъкналъ на земята. Колкото и да му се молила враната да я съжали, той вече не чувалъ. Извилъ ѝ шията, откъсналъ и главата, настѣкълъ тѣлото ѝ на кжсове и го изгорилъ.

Тѣй загинала най-сетне бѣлата врана. Още на другия день дешли люде да кажатъ, че къмъ прерията се приближавало голѣмо стадо диви биволи. Тоя ловъ излѣзълъ още по богатъ отъ прежнитѣ. Всички въ селото били отъ доволни по-доволни.

Единъ день главатарътъ си седѣлъ въ колибата. Въ това време тѣца му пасѣла конетѣ. Тя забравила за заповѣдта — да се не закачатъ двата коня, черния и сивия. Черниятъ се билъ малко отдалечилъ отъ другитѣ и тя хвърлила камъкъ, та го ударила по крака. Изведнѣжъ главатарътъ изпищѣлъ, като си седѣлъ въ колибата и се стисналъ за крака.

— Кой ме удари? — викналъ той. — О, колко страшно ме заболѣ.

Въ тоя мигъ черниятъ конь падналъ на земята, превърналъ се на мечка, хвърлилъ се върху жената и я разкъсалъ, а после се затичалъ къмъ селото и хапелъ

всѣкиго, който му попадне на пѣтя. Главатарътъ сжщо се преобразилъ на мечка и излѣзълъ отъ колибата. Отъ устата на дветѣ мечки излизали пламъци. Тѣ подпалили колибитѣ и хората побѣгнаха. Всѣки тичалъ, кждето му видятъ очитѣ, за да си спаси живота. Скоро цѣлиятъ станъ запусълъ: той се обърналъ на пепелище.

А дветѣ мечки и сивиятъ конь, който сжщо се превърналъ на мечка, избѣгали въ пещерата, при другитѣ мечки, и останали да живѣятъ тамъ.

Отъ тоя день никой не чулъ вече нищо за младия главатаръ. Запазила се само тая приказка, която ви разказахъ, както съмъ я чулъ отъ дѣда си, индиецъ отъ сжщото племе.

---

# Магьосникътъ и рибешкия царь

южноамериканска приказка

Имало единъ индиецъ-магьосникъ, който се казвалъ Манабоцо. Той се прехранвалъ съ риболовство, защото малцина идвали при него да имъ врачува. Всички го знаели, че е човѣкъ не за вѣра. Но затова пъкъ рибитѣ му вѣрвали. Работата е тамъ, че Манабоцо знаелъ пѣсни, които имали вълшебна власть надъ рибитѣ: запѣе ли имъ ги, тѣ сами лапали вждицата и той ги ловѣлъ.

Единъ день магьосникътъ седѣлъ въ лодката си въ морето и пѣлъ тия пѣсни. Ала той билъ решилъ — тоя день да лови само едри риби, колкото се може поедри. Дребната риба му била омръзнала. Заклатила се вждицата и той я изтеглилъ. Хванала се била една малка сребриста рибка. Манабоцо я откачилъ и хвърлилъ въ водата, като ѝ казалъ:

— Малка си още, рибке, за мене. Друга ми трѣбва, по-едра.

Друга по-голѣма риба чула тия думи. Тя захапала вждицата и магьосникътъ я изтеглилъ. Но и нея откачилъ, и нея хвърлилъ обратно въ водата.

— И ти ми не трѣбвашъ: още си дребна. Искамъ да улова едра, голѣма и тлъста.

При тия думи той запѣлъ още по-силно магьоснитѣ пѣсни. Насъбрали се много риби. Една отъ тѣхъ, доста едра и тлъстичка, лапнала куката на вждицата. Но Манабоцо не харесалъ и нея.

— Да не мислишъ, — рекалъ, — че си като за мене? О-о-о, много се лъжешъ! Менъ ми трѣбва днесъ много голѣма риба. Трѣбва ми най-едрата и най-тлъстата. Хайде, върви плувай! Друга нека дойде — по-голѣма отъ тебе.

Тогава се насъбрали едритѣ риби. Следъ малко вждицата се разклатила силно. Хванала се една риба — толкова едра, че и магьосникътъ се почудилъ. Но той ставалъ отъ мигъ на мигъ все по-ненаситенъ. Погледалъ

я, погледалъ, и тя почнала да му се вижда малка. Откачилъ ѝ кукичката отъ хрилетъ и хвърлилъ рибата, като викналъ колкото му гласъ държи:

— Вие, риби, подигравате ли се съ мене? Едра искамъ азъ, едра, най-едрата отъ всички. Искамъ царя на рибитъ: Разбрахте ли? Самия царъ на рибитъ искамъ да захапе вждицата.

Тия думи се разнесли толкова силно надъ морето, че ги чулъ рибешкия царъ. Чулъ ги той и си казалъ:

— Полудѣлъ ли е Манабоцо? Що приказва тоя безсраменъ магъосникъ? Той иска, значи, да хване самия мене? Ще му кажа азъ — що значи да улови рибешки царъ. Ще му ухапя вждицата, па ще видимъ кой кого ще улови. И той заплувалъ бързо къмъ лодката, па лапналъ вждицата. Но я лапналъ толкова яростно, че погълналъ не само вждицата, но и канапа, и пръчката, и Манабоцо, заедно съ лодката му. И — на това отгоре—погълналъ толкова морска вода, че съ нея се биха напълнили сто бѣчи.

Следъ това рибешкиятъ царъ се завърналъ въ двореца си много веселъ, и почналъ да разправя на рибитъ-придворни и на другитъ морски животни, какъ надхитрилъ Манабоцо, та го пленилъ въ корема си.

— Ето го! — казалъ имъ той, като си пжчелъ корема; — вжтре е проклетиятъ рибаръ, който се бѣше закарнилъ да ме хване. Добре го изиграхъ.

Рибитъ и морскитъ животни се смѣли доста съ тази случка: но нѣкои отъ тѣхъ почнали да си шушукатъ неспокойно:

— Ами ако се случи нѣщо лошо? Манабоцо е магъосникъ. Дали нѣма да направи нѣщо на нашия царъ?

Когато Манабоцо се озовалъ въ тъмния гърбухъ на рибешкия царъ, той се най-напредъ уплашилъ. Тамъ имало какви ли не гадини, една отъ друга по-страшни. Но тѣ били по-малки отъ Манабоцо. Когато свикналъ съ тъмнината, магъосникътъ видѣлъ, че рибешкия гърбухъ е много голѣмъ. И той се престрашилъ. Дори почналъ да пѣе и играе. Затанцувалъ той военния танцъ, що танцувало неговото племе, и почналъ да възпѣва своитъ военни победи. Дори запѣлъ пѣсни, въ които се хвалелъ за злосторствата си и се подигралъ съ рибешкия царъ.

Това се не понравилось на царя. Той разбралъ, че

не ще може да смѣли магосника, защото оня неуморно танцувалъ въ корема му.

— Нищо, — си казалъ рибешкиятъ царь, — той ще се поумори. Презъ нощта ще заспи.

Мръкнало се. Магьосникътъ продължавалъ да пѣе бойната пѣсенъ и да танцува въ корема на рибешкия царь. И цѣла нощъ се продължавало това. Цѣла нощъ рибешкиятъ царь не можалъ да заспи. На заранѣта Манабоцо почналъ още по-силно да подскача и дори се ухитрилъ, та почналъ да драще и да щипе отвътре корема на рибешкия царь. Болкитѣ били толкова силни, че царьтъ се уплашилъ — да му не припадне. Трѣбвало да направи нѣщо, за да се отърве отъ магьосника.

Той повикалъ придворния лѣкаръ — единъ голѣмъ кашалотъ — и му поискалъ лѣкарство за повръщане. Кашалотътъ му приготвилъ питие. Царьтъ го изпилъ и почналъ да повръща. Магьосникътъ усѣтилъ това и решилъ да се противи. Той не само не изкалъ да бжде изхвърленъ отъ тѣрбуха на рибешкия царь, но дори билъ решилъ да убие царя. Повърналъ царьтъ веднѣжъ — дваждъ, но Манабоцо все още не излизалъ: той гребелъ съ лопатитѣ и лодката му плувала не къмъ устата, а къмъ червата на рибешкия царь.

— Дай още лѣкарство! — викналъ царьтъ на кашалота, и оня му приготвилъ ново питие, още по-силно.

Тогава царьтъ почналъ да повръща безъ спиртъ. Лодката на магьосника се приближавала все по-вече повече до гърлото на рибешкия царь. Като стигнала до самата глѣтка, Манабоцо кръстосалъ двете лопати и ги забилъ въ гърлото. Колкото и да се мжчелъ царьтъ да повърне, не можелъ. Почналъ да се задушава, да посинява, и най-последно умрѣлъ отъ задуха.

Чакъ тогава магьосникътъ разбралъ, че е сбъркалъ. Да, той сбъркалъ — и сбъркалъ много. Защото когато царьтъ на рибитѣ умрѣлъ, устата му се затворила и Манабоцо не можелъ по никакъвъ начинъ да излѣзе. И той се уплашилъ, че ще умре въ тѣрбуха на рибешкия царь.

А въ това време трупътъ се люшкалъ насамъ-натамъ по вълнитѣ. Манабоцо билъ вътре. Той си напръгнулъ ума—какъ да излѣза отъ своя затворъ, но нищо не можалъ да измисли. Цѣли три дена се носилъ мъртвия трупъ по вълнитѣ.

На четвъртия ден магьосникът зачулъ връва и глъчка надъ главата си. Насъбрали се били хиляди чайки и други птици да ядат трупа. Тъ кълвали корема, защото както се знае - когато рибата умре, тя плува нагоре съ корема. Манабоцо се зарадвалъ. Когато усѣтилъ, че на едно мѣсто корема изтънѣлъ доста, за да се провиди отъ тамъ малко свѣтлина, той пробилъ съ лопатата една дупка, подалъ си главата и казалъ на чайкитѣ:

— Ей, тука дѣлбайте! Дѣлбайте за да излѣза, а после ще ви поканя у дома на богато угощение. Стига сте яли мъртва риба — и то сурова!

Птицитѣ го послушали, Нахвърлили се да кълватъ онова мѣсто, дето билъ Манабоцо. Скоро го издѣлбали, за да може да излѣзе отъ тамъ магьосникътъ съ лодката си. Манабоцо вързалъ къмъ лодката трупа на рибешкия царь и го повлѣкълъ, а птицитѣ полетѣли надъ него. Скоро стигнали брѣга и Манабоцо се заелъ да приготви угощение на птицитѣ, които го спасили.

Той поржчалъ на жена си да нареже мъртвата риба и да опече кжсоветѣ. После поканилъ освенъ чайкитѣ и птицитѣ, които били вече дошли съ него отъ морето, и други птици и животни. Всички дошли и почнали да ядатъ. А ядиво имало много, дори премного. Баба Меца яла, та преяла. Тежко ѝ станало на стомаха; отишла да си легне — и цѣла зима спала, безъ да се пробуди. И другитѣ животни се нахранили до пресита. Само зайчето, каквото си е страховливо и срамежливо, не посмѣло да седне на трапезата, ами яло трохитѣ, що падали по земята. Затова си и останало слабичко.

Когато Манабоцо видѣлъ, че всички сж се нахранили, заповѣдалъ на свирачитѣ да засвирятъ. Всички животни затанцували. Гледалъ ги магьосника и си казалъ на ума:

— Добре се натѣпкаха всички. Какви коремии сж изпжчили! А азъ не съмъ ялъ отъ толкова време. И какъ ще ямъ отъ мършата на тоя проклетъ рибешки царь? Трѣбва да измисля нѣщо, за да сготвя и за себе си гостба.

И той казалъ:

— Много хубаво танцувате, драги гости. Но да видимъ какъ ще изглежда, ако танцувате съ затворени очи. Сигурно ще бжде много весело. Да опитаме.

И животнитѣ почнали да тандуватъ предъ Манабоцо съ затворени очи. А той си избиралъ ония отъ тѣхъ, които му се виждали най-глѣсти и най-вкусни, удушвалъ ги и ги хвърлялъ въ готварницата, а жена му ги готвела. Доста птици и други животни били хванати така.

По едно време, както танцували животнитѣ, пѣстрия рибаръ казалъ на гуркача:

— Не ти ли се струва, че стана изведнѣжъ много тихо? По-рано се вдигаше голѣма глѣчка.

Тогавъ гуркачѣтъ си отворилъ наполовинаи очитѣ. И що да види? Тѣкмо въ тоя мигъ Манабоцо билъ хваналъ една огоена дива патица, на която извивалъ шията. Откъсналъ ѝ главата и я хвърлилъ въ готварницата.

Гуркачѣтъ викналъ уплашено:

— Бѣгайте, да бѣгаме! Манабоцо ни е поканилъ, за да ни избие.

Всички животни си отворили очитѣ и побѣгнали. Малко следъ това магьосникѣтъ се намѣрилъ самъ, съ жена си. Той скачалъ и викалъ:

— Ахъ, тоя проклетъ гуркачъ! Той издаде тайната. Ще го стигна и ще го убия.

И той се хвърлилъ да гони птицата. Но гуркачѣтъ билъ стигналъ вече до морския брѣгъ и влѣзълъ въ водата. Манабоцо успѣлъ само да го ритне и съ ритника да му откъсне опашката и да му разчекне краката.

Затова и днесъ гуркачѣтъ е безъ опашка и нозетѣ му сж криви и много разчекнати. Отъ тоя день тая птица е станала страхлива: види ли човѣкъ, веднага се гурка въ водата и стига чакъ до дѣното. Тя мисли, че всѣки човѣкъ е магьосникъ.

---



## СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Милостивото момче, руска приказка . . . . .	— 3
Доброто момиче и вещицата, руска приказка . . . . .	— 18
Бедният момък и злата жена, френска приказка . . . . .	— 24
Бабата и тримата ѝ синове, нѣмска приказка . . . . .	— 29
Старият войникъ, английска приказка . . . . .	— 38
Лисица сватя, малоруска приказка . . . . .	— 51
Двама шивачи, арабска приказка . . . . .	— 59
Невѣстулка и заекъ, негърска приказка . . . . .	— 61
Заекъ и маймуна, берберска приказка . . . . .	— 64
Шивачъ и дяволъ, циганска приказка . . . . .	— 69
Момчето, което разбирало езика на птицитѣ, та- тарска приказка . . . . .	— 63
Прилепъ и крилато куче, австрийска приказка . . . . .	— 85
Главатарътъ на бѣлата врана, индийска приказка . . . . .	— 97
Магьосника и рибешкия царь, южноафрик. прик. . . . .	— 107

# № 28

## ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ

(Одобр. М. н. пр. № 37643, год. 1931)

1. Дървото на приказките, сто приказки . . . . .	лв. 30
2. Добрата фея, весели приказки . . . . .	" 30
3. Кристалниятъ дворецъ . . . . .	" 30
4. Вълшебни приказки . . . . .	" 30
5. Златното гърне и др. . . . .	" 30
6. Царски приказки . . . . .	" 30
7. Морска царица и др. . . . .	" 30
8. Златната рибка и др. . . . .	" 30
9. Торба приказки за русалки и др. . . . .	" 30
10. Книга на чудесата . . . . .	" 30
11. Магьосникътъ и др. . . . .	" 30
12. Източни приказки . . . . .	" 30
13. Зеленото джудже и др. . . . .	" 30
14. Индийски приказки . . . . .	" 30
15. Царица Роза и др. . . . .	" 30
16. Персийски приказки . . . . .	" 30
17. Славянски приказки . . . . .	" 30
18. Хубави стари приказки . . . . .	" 30
19. Северни приказки . . . . .	" 30
20. Стариятъ гарванъ и др. . . . .	" 30
21. Омагьосаното царство и др. . . . .	" 30
22. Златни сърдца . . . . .	" 30
23. Морски деца и др. . . . .	" 30
24. Седемътъ чудовища . . . . .	" 30
25. Алмазитъ на Изтокъ . . . . .	" 30
26. Бисерна огърлица и др. . . . .	" 30
27. Вуйчо отъ Америка . . . . .	" 30
28. Весели деца . . . . .	" 30
29. Най-хубавитъ бълг. приказки . . . . .	" 65

## ДРУГИ КНИГИ ЗА ДЕЦА

Най-хубавитъ басни за деца отъ Т. Траяновъ . . . . .	лв. 30
Пешо Чорлавиятъ, смѣшни истории за деца . . . . .	" 30
Чичо Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу . . . . .	" 50
Малката Дора (първата книга следъ куклитъ) . . . . .	" 35
Приказки безъ думи (нагледни уроци за добри обноски) . . . . .	" 12
На п лето (презъ ваканцията) алб. . . . .	" 20
По чужди земи (около свѣта въ картини) албумъ за деца . . . . .	" 40
Дайте ни работа (рѣчна работа за деца до 12 год) . . . . .	" 30
Крали Марко, отъ Ст. М. Поповъ . . . . .	" 20
100,000 „Защо“, отъ М. Ильинъ съ 95 рисунки . . . . .	" 30
Три деца около свѣта, отъ К. Линчъ . . . . .	" 50
Робинзонъ Крузо (съ много картини) . . . . .	" 30
Децата на свещениа огнь, отъ А. Вано . . . . .	" 30
Нашата родина (географско четиво) К. Рачевъ . . . . .	" 10
Естетична гимнастика . . . . .	" 40
Библиотека „Чучулига“ (10 номера). приказки, серия I . . . . .	" 50
Библиотека „Чучулига“ (10 номера). приказки, серия II . . . . .	" 55